

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt I. De naturalibus & supernaturalibus perfectionibus, humani intellectus christi Domini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

Prosequitur hæc pluribus, tum addit. [Dei igitur habitaculum dignum, puta Christi anima, quamvis assumpta, sapientie tamen immutabili unita, scientie plenitudinem habuit, & hoc sine mensura. Sapientia ergo ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. Quænam sunt istæ columnæ? Spiritus Domini: Spiritus sapientie, & intellectus, consilij & fortitudinis scientie, & pietatis, ac timoris Domini. Ecce habes columnas septem, in domo Domini. Sed unde sunt excisæ? De monte umbrato & condenso, de monte æternitatis, de monte diuinæ maiestatis. Porro columnas istas de monte excisas, in ædificium domus suæ posuit, & tamen montem non minuit.]

Visus doctrina.

Visus doctrinae esse potest, sensus commiserationis non perfectorius, ex eo quod anima tam benedicta, tantis Dei benedictionibus præuenta, tot extraordinariis decoribus illustrissima, nostri causa per totam Christi vitam, tam acerbè diuexata, tot tantisque ærumnarum molibus, facta sit obnoxia. Manducant ad hunc de sanctissima Christi anima sensum, illa ipsiusmet Christi apud Ieremiam c. 12. *Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam; dedi dilectam animam meam in manus inimicorum eius.* Quibus verbis Hieronymus, Theodoretus, alique annuunt contineri sensum quem indicamus. Et verò quem attentius ista recogitantem non tangat, tam electæ, tam Deo amatae animæ, talis tamque diuturna vexatio?

SECTIO II.

De aduentitiis perfectionibus, cum natura, tum gratia ornantibus facultates humanas Christi Domini.

119. **A** Perfectione substantiæ, progredior ad perfectionem humanarum Christi facultatum: quæ ut supra constitutum est, totidem in Christo fuerunt, ac in nobis; nempe si agatur de superioribus, quæ & rationales dicuntur, intellectus & voluntas, ac eis subiuncta facultas exequens, seu vis motrix inorganica. Si autem sermo sit de facultatibus irrationalibus, aliæ consequuntur gradum animæ vegetantem, aliæ sentientem. Sed quod circa vim motricem inorganicam, itémque circa potentias vegetativas nulla occurrat perfectio quæ consideratione specialem deponat; ut neque circa sensitivas facultates externas aut internas; idcirco intellectum duxat, & voluntatem, & appetitum, subiunctamque ei potentiâ motuam corpoream, siue exequentem attingemus. Auspicandum verò est ab intellectu, quippe cæterarum omnium facultatum princeps, & ut Philo Iudæus scire dixit I. quod Deus immutabilis, anima oculo: ita ut quemadmodum eodem Philone iudice, visus est Rex sensuum, ita facultatû superiorum Rex & princeps, sit intellectus: cuius ratione Christus à Theodoro orat. de carit. *font veritatis & abyssus cognitionis*, nominatus est: ut propterea non vulgari bolide ad tentandam eum abyssum, nobis sit opus. Inde ad voluntatem, & reliquis potentias propositas delabemur.

CAPUT I.

De naturalibus & supernaturalibus perfectionibus, humani intellectus Christi Domini.

Statim primò varias perfectiones naturæ & gratiæ in Christi Domini intellectu, earumque existentiam stabiliam; tum sigillatim de singularum quidditate & causis disseram. Quo spectat tractatio obiecti, actus, & habitus: cuiuscunque notitiæ humanum Christi in-

tellectum exornantis. Actus enim est maxima perfectio potentie, quæ tota in actum collinuat. Impossibile autem est actum perspicere, nisi & obiectum, & habitus, siue actus quilibet primi ad potentiam adiuncti intelligantur. Hæc sunt quæ de perfectionibus cum natura & gratiæ, humano Christi intellectui collatis, tractanda occurrunt. Quæ verò ad depulsionem imperfectionum nostratiq; ab intellectu Christi pertinent, seorsim exequar.

Christum, formaliter per notitiam increatam intellexisse, vel intelligere potuisse, qui dixerint.

120. Verum quia intellectus Christi de quo perficiendo agitur, non est nisi humanus; hic autem perfecti non potest nisi per intellectionem, cuiusve adiuncta; præmittendum ante omnia est, humanum Christi intellectum esse notitiæ creatæ capacem. Constat enim intellectum idcirco conferti, ut fiat vel fieri possit intellectione. Quorsum enim daretur potentia, nisi anima esset capax actus? Imo si nihil est quod dedecet, aliterve prohibeat, non est congruum ut potentia semper ferietur, torpescatque otiosa. Ac proinde fateri adigimur, intellectum Christi humanum, esse capacem intellectionis creatæ per intellectum Christo collatum producibilis, eamque reuera per Christi intellectum fuisse elicitam. Hoc pono contra errorem quotindam, quibus visum est, animam Christi non alia cognitione usam esse, quàm diuinā & increatā. Pro quo errore citari potest Ioannes de Ripa. Nam quamvis eius argumenta quæ lare profert Capreolus in 3. d. 14. q. 1. art. 2. in argumentis contra primam tantum probent id esse possibile, tamen autoritates ex quibus postremo argumentatur, monstrant eum existimasse ita quoque de facto accidisse, & Christum notitiæ creatæ expectrem, diuinā sola potitum saltem ad contuendum Deum. Pro eadem possibilitate cognitionis diuinæ formaliter communicatæ intellectui humano, ita ut per eam intelligat, Capreolus 23. argumenta ab aliis apud Adamum prolata recitat. Citati item in eam rem soler Ioannes de Neapoli. Inter antiquos fusè laborant pro abroganda Christo scientia creatā, Hugo Victorinus tom. 3. tract. de sapientia animæ Christi: ubi quantum initio, illud dumtaxat querere videatur, an scientia Christi æquet diuinam; tamen eò tandem devenit, ut scientiam Christi creatam, malit abrogatam. Eius hæc sunt verba. [Quicumque in eo perstitit, ut hoc asserere contendat, quod alia fuerit illa sapientia, quæ anima Christi, sapiens exiit, alia, quæ anima Christi unita fuit, ego nemini præiudicium facere volo: videant ipsi quo sensu hoc asserant, ne forte carnale sit, magis sua quàm vera pronuntians. Hoc vnum ego indubitanter assero; quod aut alia sapientia præter diuinam in anima Christi non fuit; aut si alia fuit, æqualis illi non fuit. Hoc credenti, quod non credit, non bene cedit. Ad cætera ego non cogo sed suadeo.] Item docet in Dionysium de eol. Hierarch. Eandem sententiam tenere videtur Gillebertus in altercatione Synagoga & Ecclesiæ cap. 20. refellens quemdam qui dixerat Christum minus fuisse sapientem in præsepio, quàm in patibulo. Cæterum vel opus illud non est Gilleberti, vel tantum ibi voluit animam Christi non creuisse in cognitione, quandoquidem vniebatur diuinæ scientiæ ab initio: idcircoque nihil eam vnquam fugere potuit, quod is quem ibi impugnat, diffinebat. Nam saltem per diuinam scientiam, omnia à suæ conditionis initio sciuit, quod vnum probant argumenta illius Autoris. Esse tamen verè in anima Christi scientiam creatam, probat ex instructo indubitatus Gillebertus serm. 8. in Cant. & contrarium eiusdem placitum refellit. Ut in eius rei discussionem accurate descendamus, duo suprà hic attendenda. Primum spectat, an de facto verum sit, nullam fuisse in Christo notitiam creatam.

creaturam. Secundum speciat ad possibilitatem; an videlicet poterit anima Christi, reddi formaliter cognoscens per divinam intellectionem.

Vera sententia, fuisse in Christo intellectionem creatam.

111. Nullam fuisse in Christo creatam notitiam, haereticum videtur. Christus enim plerisque actus humanae intellectionis infra referendos elicit, v.g. assensum & actus enunciativos compositos qui in Deum non possunt cadere. Profectus quoque in Sapientia, qui Christo tribuitur Lucæ 2. quomodo cumque explicetur, non potest valere de Sapientia divina, cuius in Christo nullus fuit profectus. Deinde frequentissime Concilia & Patres in confutatione Monothelitarum, tradunt, pro duplici Christi natura, duplices in eo facultates & operationes esse agnoscendas. Cum ergo fides doceat, Christum duplici intellectu fuisse praeditum, divino scilicet & humano, facendum est, duplicem ei intellectionem esse assignandam. Et patet generalia Patrum ac Conciliorum dicta de personis Christi facultatibus & operationibus, illa ipsa specialia argumenta quae proferunt ad stabiliendas duplices Christi volitiones, aequè valere pro duplicibus intellectionibus, servata proportionem. Tandem certum est ex fide, fuisse in Christo notitiam creatam. Notitiam definitum est contra Monothelitas; Et ex eo etiam probari potest, quod absque volitione creatam, Christus nihil meruisset. Atqui volitio creata subordinatur essentialiter intellectioni eiusdem personae naturae quae procedit volitionem: quia radicatio potentiarum essentialiter subordinatarum ad invicem, quales sunt intellectus & voluntas, non potest habere locum, nisi ambæ illae facultates, eidem radicali principio, hoc est eidem naturae implantentur. Nam principium radicale cui potentiae subordinatae conferuntur, & ratione cuius retineatur potentiarum radicatio, est illud principium quod cum utraque facultate influit. Actuale non est suppositum, quod ex se non est actuum, sed naturae. Viget voluntas creata operetur, radicanda est in ea ipsa anima cui intellectus implantatur; animae autem Christi, solus creatus intellectus confertur, tanquam facultas particularem eius cooperationem deserviens. Igitur ex voluntatis creatae actione quae Christo negari nullo modo potest, rectè colligimus intellectionem Christi creatam ei praecedentem.

Not intellectum Christi humanum, alia notitia potuisse intelligere.

112. Hoc porro postremum argumentum, non modo probat esse de facto in Christo cognitionem creatam, sed impossibile quoque esse aliter fieri, siquidem agitur de cognitione volitioni creatae praecedente. Inde tamen non habetur uniuersè, quod in secundo puncto proposito quaerebatur, an scilicet absolute impossibile sit, animam Christi cognoscere per notitiam creatam: an verò id possit, saltem absque ordine ad volitionem subordinatam. Posset enim Christi anima, intelligere aliquid, etiamsi intellectioni illi nulla esset subiungenda creatae volitio. An ergo ea notitia posset fieri formaliter per actum diuinum increatum animae Christi cuiusque intellectui conianctum? Negandum est id fieri posse, cum longè communissima Doctorum sententia, quam Valques 1.2.d.7.c.2. probat ex verbis Synodi act. 17. in confell. fidei, quibus Synodus allego S. Leone, ait duas esse statuendas in Christo, pro duplici natura, operationes. Tum subdit, neque enim in quaquam, vnā dabimus naturalem operationem Dei & creaturæ; neque quod creatum est in diuinam elocamus essentiam, neque quod eximium est diuini Theoph. Raynandi Christum.

nae naturae, ad competentem creaturis locum deiciamus. Hic tamen locus non probat impossibile esse intellectum creatum intelligere per actionem increatam, quod tamen probandum esset; sed tantum probat, impossibile esse operationem Dei esse creaturæ naturalem, quod ex terminis patet esse impossibile: quamvis absurdissime à Monothelitis quos ibi damnat Synodus, admitteretur: Perperam igitur Aquarius in 3.d.24. ex loco proposito infert, sententiam quam excutimus, non posse defendi à Catholico. Aptius videtur adduci posse Agatho Papa Epistola ad Augustos, quae habetur actione 4. eiusdem Synodi verbis illis quae subiicit post adductum locum B. Augustini ex l. 5. contra Iulianum. [Non potest Angelica natura, diuinam habere voluntatem aut humanam; neque humana natura, voluntatem Dei, vel Angeli: sicut neque alterius quam est, quisquam naturalem habere poterit motum, nisi quod est naturaliter, aut creatus est.] Accedit ratio, quia intelligere est actus vitae, atque aded duo dicitur quae impossibile est cadere in actum increatum respectu intellectus creati; nempe dependentiam à principio interno, & receptionem in eo per informationem. Nam viuere est agere intrinsecè, & mouere ac perficere seipsum; quod non fit nisi efficiendo & recipiendo actionem. Cum ergo impossibile sit, actum diuinæ intellectionis ab intellectu nostro effici, eive inhaerere, impossibile quoque erit, intellectum nostrum reddi formaliter intelligentem per eum actum.

123. Et hinc habetur manifesta disparitas, inter actum diuinæ notitiae collatum cum intellectu nostro ut per eum actum intelligat, & diuinam essentiam habentem rationem actus primi respectu intellectionis creatae; quo exemplo aduersarij sententiam suam confirmant, cum tamen ut ex proximè dictis liquere potest, sit magna omnino differentia, inter vnionem diuinæ essentiae per modum speciei intelligibilis impressae, cum intellectu creato, & vnionem actus diuini, item cum intellectu creato. Nam vnio illa in ratione speciei impressae, est tantum vnio comprincipiatiua & coeffectiua notitiae; neque postulat ut quod speciei impressae locum tenet, efficiatur ab intellectu cui vnitur, eumve informet. Nam iuxta probabilissimam sententiam, gustatilia & tactilia, absque vlla informatione potentiae tangentis aut gustantis, per meram appositionem & assistentiam, vniantur ei ad modum speciei impressae, quae praesentibus obiectis ipsis superuacanea foret. Itaque nulla est repugnantia in tali vnione Dei cum intellectu nostro, ad modum actus primi determinantis ad talem intellectionem, vel ad huius dumtaxat obiecti representationem formandam, & quidem in variis subiectis inaequalem cum applicatio ad coeffectiandum sit libera. In his inquam nulla est repugnantia, quia nulla ad id Dei à nobis dependentia, vel eius in nobis inhaesio exigitur, ut subtiliter sed planè mysticè, & pro more suo æigmaticè attigit Caietanus 1.p.q.1. art. 2. circa ad 3. At vnionem actus secundi quo formaliter reddamur intelligentes, necesse omnino est formalem esse, & cum inhaesione in potentia intelligente: à qua etiam necesse est, ut actus ille secundus efficienter dependeat. Si enim haec abessent, potentia non posset dici intelligere per huiusmodi actum; quia ut dicebam, intelligere, cum sit vita actualis & perfectio intrinseca sui ipsius à seipso, utramque illam habitudinem dependentiae effectiua & inhaesione includit, quas in diuinum actum cadere, est impossibile.

Æquè facilè depelli ex dictis potest, alterum exemplum quod aduersarij placito suo obtrudunt, nempe diuinæ subsistentiae, quae vniri potest cum natura creatura. Quidni enim diuina intellectio vniri item possit cum intellectu Christi, eumque formaliter intelligentem praestare, sicut diuina subsistentia, humanitati

P p 3 seipsa

seipsa & formaliter præstat subsistere? Disparitas est ex dictis perspicua. Nam subsistentia diuina, est tantum terminus substantialis: de ratione autem termini, non est inherere, sed quamuis subsistat, poterit esse terminus naturæ, dummodò ei vnatur, quod potest fieri, citra inhesionem ac informationem. Item de ratione termini substantialis, non est, effici à natura terminanda substantialiter. At actus quo intellectus formaliter redditus intelligens, necesse est & vt inheret potentia quæ formaliter per eum intelligit, & vt insuper ab ea effectiue pendeat. Quorum neutrum cadere potest in diuinam scientiam. Imò neque in ullam diuinam perfectionem; ac proinde nulla diuina perfectio potest vniri creaturæ, præter subsistentiam: quia vt rectè attingit Capreolus supra, in *responsione ad 1. contra 1.* [Diuinum esse non potest communicari creaturæ formaliter tanquam principaliter per illud existenti, sed quasi cuidam coexistenti alteri supposito, cui formaliter conuenit tale existere. Secus autem est de communicatione intellectionis, aut notitiæ, aut perceptionis cum intellectu vel potentia perceptiua, inter quæ requiritur communicatio realis informationis, aut realis identitatis.] Sensus est, subsistentiam cum sit tantum terminus naturæ cui communicatur, non communicari creaturæ formaliter tanquam principaliter per illam existenti, ad quod exigeretur communicatio realis informationis vel identitatis. At subsistentia communicatur tantum naturæ, tanquam coexistenti alteri; nempe supposito cui principaliter conuenit existere, ad quam communicationem, neque realis identitas neque inhesio termini communicati exigitur; sicut exigeretur ad communicationem reliquarum diuinarum perfectionum creaturis faciendam; quia principaliter darent esse suum subiecto cui communicarentur, eique inherere & ab eo effici deberent. Vnde talis communicatio est impossibilis. Alia quædam ex scripturis malè pro placito proposito adductis, refert & retundit Gillebertus serm. 8. in Cant.

Ordo tractationis, de perfectionibus intellectus Christi Domini.

124. Quare intellectum Christi humanum, creaturæ intellectionis capacem fuisse, eamque de facto elicituisse; diuinæ autem notitiæ fuisse prorsus incapacem, nec potuisse per eam reddi formaliter cognoscentem, extrema contouersiam esto. Vnde quia intellectus Christi humanus, est intellectionis creaturæ, magnæ utique perfectionis capax, nec alterius perfectionis capax est, quàm vel notitiæ creaturæ, vel eius perfectionis quæ cū creatura intellectione connectatur; puta cum principiorum intellectionis creaturæ, aut effectuum quos intellectus sic elicit producit & infert intelligenti; duo hic nobis præstanda erunt; nempe primum statuenda erit varietas notitiarum creaturarum quarum humanus Christi intellectus capax est, cum intra naturæ ordinem, tum intra ordinem superiorem. Habuit enim Christi intellectus, & naturales & supernaturales operationes, quarum omnium in Christo existentiam, & existentie initium statuere primum oportebit. Deinde existentia huiusmodi actuum stabilita, quales quæque sint, & vnde principientur, cum efficienter, tum obiectiue, ac determinatiue, querendum erit. Quibus expositis, nihil erit quod ad plenam intelligentiam perfectionum aduentitiarum intellectus humani Christo implantati, desideretur.

Scientia naturalis, verè in Christo.

125. Naturalem cognitionem in Christo fuisse, dubitare non licet: consentiuntque in eo omnes Theologi vel in 3. d. 13. & 14. vel 3. p. q. 12. Nec pauci de hac cognitione accipiunt, quod de profectu Christi in

Sapientia, traditur Lucæ 2. Idem elarius innunt illi Itaiæ cap. 7. *antequam sciat puer vocare matrem.* Quamquam autem cum locum Sanchez ibi alio flectit, tamen eadem verba repetuntur cap. 8. vbi apertissime ex omnium Patrum interpretatione dicuntur de Christo, qui antequam sciret vocare Patrem & matrem, spoliatus erat Damascum. Optimè item ad hanc rem facit, illud ex eodem 7. capite, quod de hac scientia latè accipit Richardus Victorinus l. 1. de Emanuele c. 15. *butyrum & mel comeder, vt sciat reprobare malis & eligere bonum.* Subdens piè admodum c. 16. *quantopere scientiam nostram perfecit Christus, & quàm eminentem scientiæ plenitudinem naturæ nostræ parauerit, susceptione humilis huius & despiciat cognitionis quam consequenter ad susceptam humanitatem vstipauit.* Connaturale enim est humanæ naturæ, vt obiectis externis in sensus externos incurrentibus, sensus externi determinentur ad sentiendum; siquæ determinati, sensum internum ad negotiandum eliciat idem obiectum abripiant. Vnde per sympathiam, excitatur & determinatur intellectus vt naturaliter intelligat. Quod similitudine apparitorum & iudicij insit in tribunali sedentis, pulcherrimè explicat Themistius in paraphrasi de anima, nec minus concinnè his verbis Philo lib. quod Deus sit immutabilis. [Sensus (sicut allusio Græci nominis ad *his deus*, indicat,) obiecta infert intellectu. In hoc enim capax amplissimumque pennarium, visus, auditus, & ceteri sensus, reponunt omnia. Imaginatio verò est figuratum in animam impressio. Nam quicquid important sensus singuli, hæc obsignat suo charactere, tanquam annulus. Intellectus autem refert ceram, impressum sigillum excipiens, & seruans apud se, donec id obliuio memorie hostis obsecret, aut in totum aboleat.] Hanc ergo nobis connaturalem cognitionis partem, verbum diuinum ad pauperiem nostram dimittens sese, nequaquam est dedignatum.

Peti potè hinc potest ratio discriminis inter Christum & alios Beatos, si vera est sententia quam circa eos tuerit Lessl. 2. de summo bono à num. 156. & iam olim aliqui apud S. Thomam lect. 1. in c. 13. prius ad Corinth. nempe quod non sit apud Beatos locus scientiæ naturali hic acquisitæ, eo quod habeat conceptus simplices abstractiuos valde confusos, quippe ab accidentibus, quæ sola perspicue nouimus, translatos ad substantiam, eique appropriatos: quæ cum sit impropriissima cognitio, Beatorum statum dedecere videatur. Quicquid inquam sit de ea sententia quoad alios Beatos, (ratio sanè qua D. Thomas ea lect. 3. illam impetit, non est admodum valida:) circa Christum tamen viatorem, aliter est sentiendum. Quamuis enim tunc semper fuerit comprehensor, tamen simul hic fuit viator. At viatorem non decuit spoliari modo notitiæ nobis connaturalis, & quoad formale suum euidens, nec nisi quoad simplices præsuppositos, oblatre ac adulterinæ. Esto, fides vt postea videbimus, quia & quoad formale suum obscura est, & nullo modo est nobis connaturalis, debuerit Christo, etiam viatori, deesse ob plenitudinem luminis beatifici, quo etiam in via potiebatur. An verò extra viam Christus scientiam hanc acquisitam retinuerit, idem esto de eo quod de reliquis Beatis iudicium. Hic certè; quod vnum nunc contendimus, ea carere non debuit, vt verus homo per omnes humanæ naturæ actus, assumptam à se in veritate humanam animam, testaretur.

Dicitur acquisita, & experimentalis.

126. Passim hæc scientia, prout ex inersu obiecti naturaliter excitatur, vel inde excitato intellectu vltius per inuentionem aut negotiationem propriam exercetur, nominari solet *acquisita*: nimirum quia cum per sensus paretur, sensus autem initio ob dispositionem

subiecti functiones suas obire nequeant; aduenit tamen procedente tempore, atque adeo non comprehenditur, sed postea acquiritur. Propterea autem Christus, alio notitiae genere aliquid percipiens, sed quasi speculative; mox verò interuentu determinationis sensitiuae ita demum obiectum cognoscit, vt veluti palpet & contractet illud; sic eadem scientia denominatur *experimentalis* iuxta illud S. Anselmi l. i. cur Dens homo c. 9. [Christus didicit ex his quae passus est obedientiam quia quod per scientiam non ignorabat, experimento didicit.] Egregie hanc scientiam, & quomodo Christo aduenit, expressit serm. 56. in Cant. tractans illud, *en ipsa stat post parietem nostrum, prospiciens per fenestras*, quod sic aptat ad Verbum carni adiunctum. [Appropinquat parietem cum adhuc sit carni. Caro panis est, & appropriatio spongi, Verbi Incarnatio. Porro cancellos & fenestras per quas respicere perhibetur; sensus, vt opinor, carnis, & humanis dicit affectus, per quos experimentum capit omnium humanarum necessitatum. Denique *linguores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit*. Humanis ergo affectionibus sensibilibusque corporeis, pro foraminibus vsus est & fenestris, vt miseriae hominum homo factus experimento sciret, & misericors fieret. Sciebat & ante, sed aliter. Sciebat denique virtutem obediendi ipse Dominus virtutum: & tamen; teste Apostolo, *didicit ex his quae passus est, obedientiam*. In hunc modum, & misericordiam didicit, etsi misericordia Domini ab aeterno. Docet hoc quoque idem gentium Doctor, vbi cum aliter, *tenetur per omnia pro similitudine absque peccato, vt misericors fieret*. Videtur factum esse quod cur, & quod nouerat didicisse, & sibi apud nos quae sitas & fenestras, per quos calamitates nostras diligenter exploraret.]

Ex de gradibus humilitatis, sub initium. [Sed vt alienam miseriam miserum cor habeas, oportet vt tuam prius agnoscas, vt proximi mentem in tua inuenias, & ex te noueris qualiter illi subuenias; exemplo scilicet Saluatoris nostri, qui pati voluit, vt compati sciret, miser fieret vt misereri disceret, vt quomodo, (sicut de ipso scriptum est) *didicit ex his quae passus est, obedientiam*: ita de misericordiam disceret: non quod ante misereri disceret, cuius misericordia ab aeterno, sed quod naturae sciebat ab aeterno, temporali discit experimento.] Et late postmodum monstrat, hanc de ipso Christo in seipso non in persona corporis quod non sumus, accipiens, sicut materiam & subiectionem expertus non erat, sic misericordiam vel obedientiam non nouerat experimento. Sciebat quidem per naturam, non autem sciebat per experientiam. At vbi minoratus est, non solum à seipso, sed etiam paulò minus ab Angelis, (qui & ipsi impossibiles sunt per gratiam, non per naturam) vique ad illam formam in qua pati & subiici potest, quod vique (sicut dictum est,) in sua non posset, & in passione expertus est misericordiam, & in subiectione obedientiam. Per quam tamen experientiam, non alia (vt dixi, scientia, sed nobis fiducia creuit, dum ex hoc misero genere cognitionis, is à quo longè erraueramus, factus est propior nobis.]

Aperte porò agnoscit S. Bernardus, ac etiam Laurentius Instin. de casto cōnubio Verbi & animae c. 10. nouitatem huius scientiae, & non modò progressionem ac perfectionem in ea per accessum temporis, sed planè primordiam vt nobis contingit. Qua in re displicet Richard. Victor. l. 2. de Emman. cap. 16. qui admittit quidem Christum processu temporis profecisse in scientia experimentalis, addit tamen eam scientiam fuisse primum in Christo ab ipso momento conceptionis, ita vt quaeque aliquando perfectius experimentaliter

cognouit processu temporis, eadem iam tunc experimentaliter perceperit. Sed hoc est contra vocis noticiam proximè propositam, nec potest verum asseri nisi per multiplicationem immensam miraculorum, quibus omnes Christi sensationes quae tota vita exercuit, & subiectae eis mentales notitiae, dicantur Christo inditae in primo momento quo factus est, quod nemo non videt absurdissimè affirmandum.

Fuisse in Christo naturalem scientiam infusam per accidens, qui censuerint.

127. Hæc est scientia Christi acquisita, & nullatenus infusa: ad quam reuocanda est, (si in Christo datur,) alia intellectus perfectio, substantialiter, vt sic dicam, & specificè eadem cum scientia acquisita, sed ab ea discrepans penes causam efficientem & originem; nempe quia hæc diuinitus infunditur per accidens. An hæc scientia infusa per accidens, sit Christo cōcessa, difficultas est, in qua non est improbabilis sententia affirmans, quam docuit D. Thomas in 3. d. 14. & q. 20. de verit. art. 2. Sequitur Franciscus à Christo eadem dist. 14. q. 3. Præpositus 3. p. q. 12. n. 14. & Suarez 3. p. t. 1. d. 30. scet. 2. qui tamè distinctionem adhibet. Considerat enim scientia, habilitates & species impressas. Rursus autem species, vel sumuntur propter simpliciter repræsentant obiecta, vel propter repræsentant obiecta iam percepta, quod apud plerumque non postulat speciem planè nouam, sed solam modificationem speciei præiacentis. Scientiam ergo naturalem, propter habilitates, id est qualitates mere facilitatiuas, insuperque species obiectum non præcognitum spectantes complectitur, existimat Suarez, esse Christo infusam per accidens. Id verò negat de scientia, propter continet principium præcognoscendi obiecta præcognita; siue illud principium sit quædam & habitus & species integra, siue vt alij existimant, sufficiat modificatio. Deus enim non potuit infundere per accidens huiusmodi scientiam, quia nisi eius actio præcesserit, erit principium falsum, quod à Deo infundi vel non potest, vel non decet. Sed hæc distinctio, mihi videtur non esse solida. Nam scientia quæ est principium recogitandi siue recolendi actus præcognitos, quidquid tandem ipsa sit, non potest initio infundi, priuquam actus sint elicit; idque tam valeat de scientia naturali, quam de omni alia scientia, etiam supernaturali & per se infusa. Quorsum ergo ea distinctio hic obtulitur, tamquam peculiariter locum habens in scientia naturali? Quare hæc in sententia quæ simpliciter admittit in Christo naturalem scientiam infusam per accidens. Cur ea concedatur Christo, rationem dicunt qui eam asserunt, tum ex eo quod necesse sit eam perfectionem Christo non negare quæ fuit in Adamo, cui hanc scientiam fuisse concessam, late confirmat Suarez lib. 3. Cosmop. cap. 9. Tum etiam ex eo quod nisi id admittamus, fatendum erit Christum carere notitia clara naturali plurimorum obiectorum quæ per scientiam acquisitam nunquam erat percepturus, quod incommodum his autoribus censetur.

Contrarium placet.

128. Mihi probabilior videtur sententia, quam tractata priore docuit D. Thom. 3. p. q. 9. art. 4. & q. 12. art. 2. sequunturque Alvarez 3. p. d. 53. Vasq. d. 55. cap. 2. & 3. Regula d. 103. Becanus c. 9. q. 6. & alij, iuxta quos nulla est in Christo naturalis scientia infusa per accidens. Et ratio est, quia cum Christus ad paupertatem nostram vltro ac volens se demiserit, omnia quoque nobis connaturalia quæ statum eius non dedecerent, libens admisit. Cum ergo connaturalis homini paranda naturalis scientiæ modus, non sit per infusionem, sed per impressionem ab obiectis factam, non est

quod miracula non necessaria comminiscamur: sed concedendum est, Christum & species exterius ab obiectis impressis accepisse, & vi earum naturaliter ad sensationes externas, indeque per sympathiam ad internas, & ad intellectionem, determinatum fuisse, sicut & nos determinamur. Per actus verò, iusti sunt habitus facultantes, & species quæ essent vestigia intellectionis prædictæ: atque ita verè Christus in hac scientia profecit, quod voluisse S. Lucam, cum dixit Christum profecisse Sapia etate, censuit Tolerus in c. 2. Lucæ annot. 86. mihi que videtur idem velle S. Fulgentius l. 3. ad Trasim. cap. 18. admittens in ipsa Christi anima, profectum quoad Sapietiam. Et pulcherrime his verbis S. Ambrosii. l. de Incarn. Dom. Sacram. cap. 7. astringens in Christo animam humanam per geminam in Christo Sapietiam, divinam scilicet & humanam, & monstrans profectum Sapietiae. Christo tributum, de humana accipiendum esse. [Quomodo proficiebat Sapia Dei? Doceat te ordo verborum. Profectus ætatis, & profectus Sapietiae, sed humana est. Idè ætatem ante præmisit, ut secundum hominem crederes dictum. Etas enim, non diuinitatis, sed corporis est. Ergo si proficiebat ætate hominis, proficiebat Sapia hominis. Sapia autem sensu proficit, quia à sensu Sapia. Iesus autem proficiebat ætate & Sapia.] Et mox. [Puer, nostræ nomen ætatis est; nec confortari virtus poterat Dei, nec crescere Deus, nec altitudo Sapietiae Dei, nec plenitudo diuinitatis impleri. Quæ igitur implebatur, erat non Dei, sed nostra Sapia. Nam quomodo implebatur, qui ut omnia implet, descendit? Per quem autem sensum, ut Elias dixit, Patrem puer nesciebat aut matrem? scriptum est enim, priusquam sciat puer patrem aut matrem, accipiet virtutem Danaei, & spolia Samaria. Sapietiam enim Dei, futura & occulta non fallunt. Expertus autem agnitionis Infantia, per humanam utique imprudentiam, quod adhuc non didici, ignorat.]

Non poterat S. Ambrosius, luculentius & expressius acquisitam Christi scientiam, naturaliter ut in nobis afflueret, exortentem & proficientem describere. Alios Patres similiter locutos, infra referemus, excludentes à Christo ignorantiam. Quare ratum esto, non fuisse in Christo naturalem vllam scientiam, infusam per accidens, sed dumtaxat acquiritam.

Ad firmamenta aduersariorum.

129. Quæ verò in contrariam adducuntur, dissolui possunt nullo negotio. Fatemur enim Adamum, quia visione beata carebat, & mox à creatione priuandus erat scientia per se infusa, accepisse ab initio naturalem scientiam infusam per accidens; non modò iuxta mensuram proportionalem ætati in qua à Deo formatus est, sed etiam quantum ferebat necessitas, qua & ipse, & omnes eius posterit laborassent, nisi eo Dei beneficio liberaliter fuisset præuentus. At in Christo, nullatals viguit necessitas: & affluens ei scientia infusa atque beata, abundè supere potuit omnem vsum scientiæ naturalis infusæ per accidens. Fatemur præterea, Christum naturali scientia, & clara plurimorum obiectorum noticia, fuisse destitutum, vi animæ suæ, & quarumvis substantiarum, etiam materialium. Id enim absurdum non debet videri, quia Christus per scientiam naturalem ea tantum cognouit intuitiue, quæ sunt connaturaliter à nobis perceptibilia interuentu specierum à sensibus haustarum. At species illæ, non habent vim exhibendi perfectè naturam vllam substantialem. Imò ob eum cognitionis nostræ intellectiue in hac vita nexum cum sensibus, & speciebus per eos haustis, anima nostra, quæ ob summam cum intellectu coniunctionem posset fungi munere speciei impressæ ad sui cognitionem eandem, non se cognoscit intuitiue, itaque Christus non habuit substantiæ vllius,

& reliquorum obiectorum propositorum, noticiam claram naturalem, infusam per accidens; sed ea tantum perspexit per scientias superiores, per se infusam, & beatam. Quin etiam si per scientiam inferiorem cognouisset obiecta illa intuitiue, species illius cognitiue non essent dicendæ infusæ per accidens; quippe quæ per sensus comparari non possent; sed dicendæ essent infusæ per se, licet absque supernaturalitate, vi species Angelorum.

Aptius ad scientiam naturalem per accidens infusam, referentur gratiæ quædam intellectuales gratiæ datæ, entitatiue naturales, nec nisi per accidens infusæ, quasi in Christo fuisse habitualiter certum esse censet Suarez disp. 8. de fide serm. 2. num. 1. Eiusmodi est, gratia interpretandi bene & ordinate sensa sua: item gratia linguarum, ac diuersorum idiomatum expedite efferendorum. Et sanè si qualitas aliqua permanens ultra species impressas ad id exigeretur, non videretur dubium, quin ea qualitas diuinitus indita, esset tantum infusa per accidens, ac proinde hoc pertineret. Est tamen admodum verisimile, solam naturalem ingenij bonitatem, speciebus armatam & habitibus facilitantibus instructam, adiutamque ijs actualibus Spiritus sancti motionibus quæ ad id commodare poterant, ad munera prædicta suffecisse: accedente præsertim assistentia diuina quasi habituali, quæ semper Christum ad has functiones ritè ac perfectè obtendas, mouere parata esset. Ut quid autem præterit qualitatem aliquam incompertam addamus, cuius necessitas nulla appareat, quidditas verò sit perobscura? Ad summum ergo, eam infusionem per accidens perfectionis intellectuales, admittere in Christo adigimur quoad species & habitates facilitantes, in prædictis gratijs gratis datis inclusas.

Existencia altioris in Christo scientiæ, nempe per se, iam ab initio infusæ, stabilita.

130. Satis de existentiâ scientiæ naturalis in Christo intellectu, quæ ei communis fuit nobiscum. Sed nobis quidem, prima ista dumtaxat, & ut Richardus super præ. non semel nominat, verè egeat scientiâ, connaturalis est. At Christi intellectui, quippe Dei filij naturalis, connaturaliter debeatur aliud cognitionis genus perfectissimum, quod nobis est supernaturale. Nec id mirum videri debet. Christo enim, quippe capiti, plura noticiarum genera connaturaliter conueniunt, quam membris, iuxta analogiam ritè ad hoc negotium consideratam à D. Fulgentio ad q. 3. Ferrandi in fine, ex libro D. Augustini de præsentia Dei; (ita enim inscribitur apud Fulgentium, Epistola B. Augustini 57.) Sicut ergo in corpore physico, membra singula pollent tantum sensu tactus, capiti autem præter tactum insunt omnes sensus; ita nobis vniciuque sive admodum humilis modus cognitionis connaturaliter debetur. Christo autem insuper competit, (& quidem connaturaliter ob vñionem,) omne genus noticiæ creatæ, etiam puris hominibus sit supernaturalis, cuiusmodi sunt scientiæ per se infusæ, & scientiæ beatæ.

Fuisse in Christo, scientiam per se infusam ob essentialem nexum cum Deo Autore gratiæ, negarunt nonnulli, quos asperiores quauis censura eximit Suarez tom. 1. 3. p. disp. 2. serm. 3. Non dubito tamen quin ea scientia sit Christo concedenda, cum D. Thoma 3. p. q. 9. art. 3. & tota q. 1. & passim Scholasticis: Tamen eorum plerique, discrimen scientiæ verè infusæ, à scientia infusa tantum per accidens, non satis perspexerunt, quæ de re alibi. Fuisse itaque in Christo scientiam infusam, qualem dixi; quæ scilicet respiciat essentialiter Deum Autorem gratiæ, proindeque sit suapte natura supernaturalis, liquere videtur ex verbis Apostoli dicentis, omnes thesauros Sapietiae & scientiæ Dei,

fuisse in Christo reconditos. Ergo necesse est, hanc quoque notitiam in Christo admittere, cum certum sit scientiam per se infusam esse portionem nobilissimam scientiæ supernaturalis, quæ ab apostolo nominatur scientia Dei. Idem habetur ex verbis Prophetæ, affirmantis, Spiritum sapientiæ & scientiæ requieturum super Christum, quæ constat spectare ad notitiam supernaturali. Cum igitur non possint referri ad notitiam fidei, ut infra monstrabo, necesse omnino est ut referantur ad scientiam per se infusam. Nam cum nos quoque, siquis hic ex parte aliqua capaces spirituum illorum, non possunt referri ad scientiam Beatorum, Accedit non infirma ratio. Indubitat enim est, ad meritum supernaturale exigi notitiam supernaturalem, distinctam à scientia beata: quia hæc non est meritum sed finis: ac proinde non est aliquid requisitum ad meritum, sed habet rationem præmij; nec est propria eorum qui merentur, sed comprehensorum qui post agnitionem præbentur. Cum ergo infra notitiam beatam, nulla sit notitia essentialiter supernaturalis, idonea ad fundandum meritum, præter scientiam, in Christum non cadentem, & scientiam per se infusam, meritum hanc in Christo agnoscamus. Quoriam vero notitiam tam perfectam, & pleniusque scientiam ex privilegio concessam, statui autem Christi constantiam, Christo negabimus?

11. Fuit itaque in Christo etiamnum viatore, hæc scientia: & quidem ab eo tempore quo primum meruit, hoc est à primo conceptionis momento, iuxta prædictum B. Anselmi ratiocinationem l. 2. cur Deus homo c. 13. ubi loquens de Incarnatione ut facienda, & eliminans ignorantiam ab humanitate assumpta per Verbum, ita loquitur, respondens discipulo qui dixerat scientiam debuisse Christo concedi, & ignorantiam deponi, cum iam vir esset, non tamen cum esset infans. [Nonne dixi, quia sapienter fiet illa Incarnatio? sapienter namque assumeret Deus mortalitatem, qua sapienter (quia valde vtiliter) vteretur. Ignorantiam vero non poterit assumere sapienter: quia nunquam est vtilis, sed semper noxia: nisi forte per eam mala voluntas (quæ nunquam in illo erit) ab affectu restringitur. Nam erit aliquando, ad aliud non vocet, hoc solo tamen nocet, quia scientiæ bonum auferit. Et ut breuiter absolutum quod quaeris, ex quo homo ille erit plenus Deo, semper in seipso erit: unde nunquam erit sine eius potentia & fortitudine, & sapientia.] Et agit aperte de scientia infusa. Nam acquisita & naturalis, ob impetitionem organorum non fuit ab initio. Idem aperte habet Origenes hom. 19. in Lucam, tractans illud, plenus sapientia. Sic enim scribit. [Hoc hominum natura non recipit, ut ante duodecim annos sapientia compleatur. Aliud est partem habere sapientiæ, aliud sapientia esse completum. Non ambigimus ergo, diuinum aliquid in carne Iesu apparuisse:] Et mox. [Eua-
ngelizat se filius Dei, & propterea rursus complectur, sapientia, & gratia Dei erat super eum. Non quando venit ad adulescentiam, non quando manifeste docebat, sed cum adhuc esset paruulus, habebat gratiam Dei. Et quomodo omnia in illo mirabilia fuerant, ita & poëtica mirabilis fuit, ut Dei sapientia cõpleretur.]

12. Non est autem hac in parte audiendus Durandus, qui in 3. d. 14. q. 3. num. 7. fatetur quidem, Christum ab initio conceptionis nactum esse habitum scientiæ infusæ: negat tamen habuisse actum, ad quem censet exigi conuersionem ad phantasmata, quæ initio non fuit in Christo. Verum quod Durandus supponit, ad infusam scientiam infusæ exigi conuersionem ad phantasmata, non est admitendum, ut infra exponam. Et quoniam ex conuersione ad exercitium huius scientiæ erigeretur, nihil tamen vetaret eam in Christo habere locum iam ab initio. Ex oculis autem quod de toto habitus scientiæ habitu ait Durandus, nempe cum iam

ab initio in Christo fuisse. Quod aliter scite dixit S. Maximus hom. in Psal. 21. cum exponit vestem Christi desuper contextam per totum; [Vestimentum eius quod non erat consuetum, sapientiam eius cœlestem possumus approbare, quia ait, erat de superiori contextum. Nostri enim sapientia, hoc est humana, confuitur: affuit enim cum liberis damus ad studia Grammaticis, tradimus Philosophis, erudimus, ut sapientia in illis quæ non erat, acquiratur. Domini autem sapientia, non asluta est, non quaesita. Non enim didicit à magistro, sicut ipsi Iudæi dicunt; quomodo hic iteras novit, cum non didicerit? Et ipse dicit: mea autem doctrina non est de hoc mundo sed eius, qui me misit. Hoc est quod ait, de superiori contextum.] De hac quoque scientia, accipiendus est Damascenus, oratione quomodo ad imaginem Dei facti sumus, simultaneam Christi sapientiam astruens.

Dona intellectualia Spiritus sancti, per se infusa Christi scientiæ adiuncta.

13. Spectant ad hanc scientiam per se infusam substantialiter supernaturalem, dona illa Spiritus sancti quæ ad intellectum pertinent. Fuisse enim in Christo perfectiones illas intellectus, quæ intellectualium Spiritus sancti donorum nomine designantur, dubitare non licet; cum Isaias id disertè tradat cap. 11. verbis illis. *Flos de radice eius ascendet, Christus, & requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilij, Spiritus scientiæ.* Spiritum, nomine causæ efficientis, vocat dona spiritualia, ut interpretatur Naz. orat. 37. Nam ipse quidem Spiritus, non est in se multiplex, sicut hæc Spiritus dona quæ Christo infudisse diximus, sunt multiplicia.

Multiplices hos Spiritus in Christo solo adgnatos, obseruat S. Gregorius 29. moral. cap. 30. ad illud num. quid coniungere valebis micantes stellas Pleiadas? quod adducto proposito loco Isaiæ, glossat in hunc modum. [Redemptor noster in carne veniens, Pleiades iunxit, quia operationes septiformis Spiritus, simul in se, & cunctas & manentes habuit. De quo per Esaiam dicitur, egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, Spiritus consilij & fortitudinis, Spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini. De quo Zacharias ait; super lapidem unum septem oculi sunt; Atque iterum: & in candelabro aureo lucerna septem. Nullus verò hominum operationes sancti Spiritus simul omnes habuit, nisi solus Mediator Dei & hominum, cuius est idem Spiritus, qui de Patre ante sæcula procedit. Bene ergo dicitur; super lapidem unum, septem oculi sunt. Huic enim lapidi septem oculos habere, est simul omnem virtutem Spiritus septiformis gratiæ, in operatione retinere. Alius namque prophetiam, alius scientiam, alius virtutes alius genera linguarum, alius interpretationes sermonum, iuxta distributionem sancti Spiritus: ad habenda verò cuncta eiusdem Spiritus munera, nemo pertingit. At verò conditor noster, infirma nostra suscipiens, quia per diuinitatis suæ potentiam simul se habere omnes sancti Spiritus virtutes edocuit, micantes proculdubio Pleiades iunxit.] Vides ergo haberi ex eo loco Isaiæ, iuxta S. Gregorium, fuisse in Christo Spiritus sancti dona, & quidem omnia.

14. Optimè idem habet Origenes hom. 3. in Esaiam, tractans & Christo accommodans quod habet Isaias de 7. mulieribus apphendentibus virum unum, ut earum opprobrium auferat. [Septem mulieres (inquit) vna sunt. Spiritus enim Dei sunt & ista vna, septem sunt: Spiritus enim Dei, est Spiritus sapientiæ, & intellectus, Spiritus consilij, & virtutis, Spiritus scientiæ & pietatis, Spiritus timoris Domini. Ista sapientia pa-

tur opprobrium à multis sapientijs insurgentibus in se. Ille verus intellectus sustinet opprobrium ab intellectibus falsis. Illud magnum consilium approbatur à multis consilijs non bonis. Ista virtus maledicatur à quadam, quæ cum non sit virtus, reprobat se esse virtutem. Ista scientia patitur opprobrium à quadam falsi nominis scientia, nomē suum furripiente. Ista pietas exprobratur, ab ea, quæ cum se dicat esse pietatem, impietas est, & impios instruit. Ille timor patitur opprobrium ab eo qui putatur esse timor. Multi enim pollicentur divinum metum, sed non cum scientia metuntur. Quomodo ergo istæ septem patiuntur opprobrium, consideremus. Vide sapientiam seculi huius, vide sapientiam principum mundi huius, quomodo exprobrant sapientiam Christi mei, & quomodo exprobrant sapientiam Iudaismi veri, iuxta quem nos circumcidimur spiritaliter, isti verò præcidentur. Intellege itaque quomodo sapientia seculi huius, & principum mundi huius maledicunt sapientiæ: & ob hoc queritur homo qui cum istis septem spiritalibus velut mulieribus sit, ut auferat eorum opprobrium. Propriè vnus est homo qui auferat eorum opprobrium. Quis est iste homo? Iesus, qui exiit iuxta catenam de radice Iesse. Descendit ad citatum locum Esaie, & eum æquē ac istum accommodat Christo. Idem passim affirmant alij Patres, nominatim cum versant locum illum Esaie 11. ubi multos appendit Leo Castrus.

135. Scio, Iustinum in dialogo cum Tryphone, post adductum prædictū locum Esaie, significare non esse his verbis expressam inexistenciam talium donorum in Christo. Obijciente enim Tryphone, quomodo Christus si Deus erat, egerit repleri potentijs Spiritus sancti, hoc est hinc donis ibidem ex Isaia enumeratis: Respondet Iustinus; [Has enumeratas Spiritus virtutes, non ut indigenti harum, ait scriptura, superuenientur, sed requiritur super eo: hoc est, in eo desituras, nec post hac ut ante, Prophetæ essent in vestro genere, quod oculis vestris potestis credere. Post illum enim, planè nullus Prophetæ inter vos exiit. Præterea quod vnusquisque Prophetarum, vna altera potestate diuinitus accepta fecerit, dixitque; quæcumque scripta sunt; Intellegitis quid dicam sapientiæ spiritum habebat Salomon; intelligentiæ verò & consilij Daniel; fortitudinis pietatisque Moses; Elias timoris; Cognitionis Elias; & alij similiter, aut singulas, aut aliter atque aliter coningatas, ut Jeremias, & illi duodecim, & David, ceterique quotquot apud vos Prophetæ fuerunt. Quienit igitur Spiritus, hoc est, desijt in aduentu illius, post cuius conuersationem cum hominibus, tempus erat hæc dona vobis auferri.] Et post alia in eandem sententiam, sic concludit. [Itaque non quod ille indigeret potentia, venturas in eum potentias cecinit Esaia, quas numerat; sed quia non erant mansura amplius.]

Hæc non ita sunt accipienda, quasi Iustinus neget, hæc dona verè inexistisse Christo: quin potius nō obicere innuit, ea in Christo fuisse, cum post eum cessasse dicit, nec locum vltra habuisse apud Iudæos. Sensus ergo Iustini est, Christum non accepisse hæc dona tanquam ijs egeret, præsertim proxi Deus, ut ferebat Tryphonis obiectio. Tantum enim abest, ut quatenus Deus ijs donis egerit, ut etiam in humanitate sua ceteris his donis faciliè potuerit ob scientiæ beatæ præsentiam. Qua ratione negare quis possit, gratiam habitalem fuisse Christo necessariam, cum aliunde haberet quod per gratiam habitalem nobis confertur; nempe amicitiam cum Deo, & sanctificationem. Sicut ergo Christus, quamvis non egerit gratia habituali, eam tamen recepit, ita etiam accepit Spiritus sancti dona. Quare agnoscamus has intellectus Christi perfectiones.

Verum quidem est, nonnullos donum sapientiæ

collocare in voluntate, ut Scotum in 3. d. 14. q. vnica, qui sapientiæ donum censet esse caritatem. Hoc tamen neque vlti recepto vocum conforme est, neque D. Augustino qui serm. 3. de temp. aperte ait, sapientiā pertinere ad rationem. Sed & Sapiens c. 7. vocat sapientiā sensum & lucem, atque inextinguibile esse lumen illius: quæ omnia sonant perfectiōnem intellectus, longe distinctam à caritate quæ perficit voluntatem. Quinimò diserte eodem capite sapientiā caritati contra distinguitur, cum dicitur, aliquos quia sapientiā participes fuerunt, & cōmendati per dona disciplinæ facti esse participes amicitia Dei. Nempe per bonū sciētiæ vltimū, manuductos ad caritatem, quæ diuina est amicitia: quod vnum voluerunt nonnulli Patres, qui in sensu causali, appellarunt caritatem nomine sapientiæ. Rationem igitur esto, dona enumerata; sapientiæ inquam, sciētiæ, consilij, & intellectus, perfectissē Christi intellectum? Et cum sint perfectiones essentialiter supernaturales, nequaquam propriæ & peculiares statui gloriæ, ad scientiam per se infusam essentialiter supernaturalem referendas esse. Quæ verò sit earum propria ratio, supponendum est ex 1. 2. q. 68. obiterque attingemus ista, excurrentes naturam & causas perfectionum Christi intellectualium. Nunc enim de earum dumtaxat existentia stabilienda, sumus solliciti.

Adiuncta alia scientia Christi, per se infusa, & nominatim prophetia.

136. Denique huius scientiæ per se infusæ & supernaturalis, fructus quidam fuerunt in Christo, variæ gratiæ intellectui gratis datæ, spectantes solam cognitionem, ut prophetia, & discretio Spirituum. Quicquid enim sint hæc gratiæ, indubitarum est eas ad ordinem supernaturalem pertinere; saltem quatenus dicunt specialem instinctum Spiritus sancti, ex quo exerceantur itaque non dedecet Christum, eique sunt collatæ; specialiterque prophetia, non quidem obicere, sed euidens, quæ à scientia infusa non discrepet, negari Christo non potest, contra Abulensem in cap. 1. 1. numer. q. 64. Et ago de prophetia propriè dicta. Nam ut fuit prosequitur Iansenius cap. 47. Concor. Franciscus Picus lib. 2. de prænotione cap. 2. & Castrus 4. de vatic. cap. 1. interdum nomen prophetiæ in Scripturis, improprie & lae sumitur, vel pro laudem diuinarum decantatione in Spiritu, ut de Saule propheta legitur 1. Reg. 10. vel pro interpretatione mysteriorum fidei ad ædificationem; siue pro concionandi vlti, ut sæpe apud Paulum quod Vincetium Lytin. in aureo comment. cap. 40. annotauit. Alibi ut 2. Petri 1. propheticus sermo vocatur omnis scriptura Canonica. Quæ omnes prophetiæ notiones, sunt minus propriæ. Sed propria notio quam hic Christo vendicamus, continetur vel cognitione futurorum contingentium, etiam conditionatorum, quæ prophetijs comminatorijs obijciuntur; vel notitia præteritorum, quorum nulla amplius extant signa aut vestigia; vel denique notitia obiectorum præsentium loco distantium, ac præsertim cogitationum cordis: ad hæc enim omnia extendi prophetiæ vocem, notauit S. Gregorius hom. 1. in Ezech.

Huiusmodi ergo notitia, quæ quod iudicium & assensum, ratione luminis ac motui ex quo elicitur, est supernaturalis, negari Christo non potest, quandoquidem diserte dicitur. 18. Christus Propheta, denuntiatur mittendus: quem locum absque hæretica vanitate, non posse de alio quàm de Christo accipi, censuit D. Aug. 16. conera Faust. cap. 18 Et quomodo Iudæi iam olim eum locum peruerterint; & alij ad Iosue quos refellit Iſid. Pelus. lib. 3. alij ad Dositheum quendam, ut refert & refellit S. Enogius orat. contra Samaritanos apud Phot. Cod. 230. Tandem alij ad magnum quendam Prophetam tempore Messie venturum, &

ad to diffinitum, detorserint diuinam illam denunciationem Deuter. 18. factam, vt fusc prolequitur Tolletus in cap. 1. Ioan. annot. 60. Tamen Deus, vt D. Eulogius supra recte conicit, nec non Euseb. 3. de demost. cap. 2. & lib. 9. capite 11. & firmavit Synodus Alexandrina sub S. Eulogio, per Moſem eo loco, non aliam Prophetam venturum prænunciari, quàm Christum ipsum. Ipse item Christus, vt D. Aug. tract. 15. in Ioan. docuit, ad illud; *Domine vt video, Propheta es tu*; Scipiam Prophetam aliquando nominauit, cum de seipſo dixit, *non est Propheta sine honore, nisi in patria sua*. Rufusque Lucæ 13. cum dixit, *non capis Prophetam perire extra Ierusalem*. Et Lucæ 24. discipuli de Christo dicunt, *qui fuit vir Propheta*. Quæ cum possint propriè accipi, non est quod detorqueantur ad impropias acceptiones, vt rectè contra Magdeburgenses contrariam blaterantes, virget Turrian. lib. 2. pto Epist. Pont. c. 2. Quod autem dici posset de ratione prophetie esse obſcuritatem, & idcirco euacuari prophetias cum lux adulta fuerit exorta, facile declinatur; dicendum, prophetiam accidentarium esse, quod sitclara vel obſcura: eoque nobiliorem esse prophetiam, si clara & euidentis prophetanti fuerit, cuiusmodi sanè prophetiam Christo tribuimus.

137. Suffragatorem huius tituli Christi, laudo Origenum hom. 1. in Ierem. ad illud, *Prophetam in gentibus dabo*; quod primum de Ieremia interpretatus, mox sic ad Christum aptat. [Si intelligimus ad Deum transſeras, ille verè in vniuersas gentes prædicauit. Est quippe licet alia multa, sic & Propheta. Vt est princeps Sacerdotum, vt est Saluator, vt est Medicus, similiter & Propheta est. Moyses annuncians de eo, non solum Prophetam, sed inter cunctos admirabilem nominauit Prophetam, dicens: *Prophetam ex fratribus vestris suscitabo vobis Dominus Deus noster, quasi ne audite enim; quia non audierit Prophetam illum interibit de populo suo*. Ille est Prophetes constitutus in gentibus, & accepit gratiam à Deo effusam in labijs suis: vt non solum cum præſens aderat corpore, sed etiam nunc cum adest virtute & Spiritu, prophetet ad omnes gentes & prophetia sua ex toto orbe attrahat homines ad salutem.]

Optimè quoque S. Auguſt. tract. 24. in Ioan. ad illud quia *hic est verè Propheta*, quod à turbis recès pastis prolatum, ita accipit. [Adhuc fortè ideo Christum Prophetam putabant, quia super fœnem discumbabant. Erat autem ille Dominus Prophetarum impletor prophetarum, sanctificator Prophetarum, sed & Prophetarum. Nam & Moysi dictum est, *suscitabo eis Prophetam similem mihi*. Similem secundum carnem, non secundum maiestatem. Et de ipſo Christo illam Domini promissionem habere intellectum, aperè in Actibus Apostolorum exponitur & legitur. Et ipſe Dominus de se ait. *Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua*, propheta Dominus, & Verbum Dei Dominus, & nullus propheta sine Verbo Dei prophetat. Cum prophetis Verbum Dei, & propheta Verbum Dei. Metuerunt priora tempora prophetas afflatos, & impletos Verbo Dei: nunciatum non prophetam, ipsum Verbum Dei.]

Existens scientia Christi beata, ab initio indita, aſtruitur.

138. Alta supernaturalis scientia, animæ Christi cõcedenda, & quidem ab initio productionis suæ, est scientia beata, siue clara Dei visio. Quod enim hæc cognitio in anima Christi fuerit iam ab initio, est communissima sententia Theologorum: quamquam inter eos non satis conuenit, de gradu certitudinis quo tenenda est, contraria abijcienda. Palac. in 3. d. 14. disp. 1. cenſet eam non posse absque temeritate negari qui est propè minimus gradus certitudinis. Paulò auctius Suarez t. 1. 3. p. d. 25. l. 1. certum & hæres proximum

pronunciat, eam negare. Aluarez 3. p. d. 32. concl. 2. cenſet esse planè contra fidem, negare animam Christi toto tempore antecedente mortem, non vidisse Deum. Id quod etiam videtur asseruisse Remigius ad illud, & ecce aperti sunt ei caeli. Matth. 3. Ait enim fidei Ecclesiæ tenere, quod non minùs aperti sint Christo caeli ante illud tempus, quàm tunc. Addit tamen Aluarez concl. 3. id non esse de fide, quoad primum instantis productionis animæ Christi. Vt, vt sit, sententia est inter Theologos indubitata, Christi animam Deum vidisse à primo productionis suæ momento, tamenſi probationes quibus eam siue ab auctoritate, siue à ratione confirmant, non sunt vsque aded ineluctabiles vt non pateat effugium: quod liquebit expendentibus in hanc rem splendide ac fusc profert Canus lib. 1. 2. de locis c. 14. Quantumvis enim Cano in ea disputatione retoricanti, videantur firmissima, tamen non difficile esset ea enervare & inefficacia ostendere. Quæ maiotis viderentur momenti ad confirmandam veritatem propositam, hæc occurrerunt.

139. Ex Scripturis, locus satis idoneus suppetit ex c. 17. Ioannis, ibi Christus Patrem alloquens, ait, *Volo vt vbi sum ego, & illi sint mecum, vt videant claritatem meam quam dedisti mihi*. Quibus affinia sunt illa ex c. 12. *Vos sum ego, illic & minister meus eris*. En Christus, præmiū suorum affectuum statuit esse vbi ipse tunc erat. Cum igitur extra dubium sit, præmiū Sanctorum qui secuti Christum fuerint, esse Dei visionem; dubitandum non videtur, quin Christus qui se in eo statu iam tunc fuisse profitebatur, etiamſi viator, iam ex eo tempore esset beatus. Eundem statum animæ Christi iam ex eo tempore, ferunt illa ex cap. 3. *Nemo ascendit in celum, nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo*. Esse se in celo, dicit Christus: hoc est videre Deum, iuxta communem Christianorum loquendi modum; quibus esse in celo vel esse in paradiso, id est quod Deū videre vbiicumque videatur, vt S. Auguſtinus notauit epist. 57. proloco exemplo Iarionis, qui cum in inferno futurus esset quoad animam, tamen quia ibi visurus erat Deum, dicitur futurus in paradiso. Filius ergo hominis, atque aded Christus quoad humanam naturam, se in celo esse; hoc est Deum videre, professus, est etiam nunc viator. Et considerata est textura capitis, & scopus Christi, quem optimè affectus videtur Ribera secutus Græcos interpretes, & ex Latinis Caletanum. Scopus ergo Christi est, persuadere Nicodemum, credendum sibi esse, quippe testi oculato. Credebant enim Iudæi Prophetis, qui non nisi auriti testes erant. Multo itaque magis credendum illis erat Christo, qui omnia Dei arcana viderat, & in terras ad ea euulganda descenderat, non loci mutatione, quippe qui adhuc in celo esset Iudæos alloquens, sed assumptione humanitatis; in qua ita erat, vt simul in celo esset Deum videns, quod nulli anteriori veritatis testi, nulli inquam Prophetæ, obtingerat. Nemo enim eorum in celum ascendit in tempore præterito *ante Iohannem*: hoc est (iuxta phrasim Hebræicam, consequentia pro antecedentibus sæpè vsurpantem, atque aded per ascensum in celum, visionem Dei quæ ad Deum consequitur, designantem,) nemo eorum Deum viderat. Itaque illud ipsum his verbis de se pronunciat Christus, quod de eo dixerat Baptista, eiusdem Euangelij c. 1. Christum omnibus Prophetis anteponeus; *Deum nemo vidit vquam; vnigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarrauit*.

Suffragium SS. Patrum.

140. Loca Patrum, hæc pauca seligam. Eusebius l. 2. de demonstr. in 8. siue c. vltimo, glossans illud Psalmi 21. *de ventre matris meæ, Deus meus es tu*, sic loquentem induit Christum. [Tibi confisus sum, qui meus Deus & Dominus, & pater es: & confisus sum, non nunc primum]

primū in te sperare incipiens, sed tunc quoque cum ab uberibus matris meae infantilem alimoniam accipiens putabat ut reliqui hominum infantes, imperfectus esse, & absque usu rationis. Non enim etiam talis, licet mihi ceteris hominibus simile esset corpus. Sed neque item vi, neque substantia plerisque etiam similis, verum potius liber ac solutus, tamquam agnus tuus, qui Deus es, cum ab illa utque ætate, lacte nutrirer, Dico autem ab uberibus matris meae. Carcēum hoc nondum quispiam magnum arbitrabitur, si intelliget, quemadmodum puer quoque in te proiectus sum ex utero, & de ventre matris meae Deum meum es tu. Cum enim adhuc intra cellam gestantis me in utero laterem, te tamen Deum meum videbam.]

S. Ambrosius l. de interpretatione David, eandem Pfaltis locum expendens, non obscure prodit, se Eusebium exprimere, & idem sentire. Locus est paulo polior, sub libri medium.

S. Augustinus l. 4. de consensu Euang. cap. 10. attingens illud Ioannis 2. 2. Sic ut volo manere, donec veniās, ait verbis illis Christum Dominum [alto docuisse mysterio, istam ipsam Ioannis Evangelicam dispensationem, qua in lucem liquidissimam Verbi sublimiter fertur, ubi Trinitatis aequalitas & incommutabilitas videri potest, & qua maxime proprietate distat à ceteris homo cuius susceptione Verbum caro factum est, perspicue cerni cognoscique non posse, nisi cum ipse Dominus venerit: idcirco sic manebit donec veniat, manebit autem nunc in fide credentium, tunc autem facie ad faciem contemplandum erit, cum apparuerit vita nostra, & nos cum ipso apparuerimus in gloria.] En, proprietatem qua Christus homo, ab alijs hominibus, subdit, ijs in hac vita non contingere, ut anima eorum [amotā atque discusso omni núbulo phantasmatum corporalium atque carnalium, serenissima incommutabilitate, veritatis luce potatur, &c. Et si quando adiuta excedit hanc nebulam qua tegitur omnis terra: id est hanc carnalem caliginem, qua regitur omnis vita terrena, tamquam rapida coruscatione perstringitur, & in suam infirmitatem redit, vivente desiderio quo totius erigatur, nec sufficiente munditia qua figatur.] Itaque nemo purorum hominum in hac vita contuetur Deum; Christus autem quia purus homo non erat, iam ex hac vita, Deum humano suo intellectu, conspiciat.

141. S. Fulgentius ad q. 3. Ferrandi, subtilissimus est in ostendendo, animam Christi vidisse Deum; & quidem adeo plenē quā Deus ipse se videt: ea tantū distinctione interveniente, quod Deus est sua visio: at visio qua Christus Deum videt, ab eo differt. Nos nunc, hanc late patentem visionis qua Christi anima Deum videt non moramur, infra consideraturi, an D. Fulgentius admiserit animam Christi comprehendere Deum. Illud nunc tantū attendimus, sine ulla dubitatione admitti à S. Fulgentio, animam Christi videre Deum, & vidisse iam ex hac vita: quod constabit, has ex eo plagulas inspiciendo. [Caveamus ne cum anima Christi totum Patrem nosse non credatur, ipsi vni Christo ex aliqua parte, non solum Patris, sed etiam sui, & Spiritus sancti cognitio denegetur. Quam verò perdurum est, & à sanitate fidei penitus alienum, ut dicamus, animam Christi, non plenam suae Deitatis habere noticiam cum qua naturaliter unam creditur habere personam. Quod si sic crediderimus, necesse est ut illa frustreretur prædicatio Ioannis Baptiste, qua Christo, singularem, ac sine mensura tribuit Spiritus largitatem, dicens: Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum.] Hanc plenitudinem cognitionis sine mensura, collatam Christo esse ratione visionis beatificæ, multis astruit: idque factum cum in spe-

ma hominis esset; mox proficetur, & autoritate RR. Ambrosij & Augustini, confirmat. Rursusque inferius, ex eo quod Christus non ad mensuram Spiritum acceperit, visam esse ab eius anima divinitatem docet, ne aliquid minus scientiæ habeat, quā Spiritus. Inferique: [Ac per hoc, non solum ad divinitatem Christi, sed ad eius quoque animam, illa perfectionis prærogativa pertinet, quā ipsi Christo beatus assignat Apostolus, dicens: In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Si enim nō ad mensuram accipit Spiritum sapientiæ, & scientiæ, necesse est, ut omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ habeat. Quod si ei aliquid eius plenitudinis demitur, consequens est, ut ad mensuram accepisse Spiritum prædicetur. Et quis est, cui non ad mensuram Deus Spiritum dedit, si eum ad mensuram Christus accepit? In quantum enim Spiritus datur, in tantum cognitio divinitatis accipitur. Vbi autem Spiritus non est mensura, necesse est, ut planē sit divinitatis immensa notitia. Tota enim plenitudo datur, ubi spiritus non ad mensuram datur. Non autem plenitudinem, sed de plenitudine eius nos omnes accepimus, gratiam pro gratia. Vbi ostenditur, etiam in illa gratia speciei, quæ datur pro gratia fidei, nō ipsam plenitudinem, sed de plenitudine eius nos esse accepturos gratiam pro gratia: & hoc ipso quod de plenitudine eius accepimus, nos esse implendos, in quantum per eius gratiam capaces erimus.] Idem paulo post. [Non ex istimo illi animæ, in aliquo plenam divinitatis deesse noticiam, cuius una est persona cum Verbo: quam sic sapientiā suscepit; ut eadem sapientiā ipsa sit, quæ rerum omnium in tantum facta est domina, ut cum ipsa divinitate sua, una sit in Trinitate persona; id est Christus crucifixus, quem Dei virtutem, Deique sapientiam, Paulus prædicat. Quod si anima Christi minorem habet in aliquo Deitatis suæ noticiam, non in se habet totam sapientiam totamque virtutem. Participium ergo habet, non ipsa plenitudo est Christus, si patrem habet noticiā divinitatis suæ. Nos autem participes Christi Apostolus asserit, dicens participes enim Christi, effecti sumus. Vnde ipsi Christo dicitur: unxit te Deus Deus tuus oleo exultationis: pro participibus tuis.] Hoc factū esse ea non ad mensuram infusione Spiritus, qua Christi anima Deū videre consecuta est, mox ostendit: additque nisi ita sit, perpetuam fore Christo tribuendam Altissimi appellationem, qua in Scripturis potitur etiam in humanitate; quandoquidem cætenus exaltamur, quatenus anima nostra ad Dei cognitionem sustollitur: ut proinde necesse sit, Christi animam, quandoquidem Altissimus dicitur, ad clarā Dei noticiam pertigisse iam ex hac vita, in cuius duratione legitur nominatus Altissimus. Hæc omnia obsignat hæc clausula. [Sic humanam naturam Deus vni genitus suscipere dignatus est, ut idem ipse sit Deus, qui homo est, & idem sit homo, qui Deus est. Proinde sicut est plenitudo divinitatis in homine Christo, sic ibi est plenitudo humanitatis in Deo. Sicut ergo Christus homo, singulariter habet, ut Deus verus sit, sic totam divinitatem suam singulariter novit.] Ex his omnibus perspicuum est, S. Fulgentium, animæ Christi, etiam quando viator erat, concessisse visionem clarā Dei, & scientiam beatam.

142. Alcuinus l. 2. de Trinitate c. 11. Fulgentij sententiam, ac ex parte etiam verba usurpavit, & perspicue censuit, animam Christi vidisse Deum iam ex hac vita. Clausulam solam capitis repræsentat. [Restat itaque, ut anima Christi, Spiritum acceperit; quem tamen ad mensuram non accepit, quia totum accepit: Vbi enim mensura dicitur esse, plenitudo perfectionis, & perfectio plenitudinis invenitur, per quam etiam, plenitudinem divinæ cognitionis habere manifestum est. In quantum enim cuilibet Sanctorum datur, in tantum cognitio divinitatis accipitur ab eo. Non enim æstimam

estimandum est; animæ Christi in aliquo plenam divinitatis deesse notitiam, cuius una est persona cum Verbo; quam sic sapientia filius Dei suscepit, ut cum ipsa divinitate sua, una sit in Trinitate persona, id est Christus crucifixus, quem Dei virtutem Deique sapientiam, Paulus Apostolus prædicat.]

Richardus Victorinus l. 2. de Emman. cap. 22. post multa de plenitudine suavitatis quæ in Christi anima à momento conceptionis abundavit, ut idcirco Christus puer dictus sit butyrum & mel comedis, subdit. [Cum in nobis corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc immortalitatem, erit utique & nobis suave quicquid salubre, & solum delectabile quod summe laudabile. Tunc dabitur nobis illius esca plena, & sempiterna refectio, cuius assumptio, atque percipio erit absque omni labore, & qualicumque singultione. Quod igitur accepturi sumus in vita future, accepit in vita ista, quod nobis dabitur in consummatione, illi datum est ab hora conceptionis sue. Summe itaque suavitatis butyrum, cuius participationem expectamus in nostra glorificatione, ipse accepit in ipso ingressu huius mortalis vite, nec nostro more ex parte, sed in omni plenitudine.] Rufinus c. 23. [Hæc mellea dulcedo, illi pro cibo, & pro potu fuit. De hac iudicatus fuit. Totus ille torrens voluptatis, eius vilius esset; & mirum quomodo homo unus, imò puer parvulus, totum absorbere potuit. De hoc torrente & carceri potantur, & satiantur, sed in patria, ille hoc potus est, etiam in peregrinatione sua. De torrence in via bibit, propterea exultavit caput. Sed ut adhuc mentis amplius, iste de quo loquimur, parvulus qui nobis est datus mellea quidem, & supercælesti dulcedine prius est cibatus quam natus. Quando enim puer primū capite Emanuel noster, butyrum & mel comedit? Cor è ex quo cepit homo esse; certe ab ipsa hora conceptionis sue, repletus est totius dulcedine, totius suavitatis plenitudine.] Tandem cap. 24. [Nos sane primò illuminamur, ut iustificemur, iustificemur, ut confirmemur, confirmamur, ut beatificari mereamur. Ille ex quo homo fuit, secundum id quod homo fuit, plenitudinem æternæ beatitudinis accepit.] Gregorius Abbas serm. 3. de Annunc. cum describeret Verbi ipsius beatitudinem qua pascitur de Verbo & vivit de seipso, subdit: [Alia autem ratione, sed tamen ineffabili beatitudine, Verbo pascitur anima illa. Verbo ipsi in personam coniuncta, & incomparabili felicitate, Princeps ille sedens in porta virginis vici, panem Verbi coram Domino comedit.] Rastus serm. 3. in Ramis palm. expendens illud, operum confusio faciem meam, ait id esse intelligendum de facie corporis. [Nam facies mentis quæ semper & immobilitate habitabat cum vultu Dei, nec turbari poterat, nec confundi.]

Probatio eiusdem veritatis, ex ratione.

143. In his Patrum testimonijs, insinuatæ sunt rationes quibus hæc veritas est confirmanda. Nempe quod Christo filio Dei naturali, debeatur hæc perfectio connaturaliter; nec fuerit æquum, ut ea careret: cum carens tantæ perfectionis, nihil ad redemptionem nostram conferre poterit, quæ causa fuit, cur gloria corporis, tamen Christi connaturalis; non sit collata. Nostra enim intererat, Christum vsque ad resurrectionem esse corpore passibilem, & reliquis gloria corporum dotibus destitutum; ut & pati pro nobis esset. At ut anima non videret Deum, nequaquam in plenam Christi constitutionem in termino, atque adeo etiam exclusionem meritum eius pro nobis. Hoc inquam inde non sequitur. Nam Christus ita fuit & in termino sine comprehensione, ut simul esset in via, post

Theoph. Raynaud. Christum.

letque meriti. Status enim merendi, pendet ex divina ordinatione; ita ut quamvis congruum fuerit & valde consentaneum naturæ personatum creaturæ, ut illi merendi termini præfigerentur quos præfixos videmus, nempe quovisq; ad Deum videndum, progredimur, conclusi in hoc mortali carcere: Tamen poterit Deus aliter definire merendi terminos, quos ex beneplacito suo præfixit creaturis rationalibus, nunc breviores, ut videmus accidisse Angelis: nunc longiores, ut in hominibus cernitur. In quibus etiam est varietas, cum hominum aliqui necdum mortui aut videntes Deum, mereri tamen desierint: Enoch omnium & Elias, ut Peterius in cap. 4. Genesios quæst. 5. rectè affirmat, & concedit Vasques l. 2. d. 1. 16 c. 4. Vnde autem hic meriti defectus in hominibus nondum vita sanctis, nec Deo plene potentibus, nisi ex divina ordinatione sic sanciente? Similiter ergo in Christo, quamvis comprehensore, status merendi pro nobis, ex divina ordinatione coniunctus fuit comprehensioni ac beatitudini animæ, cum qua in alijs cessat meritum.

Quæ porro rationes, probant Christi animam vidisse Deum in hac vita, æque confirmant vidisse Deum à primo conceptionis momento. Nimirum quia ab eo momento hæc perfectio fuit Christo debita, quandoquidem iam ex eo puncto temporis, anima Christi fuit Verbo unita personaliter; & par fuit, ut ibi inhabitaret plenitudo divinitatis, plenitudo quoque scientiæ, atque adeo etiam notitia divinitatis inhabitantis locum haberet. Neque verò ostendi potest defectus meritum in eo primo momento elictorum, pro quibus scientia beata rependeretur animæ Christi. Nam vel Christi anima non accepit visionem Dei titulo meritum, sed tantum titulo longè honorificentiore, nimirum filiationis naturalis, ut multi volunt: Vel si quod supra admisimus, fateamur gloriam animæ Christi fuisse ex meritis comparandam, tamen iam ex eo primo momento, anima Christi omnia habuit ad condignum gloriæ meritum necessaria: multo magis quam Angeli, quibus valde communis sententia condignum gloriæ meritum tribuit, iam ex primo momento quo sunt producti. Nonnullæ porro Scripturæ, quæ ferunt Christum per mortem intrasse in gloriam suam, & quia occisus est accepisse gloriam & divinitatem; aliaque similes, exponendæ sunt de gloria corporis, aut de exaltatione nominis Christi super omne nomen. Quare nihil inde incommodatur veritati propositæ.

Vestiganda de vendicatis intellectui Christi perfectionibus, obiectum, actus, habitus.

144. Ex dictis habemus, quæ naturales & supernaturales perfectiones intellectui Christi Domini advenierint. Nunc quales illæ & quantæ fuerint, est exquirendum: quod non potest melius præstari, quam si earum obiectum, actum, & habitum, examinamus, comprehendentes sub habitu, species impressas obiectorum vicarias, quippe quæ habent rationem actus primi respectu actuum; suntque eorum principia æque ac habitus, sine præse sumpti & facilitantes, sine qui non dantur tantum ad facilitandam, sed ad roborandam, simulque supplendam improprietatem naturalem potentia cum actu: ut habitus Theologici sunt actus primi respectu actuum expressarum æque ac species impressæ, cum eo tantum discrimine, quod habitus tenent se ex parte potentia, cuius legem vim operativam vegetant, & promptam vel proportionatam reddunt, roborantque: species verò impressæ tenent se ex parte obiecti; id est loco eius, vel abientis, vel ad determinandam potentiam inepti, potentiam complent, & ad cudendam talis naturæ operationem & pluribus ad quas potentia est indifferens, determinant

Qq tamquam

tamquam semina obiecti. Quia igitur omnis cognitio ut ex D. Augustino alibi fufius dixi, ex obiecto & potentia paritur; ipsum verò obiectum quod plerumque abest, vel si adsit, est improporionatum, concurrere per seipsum petarò potest; aliquid loco sui subrogat, nempe speciem impressam: potentia autem quia imperfecta est, ac si actus sit supernaturalis est improporionata: iuvanda est aliquo virtutis auctario se tenente ex parte eius, quod in actibus naturalibus est qualitas merè facilitans; in supernaturalibus autem est qualitas roborans, & aptans potentiam ad connaturaliter operandum, & respectu actuum intellectualium vocatur lumen. Hi ergo utriusque actus primi, siue ex parte obiecti, siue ex parte potentie se teneant, passim generali nomine dicuntur *habitus*: eruntque in quavis scientiarum Christi enumeratarum, post obiectum, & actum, explicandi.

Obiectum scientie Christi, acquisita.

145. Et scientia quidem naturalis, quã Christo cõcessimus, vendicantes eam Christo. Ostendimus enim eam fuisse eiusdem rationis cum nostra, etiam quoad modum illam comparandi: vidimùsque non fuisse à Deo infusam, etiam per accidens. Ex quo sequitur, non esse in ea querendam aliam veluti substantialem perfectionem, quam in nostra scientia humana, siue quoad eius obiecta, siue quoad actum, siue quoad principia: species inquam, & habitus. Magna igitur pars obiectorum huius scientie, à Christo æquè ac à nobis, abstractivè dumtaxat percepta est, per hanc scientiam: nimirum substantie omnes, & accidentia quæcumque insensibilia, contra Suarezem t. 1. 3. p. d. 3. o. sect. 1. Sed res videtur perspicua ex fundamento iactò. Non obiecta quæ à nobis connaturaliter atque aded intuitivè & evidenter sunt cognoscibilia, non sunt entia spiritualia, eorumve accidentia: hæc enim ut excedunt modum nostrum essendi corporeum, non possunt à nobis in hac vita percipi directè, ac per proprias species: sed tantum indirectè ex quibusdam materialibus, reparamus ad ea abstractivè percipienda. Eadem quoque est ratio substantiarum materialium, & accidentium quorumvis insensibilium. Quia enim hæc obiecta non incurrunt in sensus, à quibus dum sumus in corpore, nostra omnis notitia clara & intuitiva hauritur; propterea non possunt hic à nobis percipi nisi per species adulterinas, atque aded abstractivè: quia corpori veluti cochleæ adhærescimus, & illius concretionem, nostris quibuscvis intellectibus se intermiscentem, quamdiu limosa hac catena (iuxta Nazianzenum,) constringimur, sustinere vel inuiti ac renitentes adigimur. Cum ergo Christus, moralitatis nostræ sordidum amictum suscipiens, dignatus sit se dimittere ad abiectiones nostras, quæ & à peccato & à peccati fructibus alienæ essent, & statum beatitudinis animæ quo potiebatur non dedecere; idèoque noluerit modum operandi, & originem notitiæ nobis connaturalem, tamen imperfectam, respuere; ut quicquid in natura nostra plantaverat, reformaret: mirum esse non debet, si ad vilem illum prædicta obiecta cognoscendi modum, sese dedecere, quantum quidem spectat ad hanc scientiam.

Eiusdem actus, & habitus.

146. Hinc insuper habetur, cuiusmodi fuerit actus huius scientie in Christo. Fuit enim eiusdem planè rationis, cuius est noster actus scientie. Nolo nunc excutere, an fuerit discursivus, & an egerit conversione ad phantasmata. Quamvis enim hæc duo in nostra scientia naturali cernantur, tamen quia sunt defectus, & non perfectiones quas hic scrutamur, videndum infra erit tractando de defectibus ab intellectu Christi depellendis, an in Christi quoque naturali scientia, lo-

cum habuerint. Nunc ergo de perfectionibus actus huius scientie agendo, aio omnes planè perfectiones quæ in scientia nostra notari possunt, eximè fuisse in hac Christi scientia: veritatem inquam, certitudinem, evidentiam quoad iudicium, & si quæ sunt aliæ scientiæ nostræ dotes ac prerogatiæ.

Actus denique primi siue principia effectiva in humana Christi scientia, fuerunt eadem quæ in nostra; nempe species impressæ, & habitus. Et de speciebus quidem eodem modo philosophandum est, quo in nobis: ita scilicet, ut si species impressæ naturaliter in nobis endantur per specialem facultatem antecedenter ad omnem actum intellectiõis, idem quoque in Christo acciderit: aliter autem sit statuendum, si quod verius existimo, ad primas quasque intellectiões naturaliter elicitas, sufficit determinatio per Sympathicam à phantasia præoperante; species autem impressæ, subsequitur, & inuitur per actum intellectiõis tamquam eius vestigium, & semen quod ad eam recolendam deferuiat. Si enim hoc modo in nobis philosophemur de speciebus impressis ad scientiam naturalem intervenientibus, similiter de eis quoad Christum erit statuendum. Itaque non est quod hic moras necemus in harum specierum quidditati, & vniuersalitate, vel restrictione, aut causa effectrice exponenda: sed satis est generatim statuere, omnia quæ de speciebus impressis naturalem scientiam humanam principiantibus, à Philosophis traduntur, æquè in has species cadere. Quod similiter dico de habitibus, qui naturalem potentiam ad operandum expeditam præstant. In Christo enim parabantur per actus, & pro variis naturaliter adiunctis difficultatibus, separatim separabilibus, erant varij, æquè ac in nobis. Quare nihil hic peculiariter de eis dicendum occurrit: ut neque de speciebus, vel habitibus deferuientibus ad gratias illas gratis datas, quæ Christo per accidens infusas, agnominus. Cum enim gratia illæ entitati naturales, non egerint alijs principijs intrinsicis potentie intellectiæ immixtis, quàm naturalibus: quorum eadem est ratio, ac eorum quæ à nobis naturali modo parantur, etiam in Christo modus parandi diversus fuerit.

Summa Perfectio eiusdem Christi scientia, concluditur.

147. Sic igitur se habuit perfectio substantialis (ut sic dicam,) scientie Christi, naturalis. Possimus tamen notare in ea, eximias quasdam perfectiones accidentarias, quibus ceterorum hominum naturali scientiæ, longè fuerit præferenda. Permultum enim ad eam conferre potuit, & re ipsa contulit bonitas ingenij, quæ in Christo fuit insignis. Accessitque optimum corporis temperamentum, & magna perfectio exteriorum omnium sensuum, ac etiam sensus interni, quæ omnia plurimum conferant ad naturalis scientie perfectionem. Vigeat insuper in Christo integritas naturæ, per subordinationem plenam appetitus inferioris ad superiorem; perque potentiarum omnium optimam ad inuicem symmetriam, & administrationem: unde existerat abactio cuiusvis inuoluntariæ distractionis, & ordinatissimum intellectuæ facultatis exercitium, quæ supra modum faciunt ad perfectionem naturalis scientie. Nec desiderabatur singularis hæc quoque in parte protectio diuina, Christi intellectui debita: non ut echeretur supra naturalem humani intellectus conditionem & capacitatem; sed ut eximeretur à quibusdam extrinsecis defectibus, in quos facile prolaberetur inter cognoscendum; & comparantes vel exercentes naturalem scientiam. Finitas enim & imbecillitas intellectus nostri, secundum solam naturalem facultatem spectati, tanta est; sensuum item quos habet pro internuncijs, & unde omnem hic cogitatio

gignitionem hanc, tanta plerumque est infidelitas, ut
autem interueniret diuina externa protectio, qualem hac
in parte Adamo in statu innocentie affuisse, alibi tra-
ditum; non esset omnino deuiturus errorem, quicquid
naturalis scientiam pararet aut exerceat, ut dicitur
agendo de necessitate gratiae ad veri cognitionem.
Eam ergo protectionem affuisse Christo singularissi-
mam, siue perfectioni naturalis Christi scientiae
prospectum exquisitissime fuisse, dubitare non licet.

*Transitum ad perfectionem scientiae infusae;
obiectum eius naturale.*

148. Pergo ad declarandam perfectionem scientiae
Christi infusae penes tria illa capita in quibus perfectio
scientiae spectari potest, nempe obiectum, actum, &
subiectum. Et obiectum quidem huius scientiae, vel est
naturale, vel supernaturale. Rursus naturale, vel est ma-
teriale, vel spirituale: & utrumque vel spectatur ut
tota, vel ut pars: & vel prout singulare ac in-
diuiduum, vel vniuersale ac generatum. Sicut etiam ob-
iectum supernaturale, vel est creatum, vel increatum,
non ex dicto Deo prout Trino.

Naturalia obiecta, siue materialia, siue spiritualia,
quatenus existentia & singularia, huius Christi scientiae
obiecta esse, recte asserit D. Thomas 3. p. q. 9. art. 1.
unde refragante Scotto in 3. d. 14. quaest. 3. Conserua-
tionem quippe fuit, communicari intellectui Christi
scientiam essentialiter infusam. Hae autem cum ab
obiectis non hauriatur, sed à Deo communicetur, nec
esse potest ratio cur de vno aliquo naturali obiecto exi-
stente sit data Christo, non de alio: sciendum est,
tam esse de quibusvis, etiam de illis ipsis quae natu-
ralis Christi scientiae obiectabantur, quia in sensus in-
teruenit. Nam circa ea quoque, uerata est scientia
Christi infusa, sed sub diuersa ratione cognoscendi:
unde existit ratio formalis, & motuum diuersum,
quorum necesse est ad speciem diuersitatem noti-
tiae acquirere & infusae: quamvis entitas utrobique
terminans scientiam, & quicquid se tenet ex parte ob-
iecti materialis, sit idem reipsa; ac proinde non sit en-
titate supernaturale. Nimirum eadem obiecti ratio
terminans naturalis, adiuncta proportionem illa quam
obediens habet cum lumine superiori, est idonea
ad specificationem scientiae supernaturalem, ac peculiare
motuum: Et quidem supernaturale, non entitati-
ne, sed per essentialiam habitudinem ad superius prin-
cipium; qualem habitudinem non habet, cum obiecti
motu mere naturali scientiae. Quo item modo cogimur
distingueret actiones intellectus & sensus, cum uter-
que idem obiectum attingit: v. g. cum sensus nigredi-
nem percipit, & illam ipsam percipit quoque intelle-
ctus. Similiterque philosophamus de actibus sensus
extremi, & interni terminatis ad idem obiectum. Ex
quibus exemplis colligitur, proportionem illam talium
obiectorum inferiorum cum lumine & modo ten-
dendi superius, non esse aliquid intrinsecum obiectis
inferioribus ab eorum entitate distinctum, ratione
cuius exigant lumen superius, siue notitiam sublimio-
rem. Sed esse eandem eorum entitatem naturalem, quae
sublimi illi modo quem continet cognitio superior, at-
tingit non potest per notitiam depresso-rem: ita ut sola
exigentia nobilium principiorum, & perfectionis qua
obiecta illa per scientiam superiorem percipiuntur, te-
neat se ex parte notitiae, non autem ex parte obiecto-
rum nisi quatenus notitiae subsistant.

Cognouit ergo Christus per scientiam infusam, ob-
iecta quaelibet naturalia existentia, etiam prout singu-
laria. Nam notitia tantum vniuersalis, est valde imper-
fecta & confusa: unde Christus non debuit ea sola
donari, sed cognitione quoque singularium hone-
stus fuit, & quidem omnium. Cur enim aliquo-

Theoph. Raynaldi Christum,

rum potius quam ceterorum? Dedit sane ei Pater om-
nia in manus, estque Rex vniuersorum existentium in
aliqua temporis differentia. Ne ergo orbem sibi sub-
iectum ignoraret, aequè debuit omnia existentia, ac-
que adeo omnia singularia, cognoscere per hanc scien-
tiam. Et ita egregie S. Cyrillus l. de S. Trinit. c. 22. ver-
bis illis. [Quamquam Dominus naturam ignorantem
assumpsit, diuinas tamen ei prerogativas & dotes im-
pertinuit: Habebatque anima Domini omnem sapien-
tiam, diuinam iuxta & humanam; omnem notitiam
eorum quae fuerunt, quae sunt, quae erunt, non naturā,
non gratiā, sed propter vniōnem personalem cum eo
qui solus est sapiens, & omnia etiam prius quā
orianur, ante saecula nouit.] Neque verò singularia
existentia, sunt infinita: ac proinde inferre non licet,
pro huiusmodi obiectorum infinitate, necessarias fore
Christo infinitas species. Quamquam etiam si infinita
essent, perperam ite m inferretur, speciem ad ea per-
cipienda necessarium infinitas. Nam species infusa
cum ab obiectis non desumantur, sunt vniuersales:
ideoque multa similia obiecta, ac etiam infinita, per
paucas, vel etiam vnicam speciem infusam, percipi
possunt.

*Etiam cordium secreta, & futura contingentia,
eius ambitu comprehensa.*

149. Ab his porro naturalibus obiectis scientiae
Christi infusae, non eximo cogitationes cordium, &
futura contingentia. Sunt enim entia merè naturalia
in hominibus puris, interdum sub donum prophetiae
obscuro, interdum sub clarum, cadentia: in Christo
autem spectantia ad scientiam infusam, quae eadem est
cum prophetia euidente, ut infra dicam: Obiectorum
ergo praedictorum, tamen si entitativè naturalium, co-
gnitio; negatur quidem puris quibusvis creaturis,
etiam Angelis: concedi tamen Christo debuit, quia ipse
est Rex vniuersorum, & Dominus omnium, futurus-
que est aliquando iudex cordium: vnde congruentis-
simum fuit, ut etiam quatenus viator, ea claret in seip-
sis, aequè ac cetera naturalia obiecta contingeretur, quae
in cordibus voluntur; ut reipsa ab eo factum, constet
ex tam crebris per eum secretorum humanorum de-
tectionibus, descriptis per Euangelistas. Nec iniuriā
possumus ad Christum in quocunque statu, referre illa
de eo iam rediit dicta à Theodoro orat. de chari-
tate, dum glossat verba S. Petri dicentis, Christo, *Domine,*
tu omnia nosti, quae sic exponit. [Is autem ipsum ci-
tauit ad suum in eum amorem testificandum. Domine,
enim inquit, tu scis quia amo te. In animis enim homi-
num insides, & apertè scis motus cogitationis: nec te
aliquid latet ex rebus humanis. Nosti enim omnia, &
antiqua & extrema.]

Et ob idem in quacunque aliquando existentia do-
minium, decuit omnino, ut futurorum quoque no-
titia ei communicaretur: ut reuera communicatam
fuisse, & ut S. Gregorius 13. moral. cap. 21. philophat-
ur, probasse Christum, se esse hominem cuius spiritus in
naribus eius, quoniam excelsus reputatus est ipse, liquet ex
varijs futuris, quae à Christo fuisse praedicta, memorant
sacrae literae. Et accedebat titulus quoque magisterij,
Christo tantum prout viatori competens; ratione cuius
tituli, debebat ei futurorum notitia: ut hoc
etiam modo, tanquam diuino suffragio, doctrinam suam
munire posset. Nihil enim adeo diuinitatis suffragium
prodit, quā diuinitas seu praenotio futurorum, à
qua denominata non aliter est diuinitas, ut Lactan-
tius notauit lib. 1. inst. c. 1. quā ab homine humani-
tas. Sicque Christus veritatis se Magistrum prodidit.
Petri peccatum & urbs Hierosolimitana euerfionem
denunciando, tanto ante. Videbat autem Christus
haec futura, euidenter & intuitiue per scientiam infu-
sam.

sam, in existentia ipsorum quandoque exercita & actuali, in qua etiam a Deo cognoscuntur. Et est quidem ea cognitio naturæ indebita; quia per eam pervaditur saltem abstractivè secretum divinum nondum laxatum: nempe quod Deus, hunc potius effectum, quam alium ex similibus infinitis, producere determinaverit; statueritque non apponere, aut etiam impedire, obices multos qui naturaliter intervenire possent, & existentiam rei futuræ præpedire: quæ causa est, cur hæc notitia sit naturæ indebita & supernaturalis, non obstantē entitativa naturalitate motui propositi. Ex motivo enim entitativè naturali, progrediri posse noticiam supernaturalem, dubitari non debet, ut attingit Suarez lib. 2. de gratia cap. 1. n. 30. & plenè Herice 1. p. tract. 1. d. 3. cap. 4.

Potè interuentu similis motui, communicata quoque est Christo notitia intuitiva quorundam futurorum conditionatorum: Quod docent quædam Christi prædictiones, de huiusmodi obiectis, Matth. 11. & Lucæ 12. Quod enim ad ea loca garrit Calvinus, non nisi verisimilem & coniecturalem huiusmodi obiectorum prænotionem, qualis viro cuius eximie prudenti concederetur, Christo obtigisse, alibi contritum est, & potenter à Stapleriano in antidotis ad prolatum Matthæi locum. Quoad hæc omnia obiecta scientiæ Christi infusa realem existentiam aliquando habentia, eamve habitura si poneretur conditio, non occurrat difficultas aliqua, præter communes scientiæ increatæ de ipsidem obiectis, discussas abundè 1. p.

An etiam possibilia.

150. Maior hoc loco difficultas est, de naturalibus obiectis possibilibus. Nam obiecta possibilia singularia, sunt infinita; & specificæ quoque naturæ possibiles, sunt infinitæ: ac proinde vel nulla possibilia obiecta naturalia Christo per hanc scientiam sunt obuersata; (cur enim aliqua potius quam alia?) vel certè admittendum est obuersata esse planè infinita, tam quoad species, quam quoad individua: quod tamen non modo de facto verum non esse censent aliqui, sed etiam existimant esse impossibile: eo quod illa possibilia omnium distincta cognitio, quam scientia infusa conferret, lumen infinitum exigeret, & infinitas species impressas, vel vnam infinitè perfectam: Insuperque contineret comprehensionem diuinæ potentie, nulli intellectui creato possibilem.

Hæc tamen argumenta, non multum vrgent. Supponunt enim infinitatem luminis aut specierum impressarum, esse impossibilem, quod non admitto, annuentibus passim recentioribus. Nego item ex cognitione omnium naturalium possibilium in seipsis, (de solis enim naturalibus obiectis nunc agimus,) sequi comprehensionem diuinæ potentie. Imò ne ex cognitione quidem omnium planè possibilium; eum naturalium, tum supernaturalium in seipsis; & quod multo plus est, ne ex perceptione quidem eorundem, in Dei omnipotentia, admitto haberi omnipotentie comprehensionem, eum possit deesse adæquatio intelligibilitatis diuinæ omnipotentie, sine qua adæquatione, non datur omnipotentie comprehensio, ut suo loco expositum est. Hæc dixerim, data gratis cognitione vna terminata ad omnia possibilia. Quamvis in Naturæ Theol. d. 7. num. 15, monstratum sit, repugnare ut omnia possibilia terminent vnam cognitionem creatam: quia saltem ipsa cognitio, non poterit percipi per seipsam, sed ad minimum exigetur modificatio superaddita entitati cognitionis, eamque extendens ad perceptionem talis cognitionis. Repugnat autem sibi alibi in perceptione huiusmodi modificationum extendentium; quia qualibet ens est, & intelligibile, atque adeo capax novæ modificationis extendentis,

superaddita fundo (ut sic dicam,) notitiæ: quare nequam hætere licebit, ac dicere, omnia possibilia esse percepta per vnam illam cognitionem, quocumque de facto acceperit modificationes extendentes. Quod alias tamen res possibiles, à cognitione & cognitionis cognitionibus distinctas, ratio non vrget: ac proinde si alia argumenta non proferantur, non evincitur negandum esse, Christum omnia profus possibilia cognovisse; siue dicatur vna notitia, siue pluribus ea attingisse.

151. Mihi sanè non occurrat efficax argumentum, quo probetur impossibile fuisse, conferri Christo noticiam vnam vel multiplicem, omnium possibilium naturalium, eum individuorum, tum specierum. Nec desunt qui ea omnia obiecta, de facto à Christo fuisse percepta, dicant: imò neque video repugnantiam apertam ob quam non potuerit communicari Christo notitia vna vel multiplex omnium planè possibilium, & naturalium & supernaturalium. Addo tamen, de facto Christi intellectum, ad omnia naturalia obiecta possibilia, atque adeo ad omnia planè possibilia obiecta, non fuisse perfectum. Dimissis autem nunc supernaturalibus obiectis, nego de naturalibus. Neque enim id tulit dignitas Christi ac munus, contra quam dicere adigimur de quibusvis aliquando habentibus existentiam: quia cum Pater Christo subiecit omnia, (vique subijci capacia, atque adeo existentia,) omnino debuerunt à Christo cognosci: ne bona & sua & orbem sibi subiectum ignoraret, eique accideret, quod malis diuitibus sæpe exprobat S. Chrysostomus; ut scilicet nesciant quam late pateant facultates quæ potuerunt, præ earum numerositate & vastitate. Pro obiectis verò merè possibilibus, ea ratio non vrget: quia possibilia non fuerunt Christo subiecta, nec pertinerunt ad illorum vniuersorum multitudinem, cuius Christus, Rex & hæres à Deo est constitutus. Cum itaque nihil habeam quo adigar ad affirmandum talem obiectorum vastitatem infusæ Christi scientiæ obijci de facto, mihi videor rationabiliter asserere, Christum per hanc scientiam omnia illa obiecta non cognovisse, etiam si faceret, eum aliqua individua possibilia, & aliquas item species possibiles, iuxta regulas diuinæ sapientiæ & libertatis percepisse, quantum necesse erat ad illam diuinæ potentie perceptionem, qua Christus consentaneè ad dignitatem suam, per scientiam infusam ornandus erat.

Obiectum supernaturale eiusdem scientiæ, quatenus Deus vnus.

152. Transeo ad supernaturalia obiecta scientiæ infusæ Christi, inter quæ certum est non contineri Deum, siue provt vnum, siue provt trinum, ut in se est consideratum. Sic enim Deus est obiectum scientiæ beatæ, quæ superior est cognitione hac infusa in qua vivimus. Ratum tamen esse debet, Deum provt vnum, quoad an est, & quoad pleraque cognoscibilia de attributis diuinis, abstractivè obijci huic scientiæ: abstractivè inquam, quoad apprehensionem terminorum, quæ fit per species extraneas; euidenter autem quoad nexum & assensum. Qua ratione Theologus naturalis, abstractivè (quia per species rerum creaturarum,) & tamen euidenter quoad nexum, multa percipit & demonstrat de Deo vno. Multo ergo perfectius illa ipsa & alia potuerunt à Christo euidenter cognosci per scientiam infusam. Quo pertinere potest, quod præclare dictum est à S. Maximo centur. 2. ex varijs cap. 29. vbi de Christi scientia diuinorum, collata ad nostram, ex Scripturis, vel per ea quæ facta sunt comparatam, sic philosophatur. [Pureus Iacob est scriptura: A qua verò, est scientia Scripturæ: profunditas autem, obscure dictorum Scripturæ, interpretatum diff-

Solis posicio. At si tunc, est quæ per literas divini Verbi habetur disciplina: quam Dominus non habebat, cum sit per se Verbum, qui præbet credentibus, non eam quæ discendo & excitatione comparatur, scientiam; sed confert dignis, è Spiritu gratia perpetuo fluente, & quæ nunquam desinit, sapientiam. Nam si tunc, hoc est disciplina cum partem aliquantulam scientiæ fuerit adepta, reliquum omne præcimitur, ut potest quod nullo sermone comprehendatur. Scientia verò quæ datur per gratiam, uniusam continet, (ac circa excitationem, & quæ hominibus obvenire possit, sapientiam, pro necessitatibus variè securientem.) Non negat huiusmodi S. Maximus, fuisse in Christo scientiam acquisitam; sed celebrat insulam, præ qua vix apparet quæ tantum est acquisita; cum & multo tenuius perveniat obiectum, & multo obicuius ac imperfectius illud attingat.

De Deo Trino, qui id negavit.

153. An verò Deus prope Trinus, obijciatur scientiæ insulæ Christi, controuersia est. Negat Vasq. 3. p. 4.3. cap. 1. contendens esse scientiam D. Thomæ 3. p. 1. art. 1. ubi cum dixisset, Christum per scientiam insulam cognovisse ea quæ pertinent ad dona sapientiæ & prophetiæ; subiungit. [Ipsam tamen Dei essentiam, per hanc scientiam non cognovit, sed solum per primam.] Nempe per scientiam beatam, quam primo loco proposuerat in particulari, & explicauerat 4. q. 1. Quæ verba, ipsi Solis radijs pro contraria sententia exillimans Vasques exclamat; quid obsecro clarius, pro opposita sententia dicere potuit? Neque enim potuit Trinitas cognosci, nisi essentia Dei cognosceretur. Accedit ratio, quia si Christus per scientiam insulam cognovisset mysterium Trinitatis, et cognovisset evidens, ut fert nomen ipsum scientiæ; & pariter etiam ex fidei & notitiæ cuiusvis obscure conclusionē à Christo. Non potuit autem ea cognovisse, esse vel per se, vel per aliud, evidens. Nam si fuisset per se evidens ex proprio Trinitatis conceptu, non discessisset à scientia beata, quod est contra suppositionem. Nec potuit esse per se evidens, ex Trinitatis conceptu extraneo; homini enim Deum sicuti est non innotuit, nequit esse per se notum, Deum esse trinum. Igitur si cognovisset Trinitatis per scientiam insulam fuit Christo evidens, debuit esse evidens per aliud. Hoc verò nec potuit esse testimonium Dei, quia sic Christus habuisset fidem; & inutiliter motus fuisset testimoniæ ad præstandum assensum obiecto quod illi clarum erat per visionem; nec etiam potuit esse effectus vltus Trinitatis, quia nullus est effectus Augustiniane Trinitatis proprius, ex quo illa possit evidenter cognosci. Tandem neque potuit esse effectus vltus cum Trinitate connexus; v.g. species expressa repræsentans beatam Trinitatem: hoc quippe medium, est extrinsecum: & adeo debilem assensum format, ut nulla ad eum consequatur evidentiā rei in se, in intellectu clarè vidente Trinitatem per alium actum; ut fuit Christus eam clarè contuebatur per visionem beatificam. Quod si quis contendat, ex tali medio gigni notitiam evidentem Trinitatis, concedere etiam debet, inde notitiam Dei claram, atque adeo etiam non scientiam insulam, sed beatam procreari.

Conceditur.

154. Verum sententia quæ scientiæ Christi insulæ obijciatur ait Trinitatem, est longè communissima: eorum videlicet omnium, qui admittunt dari posse divinitus notitiam evidentem Trinitatis, extra visionem beatificam. Si enim ea notitia dari potest, nemo dubitat, quin sit scientiæ Christi insulæ portio. Esse autem possibilem, quod suo loco probandum est, tra-

Theoph. Raynaud. Christum.

dunt per multi quos sequitur & latè refert Salas 1. 2. tract. 2. disp. 6. §. 7. sequunturque insuper Alvarez 3. p. d. 6. 2. Becanus ibid. cap. 9. §. 3. num. 10. Ragula disp. 94. Mendoza quodl. 3. Scholast. à num. 13. Didacus Ruiz disp. 42. de Trinit. lect. 3. Manifestè verò evincitur ea possibilitas, ex eo quod dari possint obiecta quadam creata, d. centia essentialē ordinem ad personas SS. Trinitatis; non quidem in ratione effectuum ipsius Trinitatis; qui nulli esse possunt; sed alia quapiam ratione. Sic enim si aliquis perciperet visionem alicuius beati, vel speciem impressam aptam ad talis visionis expressionem; non est dubium quin eius cognitio esset futura abstractiva, respectu divina essentialitatis, ac personarum; quia esset per medium ignobilius, & inferioris rationis; in quo displicet Ragula 3. p. d. 92. qui eam notitiam ait fore claram Dei visionem; & tamen intuitivè percepta tali specie vel impressa vel expressa, impossibile esset Trinitatem non percipi evidenter, quoad an est; etiam si per alienas species, atque adeo abstractivè non intuitivè. Sicut Angelus qui alicuius creaturæ essentialē intuetur; evidenter quoque, & ut scriptura loquitur, cognoscibiliter attingit quod Deus sit, licet inde non percipiat evidenter, quid sit Deus.

In quo argumento eludendo, frustra mihi videtur laborare nonnulli. Nam Vasques 1. p. d. 135. cap. 4. respondet quomodo relatio creaturæ ad creatorem cognosci intuitivè possit non cogniti intuitivè termino talis notitiæ, qui est Deus; tamen relationem notitiæ intuitivè, ad obiectum visum, non posse cognosci, nisi obiectum propriè & intuitivè concipiatur: eo quod nemo discernere possit, an hæc notitia sit talis obiecti propria, eiu que intuitiva, nisi propria & intuitiva notione feratur in huiusmodi obiectum, & cum eo conferat intuitivam alterius de eo notitiam. Hæc tamen responsio non est idonea. Cur enim poterit cognosci relatio creaturæ ad creatorem non viso creatore, & non poterit cognosci relatio notitiæ ad obiectum, non viso obiecto? Non enim plus intrinsecus est nexus notitiæ cum obiecto, quam creaturæ cum creatore. Sed videtur profectò aduersarius, imaginari cognitionem intuitivam continere similitudinem formalem expressam, ac veluti pictoriam, obiecti quod per eam exhibetur; quam esse inanem imaginationem, monstratum est suo loco.

155. Reijcienda item est responsio, qua Suarez 1. 1. 3. p. d. 27. §. 3. putat se hoc argumentum infringere, dicendo; visionem beatam per se primò terminari ad Deum, ut sic; & consequenter ad personas; & ita cognita ipsa visione, solum cognosci, illam esse visionem Dei in se: absque eo tamen, quod modus quo Deus in seipso est; videatur: siue absque eo quod, Deus cognoscat trinus. Verum, erit in primis qui contendat, visionem claram Dei, aequè primò ferri in personas, ac in essentialē; quia ea visio, tendit directè & per se primò, in totum illud quod Deo inest. Deinde etiam si personæ videantur consequenter, tamen necesse est eas videri ab eo qui Deum videt, quia essentialiter involuntur in termino visionis clare Dei. Igitur tam impossibile, est visionem intuitivè percipi non perceptis personis, quam impossibile est, eam percipi non percepta essentialitatis Dei: quandoquidem ordo ad utrumque illum terminum, est essentialis notitiæ intuitivæ visionis; & uterque percipitur eodem modo; hoc est evidenter quoad an est, etiam si non nisi abstractivè, & per alienas species cognoscatur. Quare exemplum propositum, videtur efficaciter monstrare, possibilem esse Trinitatis notitiam evidentem abstractivam. Estque huic exemplo efficacia, exemplum actus fidei de Trinitate, ex quo intuitivè perspecto, evidenter agnosceretur existere in Deo Trinitatem.

Nec minus validè idem inferre licet ex alio exemplo, nempe vnionis hypostaticæ vnus vel triplicis, terminatæ ad tres personas diuinas. Qui enim eam vnionem intuituè perceperit, non poterit non attingere euidenter quoad an est, dari personas illas, quarum ea vnio est essentialiter nexus actualis. Responder Suares loco proximè citato, hoc exemplum non esse efficax; quia licet vnio hypostatica ad vnā personam terminata v.g. ad Verbum, terminetur ad solam personam Verbi; tamen quantum est ex ratione sua, solum requirit terminum qui sit substantia incommunicabilis. Vnde intuitio vnionis, non potest ingenerare nisi confusam notitiam substantiæ diuinæ, etiam si non constet cuiusmodi sit; nempe an respectiua, an absoluta. Sed hinc non inferri argumentum, ex eo patet, quod nulla est in Deo substantia absoluta quæ possit substantialiter complere ac terminare incommunicabiliter naturam creatam: vnde perspecta intimè vnione, planè attingeretur diuina triplex substantia incommunicabilis, etiam determinatè quoad an est: quia vnio, est eius respectiua essentialiter. Aequè inualidè Valques illo 4. num. 11. respondet, visā vnione vna aut triplici ad tres personas augustissimæ Trinitatis terminata, duntaxat perceptum iri naturam creatam, cum eo modo vniri alicui personæ diuinæ: non tamen necesse esse, cognosci an vna illa vel multiplex vnio, diuersas personas respiciat. Verum quomodo non est necesse id cognosci, cum vnio vna vel multiplex, quæ intuituè attingitur, supponatur esse essentialiter respectiua plurium personarum? Itaque exempla proposita videntur efficaciter concludere, posse diuinitus communicari viatori notitiam trium augustissimæ Triadis personarum euidentem quoad an est. Non quod velim, eam euidentiam esse per propriam speciem: sed quod Trinitas quidem personarum euidenter cognoscatur esse, at per conceptus alienos, sicut Deus, quoad an est, cognoscitur euidenter, penetrato intimè effectu aliquo creato: neque tamen cognoscitur per motionem propriam, quæ sola Dei visione intuitiua confertur.

Sic supposita possibilitate notitiæ euidentis, alterius à visione, terminatæ ad Trinitatem; cenſeo constare debere, talem notitiam infusam, fuisse de facto concessam Christo: quia Christus tanquam Doctor noster, atque ad eodè tanquam viator, sæpè locutus est de personis Sanctissimæ Trinitatis; & sæpè etiam orauit Patrem, prælucente profectò, & locutionem ac orationem illam dirigente, aliqua supernaturali notitia: quam immeritò quis arbitraretur esse visionem beatam, cum hæc non debuisset usurpari ad ministeria & ad functiones Christi, quatenus viatoris. Cum igitur in Christo viatore non fuerit alia notitia supernaturalis præter scientiam infusam; (fides enim locum in eo non habuit;) fatendum est, Christum per scientiam infusam, atque ad eodè euidenter, agnouisse Trinitatem quoad an est.

Ad firmamenta contraria sententia.

156. Quæ verò Valques in contrarium proposuit, dissoluntur nullo negotio. Ac primò falsò asseruit, D. Thomam negasse Christo hanc scientiam, quia dixit essentiam Dei non cognosci per scientiam infusam. Hoc enim D. Thomas intelligit de cognitione quidditatiua, qualem non tribuimus Christo, occasione Trinitatis perceptæ per infusam scientiam. Sicut qui tribuit Angelo cognitionem Dei euidentem quoad an est, ex eo quod videat intuituè creaturam; non tribuit Angelo visionem diuinæ essentia, sed tantum scientiam abstractiuam. Itaque euanesceit omnis illa claritas, quam aduersarius in proposito S. Thomæ testimonio, verbis amplissimis ostendat. Aequè facile conuelli possunt eius rationes. Admittimus enim illam Trini-

tatis notitiam euidentem infusam, à visione distinctam non fuisse obiecti ex se noti. Nam ex nuda speciem Trinitatem representantium expressione, non posset Trinitas innotescere euidenter abstractiue: quia nulla suppeteret ratio assentiendi euidenter, obiecto nequaquam ex terminis noto.

Quare haud dubiè Trinitas, vi scientiæ huius, innotesceret Christo per aliud, nimirum per testimonium Dei, à quo Christus euidenter nolebat se moueri, ad iudicandum esse in Deo Trinitatem: ex eaque motione clarè penetrata, Christus euidenter cognoscebat, obiectum ad quod per eam mouebatur; esse verum; idque ex testimonij Dei claritate, persuadebatur; assensu, qui quod non nictetur præcisè diuina auctoritate, sed euidentia motionis à Deo profectæ, differebat à fide, eratque scientiæ. Sicut assensus quod Roma sit, ob euidenter notam multorum aliqui fallaciosa consensionem, non est fidei, sed scientiæ. Secundò potuit innotescere Christo Trinitas, per aliquos ex propolis effectibus supernaturalibus, qui quauis essent media extrinseca; tamen ob connexionem eis intercedentem cum Trinitate, deducebant necessarid in notitiam eius abstractiuam euidentem; non absolute & quidditatiue, quo pacto esset scientia beatæ, sed tantum quoad an est: eaque notitia, tametsi tenuiter euidens præ beatam, non erat cum ea impossibilis, ut notum est ex ijs quæ de scientiæ, ac fidei, & aliorum actuum compossibilitate traduntur secundæ secundæ; sed neque ea posita visione erat inuicibilis, cum non modò intellectum magis extensiuè determinaret, (ut dicitur de actu opinando non trepidante, iuncto actui scientiæ;) sed etiam opportuna esset Christo viatori, ad orandum & merendum pro nobis quem ad ea munera usurpare scientiam beatam, par non fuit, ut supra monuimus.

Alia supernaturalia obiecta, scientia Christi per se infusa.

157. Habemus ergo quomodo Deus, & quæ vnus, & quæ Trinus, pertineat ad scientiam infusam obiectum. Eodem autem pertinere creata omnia gratiæ mysteria, & entia quæcunque supernaturalia creata, non videtur dubitandum. Nam mysteriorum quidem, Christus non modò pars magna, sed tota fere materia fuit. Entium autem supernaturalium, aut causa meritoria, ut gratiæ sanctificantis & auxiliorum gratiæ, ac visionis beatificæ puris creaturis obuenientium; aut causa subiectiua, siue ratione totius suæ substantiæ, ut modò essendi quem habet Christi humanitas in Eucharistia; siue ratione alicuius suæ partis, ut vnionis hypostaticæ animam vel corpus Christi afficientis. Has omnes supernaturales formas, & omnia gratiæ mysteria, Christo euidenter innotuisse per scientiam infusam, ea mihi ratio abundè persuadet, quod par fuit Christum horum omnium quæ aut in se habebat, aut perficiebat vel efficiebat, conscius esse per notitiam viatori congruam: quandoquidem illa omnia attinebant ad eum, ut viatorem. Et verò nihil est quod cogat differri, hæc obiecta fuisse per scientiam infusam viatori conuenientem perceptibilia: & quidem non modò euidenter quoad nexum, per iudicium aliquod abstractiue de eis formandum; sed etiam per propriam speciem, & euidentem ac claram eorum notionem. Quod non restringo ad entia illa supernaturalia, quæ non inuolunt aliquid diuinum, sed omnia planè volo percipi per hanc scientiam.

Itaque gratia sanctificans, quæ est creata participatio diuinitatis, vnio hypostatica quæ terminatur ad Verbum diuinum, visio beatifica quæ respicit essentialiter Deum sicut est, & si quæ sunt alia quæ inuolunt nexum vel habitudinem ad aliquid increatum, omnia aequè obijciuntur huic Christi scientiæ, quod

recte concedit Suarez t. 1. 3. p. d. 27. f. 3. male reclamantibus, Valquez 3. p. d. 53. c. 1. & 1. p. d. 135. Aluarez 3. p. d. 61. Regula 3. p. d. 92. Neque enim verum est, clare ac intuitu percipio obiectum alterius entis respectu, debere quoque intuitu percipi terminum illum, quod tamen est his autoribus vnicum fundamentum, negandi hunc Christi scientiæ, intuitum notitiam formatum supernaturalium innotentium aliquid diuinum. At nobis hoc fundamentum sufficienter videtur vno illo exemplo discipi, quod sæpe in superioribus terigimus: nempe creaturæ quam Angelus vi sua naturali quidditate intuetur, cum habitudine essentiali quam ad Deum habet; neque tamen idcirco quidditativè Deum videt, eadem vi sua natura non elevata. Similiter ergo non est necesse, quicquid vniõis hypostaticæ modum intuitu conspicit, intueri quoque personam Verbi; vel cum qui inuenitur gratiam sanctificantem quæ est diuinæ essentia participatio, videre essentiam diuinam: quia cum medium est inferioris rationis, non ingenerat notitiam quidditativam terminis ad cuius notitiam, ob essentialiam cum eo nexum, deducit.

Eiusdem scientiæ actus, an perpetuus, & ad quam varia profusus, unus, aut multiplex.

158. A scientiæ infusæ obiecto, pergo ad actum eius, de quo infra suo loco, agendo de defectibus ad intellectum Christi remouendis, querendum erit, siue cum discursu, ac conuersione ad phantasiam. Nunc hæc queri de eo posse video. Primò, siue simplex, an compositus. Secundò an eius exercitium, sit perpetuum. Tertiò quoad quot obiecta, possit simul & semel exeri. Compositionem porrò huius actus, de qua primo loco queritur, admitto esse interdam aliquam, contra Valquem 3. p. d. 52. n. 18. Existimo ergo actum scientiæ infusæ, non semper refugere innotentiam & compactionem aliquam: sed quoddam actus huius scientiæ, posse esse enunciativos, quosdam simplices conuentiones? Et quosdam posse esse adæquatos obiecto, & attingentes quicquid ad illud spectat, quoddam verò inadæquatos. Obiectum autem determinatum in varios conceptus obiectiuos, potest per conceptum quemdam tertium, colligari: vnde existeret compositio atque compactio mentalis, cum notitia evidenti composibilis, quia compositio illa non affingitur obiecto, sed tota se tenet ex parte notitiæ, & modi cognoscendi: etiam si istud non potest de scientia beata asserti, quia est rei scienti est, atque adeò debet esse obiecto adæquata.

An verò vsus actuum scientiæ infusæ sit perpetuus, & circa quot obiecta possit simul exeri, de quo deinde queretur, variè variè tradunt. Mihi breuiter statutu videtur, exercitium scientiæ infusæ, fuisse Christo perpetuum, quoad aliquem actum huius scientiæ. Nam Christus numquam omnino, ac ne dormiens quidem cessauit à merito, cui in Christo hæc scientia necessariò præbatur, ob defectum fidei. Longè verò excellentius est, esse semper in actu secundo, quam in solo primo, qui imperfectus est, & ad secundum tendit. Itaque sicut Angeli, quia non grauantur sarcina corporis, sunt perpetuò in vsu aliquo scientiæ suæ naturalis; quod item de nobis in vigilia verum est: sic Christus quia in vsu scientiæ infusæ non pendebat à corpore, rectè assertur eam perpetuò exercuisse, cum id sit longè optabilius ac decentius, quando ita licet per statum personæ. Exercebat tamen eam cum successione, & variabilitate quoad obiecta: id est nunc vnum obiectum, mox aliud attingendo, vt rectè statuit D. Thomas 3. p. q. 1. art. 5. quia nihil est quod eripiat libertatem, admittendi in huius scientiæ vsu, variabilitatem predictam: sicut est quod eam libertatem recipiat in vsu scientiæ beatæ. Quare Christus non hærebat

perpetuò defixus in vno quopiam huius scientiæ obiecto, sed ab vno transiiebat ad aliud. Nec est improbabile, Christum aliquando exercuisse actum aliquem cuiuslibet speciei impressæ ad hanc scientiam pertinentis, & omne obiectum cuius per eam percipiendi principia haberet, aliquando attingisse.

159. Hoc tamen simul præstare, & omnia omnino huius scientiæ obiecta quæ supra recensuimus, simul percipere per hanc scientiam nequit: siue vno actu, quod male admisit Marsilius in 3. quæstion. 10. articulo. 2. siue pluribus simul actibus. Nam quod attinet ad vnicum actum in tam vastam simul multitudinem obiectorum diffusum, etiam si gratis supponamus quod is de potentia absoluta non repugnet; tamen percipit videretur, eum excedere vires intellectus creati, etiam si lumine & speciebus infusus instructi. Idem dico de attingentia eorundem omnium huius scientiæ obiectorum, per plures simul actus eius, contra Cabrerum 3. p. q. 1. art. 6. disp. vnica. Nimia enim est vastitas obiectorum sub hanc scientiam cadentium. Vnde cum vis operatiua animæ Christi, limitata sit & finita, non potuit vi sua connaturali, & excluso miraculo extraordinario, erumpere simul in omnes huius scientiæ actus, quibus obiecta eius omnia essent percipienda. Sunt enim infiniti, & diuersarum omnino rationum, planèque deposcerent attentionem infinitam, quæ vim connaturalem animæ Christi transcendere, perspicue videtur.

Esto verò potuerit Christus per scientiam infusam infinita indiuidua determinati alicuius generis simul attingere, quod Valquez 3. p. d. 53. num. 12. affirmat de omnibus futuris in infinitum: putat enim ea simul à Christo per hanc scientiam fuisse percepta: quod item Moncaus disp. 2. Selecta cap. 12. sub finem, affirmat de omnibus quæ cum ab hominibus, tum ab Angelis, gesta aut gerenda sunt per totam æternitatem. Quamquam ratio qua id vterque confirmat, imbecilla est. Putant enim nisi id admittamus, inueniendâ esse in Christum ignorantiam, & verum in scientia profectum. Sed labuntur. Nam dummodò salua sit Christo scientia habitualis omnium illorum obiectorum, indita ab initio; nihil erit quod animæ Christi timeamus ab ignorantia, & profectu vero quoad sapientiam. Et idcirco F6-secæ 2. Metaph. c. 2. q. 2. f. 4. negat Christum per scientiam infusam infinita percepisse actualiter, quamuis habitualis eius scientia pertineret ad infinita. Demus tamen scientiæ infusæ Christi, vt ad infinita eiusdem rationis obiecta, porrigi simul poterit; eo quod id non videatur excedere virtutem luminis superioris quo hæc scientia instruitur. Sed vt hæc scientia, circa infinita infinitarum rationum obiecta, simul exeri potuerit; non videtur coherere cum limitatione virtutis intellectiue creatæ, connaturaliter operantis per lumen infusum. Inuenit in hanc rem recolere, quæ in simili circa intelligentias dubitatione, tradidimus in Natur. Theol. dist. 4. à n. 170. Ferè enim se habet Christus, ad omnia simul obiecta scientiæ infusæ, sicut Angelus ad totum obiectum sibi connaturale, quantum quidem attinet, ad vim simul illud percipiendi.

De Actu primo eiusdem Christi scientiæ, quoad species.

160. Reliquus est habitus scientiæ Christi infusæ. Quo nomine, iam supra dixi, comprehendere me, & species impressas interuenientes ex parte obiecti, & lumen roborans potentiam, sequè tenens ex parte eius. Nam principium supernaturale tenens se ex parte potentia, quod in alijs facultatibus dicitur *habitus*; in intellectu vocatur *lumen*. Et species quidem cum principient notitiam minùs perfectam, ac proinde etiam minùs simplicem quàm scientiam beatam, cui vnica emi-

nentialis species desertis; fatendum est, plures numero impressas esse. Esto, potuerit per potentiam Dei absolutam vnica produci: quod videtur concedendum, reiecto Martilio, vnica de facto admittente speciem impressam, pro toto ambitu obiectorum huius scientiæ. Non tamen totidem numero species impressas agnoscere pro hac scientia adigimur, quod pro scientia acquirita, quæ pender ab obiectis: & idcirco pro eorum diuersitate; accipit diuersas species. At scientiæ infusæ species, immed atē conferuntur à Deo; cui facile est indere species vniuersales, quæ paucæ numero exæquent vi representatiua benè multas à variis obiectis deriuatas. Nec est inuicem simile, quod graues Theologi prodiderunt; has scilicet species scientiæ Christi infusæ deseruientes, vniuersaliores fuisse speciebus quibusuis Angelicis; siue naturaliter debitis, siue supernaturaliter concessis. Sicut enim erant perfectiones intellectus, euehendi ad sublimiorem noticiam quàm sit notitia quælibet Angelorum; ita par fuit species illas superare Angelicas vniuersalitate, quantum per obiecta representanda liceat.

Quia verò scientia infusa Christi, porrigitur & ad obiecta naturalia, & ad supernaturalia; controuersia fuit apud aliquos, cuiusmodi essent species impressæ ad hanc Christi scientiam requisitæ. Nimirum an pro obiectis naturalibus, essent naturales: pro solis autem supernaturalibus obiectis, essent supernaturales: vel certè an vtræque essent supernaturales, aut vtræque naturales: quod postremum non debet mirum videri, cum etiam in fide; species impressæ deseruientes actibus de obiecto supernaturali, attingendo per supernaturalem habitum fidei, sint naturales. Amplector sententiam quæ quascunque Christi species de obiectis naturalibus, etiam si deseruientes scientiæ infusæ, statuit esse naturales secundum substantiam, nec nisi supernaturales quoad modum: qua ratione, species quæ animæ separatè infunduntur de obiectis naturalibus, naturales sunt, tamen si spectato modo, quo animæ non per sensus, atque adeo præter naturalem modum communicantur, sint supernaturales. Quæ verò species supernaturalibus obiectis scientiæ Christi infusæ representandis deseruunt, supernaturales secundum substantiam sunt habendæ. Et vtriusque partis ratio est, quia essentialis constitutio specierum impressarum cuiusque scientiæ deseruientium, petenda est ex obiectis representatis: cum totum munus specierum penes quod constituitur in tali specie, sit representare hæc obiecta. Igitur obiectis naturalibus debentur species naturales; supernaturalibus verò, supernaturales.

161. Non me latet noua quorundam philosophandi ratio, & de speciebus, & de aliis actibus primis, & secundis. Antiquam enim actus & habitus specificandi rationem, penes motum siue obiectum formale, non admittunt, saltem vniuersaliter: vnde & actus naturales, circa obiecta formaliter supernaturalia; & supernaturales, circa naturalia, constituunt: Et idem pronunciant de speciebus impressis. De principio illo, cui hæc circa species doctrina nititur, id est de specificatione formæ naturalis, docibili ex obiecto formali supernaturali, vel contrà, videtis Valentium Erice 1. p. tract. 4. disp. 3. 8. à cap. 1. Aggidium Conine. 2. 2. disp. 5. dub. 2. & 3. Mihi placet contrarium principium, quo statuitur, essentiam actuum & habituum, atque adeo etiam specierum, ducendam esse ex obiecto quod essentialiter respiciunt: quæ est antiqua & solida doctrina, in quam qui videntur aduersari, volentes nolentes reuoluntur, eum loco obiecti formalis diuersi, pro diuersis specie actibus, assignant diuersam attingibilitatem, vel proportionem obiectorum, aut diuersam regulam sub qua attinguntur, vel diuersum modum in ea tendendi, quæ omnia diuersam obiectiuam rationem formalem, siue motiuam, ferunt. Sed de hoc alibi dilu-

gentius; & plenè qui cum hæc recognoscimus lucem vidit, Alarconius disp. 2. de visione Dei c. 5. & 6. Sic igitur constituto eo principio, quoad specificationem actuum, & habituum, ac specierum, manifestè sequitur, philosophandum esse de speciebus impressis deseruientibus scientiæ infusæ Christi, eo modo quem inuimus.

De eodem actu primo, quoad lumen.

162. De lumine huius scientiæ in Christo, statendum breuiter est, illud supernaturale esse: de quo nemo dubitat. Statuendum præterea est, hoc lumen à speciebus impressis, & à lumine gloriæ longè differre, nec nisi vnicum esse ac simplex. Quibus paucis verbis, reicio varias recentiorum de eo lumine sententias. Valques enim 3. p. d. 5. cap. 2. negat vllum esse pro scientia infusa lumen, à speciebus intelligibilibus distinctum: quia cum species sint sufficiens principium ad eliciendam cognitionem rei cuius inerat Christo species infusa; supernaturale est, aliud præterea principium addere; quod lumen denominetur. Quo eodem modo, in scientia beata, præter speciem impressam vel formalem vel virtutalem, hoc est diuinam essentiam vice speciei fungentem, vel potius quia præsens est & intelligibilis actus, munus illud obeuntem pro quo vicaria species subrogatur; nullum agnoscit lumen gloriæ tenens se ex parte potentie: id quod dixerat iam olim Valtricus apud Cartusianum in 3. d. 1. 4. quest. 3. Suarez verò tamen cum vacillatione aliqua, ita hoc lumen à speciebus scientiæ infusæ distinctum in Christo agnoscit tom. 1. 3. p. d. 29. scilicet 4. vt tamen dicat, illud non distingui à lumine gloriæ, quod ex parte potentie & hanc scientiam, & beatam principiet. Cui sententiæ subscribit, Lessius 1. 2. de summo bono n. 155. si sermo sit de scientia infusa Beatorum, distincta à visione beatifica. Denique aliqui, hoc lumen quod peculiare scientiæ infusæ tribuunt, affirmant esse multiplex, pro varietate obiectorum per illud perceptorum. Ita Caiet. 2. 2. q. 54. art. 4. & Cabrera 3. p. q. 1. art. dubit. 6. Ego quoad hæc omnia, ab his autoribus dissentio.

Differet à speciebus impressis.

163. Ac primum, quod hoc lumen differat à speciebus, non aliter confirmandum est, quàm ex proportionem ad habitus infusos viz. Certum quippe est intellectum viatorum fidelium, ultra species impressarum credendum tenentes se ex parte obiecti, quæ naturales sunt, & à sensibus hausit, accipere lumen fidei, quod est qualitas tenens se ex parte potentie, eamque roborans, & reddens proportionatam ad eundem connaturaliter actum credendi. Similitertque ad actum supernaturalem amandi Deum, præter ea quæ ex parte voluntatis exiguntur, ac præter obiecti propositionem ab intellectu prælucente factam, supeditatur diuinitus complementum aliquod actiuitatis potentie; quo immisso, & ipsa potentia roboratur ad talem actum, & apta ac proportionata ad eum connaturaliter eliciendum reddatur. Potentia enim ad huiusmodi actus nec proportionata est, nec satis habet virum: ideoque vt eos attingat, præteritum connaturaliter, debet armari, vt Philosophus loquitur, id est compleri ac instrui: quod propriè non fit per speciem impressam, cuius munus tantum est determinare quoad rationem specificam actus, sed fit per principium aliquod tenens se ex parte potentie. In supernaturalibus quoque actibus patris eadem cernitur actiuitas compriuncipiorum additiorum potentiam complementum, ultra ea quæ ex parte obiecti interueniunt. Lumen enim gloriæ, quicquid Valques aliter statuat, planè differt à specie impressa Dei: quod nolo hic extra locum confirmare. Latè autem à Socrate traditur.

traditur 1. part. tract. 1. d. 2. cap. 15. & a. 4. & a. 8. & a. 10. de summo bono cap. 8. Similiter ergo ad eundem supernaturalium actum scientie infusae, praeter speciem impressam obiecti vicariam, exigitur auctarium potentiae, seu lumen infusum, ut facultas quae ex se respectu huius actus manca & improporionata est, compleatur, & appetat; sicque actio conaturaliter fiat.

164. Argumentum quo Viques ex scientia infusa habitum omnem à specie impressa distinctum eliminat, idem est cum eo quo lumen gloriae à specie impressa Dei distinctum reijcit, ei principio nixum, quod ubique multiplicatur causa, debent quoque multiplicari in effectu rationes productae, singulis causis respondentes: quod principium, ex quodam Genesio refert Baconus in 2. d. 18. initio. Putat autem Viques, nihil esse in actu scientiae infusae, quod peculiariter respondeat lumini à speciebus distincto. Nihil quippe est in eo actu, praeter rationem communem cognitionis, & speciem talis cognitionis rationem. Primum, sufficiens principium, est intellectus secundum se. Intellectus enim quā talis, à solo intellectu proficiscitur. Ratio autem talis cognitionis, seu quod sit talis obiecti propria, & evidens; habet pro principio proprio ac sufficiens, speciem impressam propriam. Ideo enim intellectus, hanc potius rem intelligit quā aliam, quia huius potius quā alterius rei specie instruitur. Nulla igitur ratio restat in notitia infusa, quae respondere possit habitui seu lumini, & per illud peculiariter produci, quod tamen est vnicum fundamentum assignandi alicui effectui causam quameunque.

Mihi tamen, principium quo vniuersa haec ratio cernitur, videtur omnino ruinosum. Id quod patet potest ex habitu facilitativo, si verum est (ut est certe verissimum), talem habitum conferri, ad coefficientem cum potentia substantiam actus, quam sola potentia possit efficere: accedente autem habitu adnotio, sit expedit & absque difficultate. Faciliter enim operari, non est ratio noua & peculiaris in effectu, sed tenet se ex parte causae promptae & sine difficultate operantis. Possunt ergo plures causae coniungi, ut veluti communibus impensis, eundem effectum, & eundem eius rationem efficiant. Atque ita contingit in praesenti; estque id in ea multo magis dicendum: quia vna causarum ad eundem actum intervenientium, nempe intellectiva potentia, est ex se manca & impotens ad huiusmodi actum, quippe ordinis superioris. Quamquam si necesse esset principium illud admittere, & nullum assignare principium nisi cui peculiaris in effectu ratio respondeat; aequè facile possemus in actu scientiae infusae distinguere aliquid peculiariter respondens lumini infuso à speciebus distincto, ac poterit aduersarius in actu credendi, aliquam rationem peculiarem assignare, respondentem fidei habituali. Argumentum enim propositum, si virgeret, aequè euerteret lumen fidei, ac lumen scientiae infusae. Quod si aduersarius praeter duas illas rationes quas in actu scientiae infusae distinguit, nempe rationem cognitionis, & rationem talis cognitionis tendentis in tale obiectum; addat tertiam, quae verius secundo loco ponenda esset, nempe rationem intellectionis supernaturalis, quae peculiariter respondeat lumini fidei: idem plane nos quoque diceremus de actu scientiae infusae, si principium illud admitteremus, quo noua causa, pro noua duntaxat & peculiari ratione in effectu producenda, inchoare posse affirmatur.

Et à lumine gloriae.

165. Item verò aequè reijciendi sunt, qui hoc lumen in Christo confuderant cum lumine gloriae quod principium scientiae beatam. Contrarium merito affirmat Salas 1. a. d. 2. d. 3. scilicet 9. & Ragusa 3. part. d. 102. vi-

deruntque sufficienter euinci, ex tanta diuersitate notitiae infusae simpliciter dictae, & notitiae beatae. Tantopere enim discrepant illae notitiae, ut vnicuique earum suum lumen peculiare tribuendum videatur. Accedit quod notitia per se infusa supernaturalis, communicata saepe est viatoribus; ut Adamo, & aliis plerisque quos diuina benignitas radio aliquo superioris illius scientiae saepe collustrat, priusquam extra viam scannina statuerentur. Cum notitia autem, ut miracula non necessaria excludantur, communicatum est lumen proportionatum; quod proinde fuit à lumine gloriae distinctum.

Non me latet, quid aduersarij sint hic responsuri. Fatebuntur enim in puris viatoribus, lumen infusum esse aliud à lumine gloriae: quia cum nondum sint in termino, non potuerunt principiis statim beatifici, inter quae est lumen gloriae. Quare in eis necessariò assignandum esse dicent lumen peculiare; non item in Christo, & aliis Beatis: quia lumen gloriae quod adest, sufficere abundè potest ad principiandos actus scientiae infusae aequè ac beatae & confirmari potest, quia non videtur negandum, quo minus Beatus, extra Verbum possit suum lumen gloriae percipere, etiam si alio quouis lumine externo destituatur. Si enim reliqua principia intellectualia, sunt reflexiua in seipsa; v.g. intellectus est principium intelligendi seipsum, & fides est principium credendi seipsum; quidni lumen gloriae possit esse principium intuenti seipsum? Et tamen ea notitia luminis gloriae, esset scientiae infusae, non beatae.

Verum hi Autores, dum student paritati, non aduertunt rem esse cum locupletissimo remuneratore, qui in Beatis omnia ordinatè velit peragi; ac proinde non destinet vnum instrumentum ad tam diuersa munera, quod egestatem sapere, sed cuique suum peculiare ac congruum addicat. Quod enim de natura dixit Aristoteles 1. Polit. c. 1. & late versat Dandinus 2. animae digress. 46. eam non vti gladio Delphico, sed vno vti ad vnum; valet multo magis circa Deum, & praesertim ubi ostendenda est gloria & diuitiae domus eius. Etsi ergo lumen gloriae possit ad vsum quoque scientiae infusae adhiberi in Beato, tamen Deus qui diues est in misericordia, peculiare hoc ornamentum quod in viatoribus cernitur, Beatorum intellectui non vult negare. Est autem praeterea verissimilius, lumen gloriae non posse esse vsui nisi ad functiones gloriae, quia haec est eius natura: ita ut quamuis quia est superius possit esse vsui ad percipienda intra suum ordinem obiecta, & actus scientiae inferioris; quo pacto principia scientiae infusae, vsui sunt ad percipienda omnia obiecta scientiae naturalis; & intellectus Angelicus potest in omnia obiecta intellectus humani; tamen non possit lumen gloriae deferuire ad principiandam notitiam alterius generis, & longè inferiorem. Nam neque lumen infusum possit esse vsui ad functiones scientiae naturalis, neque intellectus Angelus ad intellectiones homini proprias, sub ratione formali consentanea humano intellectui. Et hinc liquet, cur lumen gloriae in Beato, non possit principiari reflexionem in seipsum: licet intellectus, & fides, ad proportionales reflexiones deferuiant: quia sibi in notitiam cui in principia suapte natura addiuntur; quod non fieret, si lumen in seipsum reflecteretur.

Est vnicum, pro toto ambitu obiectorum huius scientiae.

166. Tandem neque illi audiendi sunt qui lumen infusum multiplex posuerunt pro multiplici genere obiectorum per scientiam infusam cognoscibilem. Merito enim S. Thomas 3. p. q. 1. art. 6. ad 3. statuit hoc lumen esse vnicum: pro toto ambitu obiectorum huius scientiae. Ratio petenda est, partim ex analogia cum

lumine fidei, quod est vnicum pro omnibus credibilibus ac etiam cum lumine gloriae, quod item est essentialiter infectile: & quamvis vnicum sit, ad omnia tamen obiecti scientiae beate ambitu comprehensa, porrigitur: Partim etiam ex eminentia luminis supernaturalis, quod est longè sublimius naturali: & tamen experimur, ab unico naturali lumine conferto intellectui prodigi diversissimas actiones, pro diversitate specierum ad eas determinantium. Multo itaque magis, supernaturale lumen scientiae infusae, quandoquidem perfectius ac nobilius est, idemmet ac vnicum, totidem actiones huius scientiae principiare poterit, quot interuenient species impressae ad expressionem actionum illarum determinantes. Neque verò ex multiplicitate specierum, inferre licet multiplicitatem luminis hanc scientiam principiantis. Nam quoad rem praesentem, latum discrimen intercedit inter lumen & species. Haec siquidem sunt vicariae obiectorum, quorum magna est multiplicitas, & diversissima ratio. Unde mirum non est, quod varias species sibi subrogatas deposcant. At lumen tenet se ex parte potentiae, & estque robur eius, & actiuitatis complementum: ac proinde sicut ipsa potentia est una, non obstante habitudine ad diuersas actiones; ita & lumen vnicum essentialiter, facile potest ad totam sphaeram obiectorum huius scientiae, pertinere.

Summa perfectio eiusdem Christi scientiae, concluditur.

167. Ex haecenus disputatis, liquere potest de praecellentia scientiae Christi infusae supra naturalem, ex omnibus planè capitibus ex quibus perfectio scientiae attendi potest: nempe penes obiectum eius, & actum, ac habitum. Et ambitus quidem obiecti huius scientiae, longè superat sphaeram obiectorum scientiae naturalis, & estque propè immensus. Complectitur enim Deum unum & trinum; omniaque infra eum gratiae mysteria, & entia quaecumque supernaturalia creata; insuperque omnia illa quae concludebantur sphaera obiecti scientiae naturalis. Nam quicquid spectat ad scientiam inferiorem, aequè ad superiorem pertinet; quamvis non solum, nec sub eadem ratione motiua. Sicut quaecumque percipit sensus quilibet externus, eadem percipiuntur per sensum internum; & praeterea alia quaedam insensata exterius. Et quaecumque homo percipit, ab Angelo quoque percipiuntur; praeter alia quaedam Angelo propria. Motiui autem peculiare seu ratio formalis quae vsui est ad constituendam scientiam infusam, eamque discernendam ab acquisita & naturali quoad obiectum materiale circa quod ambae versantur, est illa cognoscibilitas obiecti naturalis per hoc lumen secundum quam obiectum non habet proportionem cum scientia naturali. Itaque & materiale & formale obiectum scientiae infusae, longè superat obiectum acquisitae, cum materiale, tum formale. Actus item est longè pretiosior; tum quia est ferè intuitiuus, cum è contrario omnes propè actus scientiae naturalis sint abstractiui, & per illegitimas species; tum quia in eius exercitio non habent locum variae illae imperfectiones, quas postea ostendimus exulare à scientia Christi infusae, & cadere in acquisitam. Denique eius principia sunt longè sublimiora & vniuersaliora, quam acquisitae: imò & quam aliarum infusarum plerisque puris creaturis communicatarum. Ac proinde sicut diximus, Christi scientiam acquisitam superare nostram acquisitam ex plerisque capitibus: ita idem proportionem seruata, de scientia Christi infusae, ad scientiam infusam aliorum Sanctorum comparata, est statuendum.

Cur nihil hic sigillatim de perfectione prophetiae, & donorum Christi intellectualium.

168. Satis de scientia Christi infusae postquam expositam, nihil est necesse de variis eius veluti ramis ac portionibus sigillatim dicere, quas Christo inextitisse monstrauimus; prophetia nimirum clara & euidente, iisque Spiritus sancti donis actualibus, quae spectant ad intellectum: scientia videlicet, sapientia, intellectu, atque consilio. Sunt enim omnia haec dona, portiones scientiae infusae Christi; connotata tamen certa materia, v. g. prophetia quamvis in nobis possit esse obscura, vt docet Scotus in 3. d. 24. q. unica li. 1. G. & ex communi (vt ait) sententia, Molina 1. p. q. 1. art. 2. disp. 4. talis tamen in Christo non fuit; sed clara & euidentis. Quo pacto nullomodo differt à scientia infusae, nisi per connotationem certae materiae, ratione cuius scientia denominatur prophetia; nempe ratione futurorum, vel praeteritorum quorum nulla extet memoria, aut praesentium occultorum, reflectionum cordis alieni: quae est adaequata prophetiae materia, iuxta Syrenium l. 7. de fato cap. 8. Quare frustra hic seorsim, post tractatam scientiam Christi infusam, de Christi prophetia ageremus.

Similiter dona sapientiae & scientiae, non differunt à scientia infusae, nisi penes connotationem certae materiae, quam haec dona respiciunt. Sunt enim iudicia ex motione Spiritus sancti profecta, quibus supposita veritate quapiam, aut mysterio diuinitus patefacto; in nobis quidem per fidem, in Christo autem per notitiam infusam, pronuntiatur quasi reflexe & euidenter, ac absque discursu, de conuenientia mysterij patefacti: cum respectu Dei vt fontis gratiae, tum respectu nostri, vt euektorum ad finem supernaturalem. Congruentiae enim quas nos ipsi interdum proprio Marte excogitamus, ratiocinantes circa mysteria, naturales sunt, nec spectant ad haec Spiritus sancti dona; quibus absque discursu & supernaturaliter de ea conuenientia pronunciamus. Non quod iudicium de tali conuenientia, feratur ex eo quod Deus ita reuelauerit, vt male sentit Valsq. 1. 2. d. 89. n. 5. (Sic enim actus ille esset fidei, quae hoc quoque modo de his quae directè credidit pronuntiare potest veluti reflexe, per nouum & vltiorem actum suum;) sed quod perfectio interiorum mysterio, quod per fidem aut scientiam infusam percipitur, suggerantur à Spiritu sancto intellectui nostro, rationes haurit ex ipsa mysterij substantia, vel effectibus eius, ob quas mysterium illud iam perceptum & assensu nostro ratum, indicetur conuenientia. Et idem esset, si procederet per rationes aeternas ac diuinas, & pertinentes ad Dei attributa, eorumque manifestationem & Dei gloriam. Quo pacto, iudicium de conuenientia ob huiusmodi rationes, dicitur donum sapientiae. Si verò procedatur ob rationes creatas, pertinentes ad salutem supernaturalem quatenus proprium hominis bonum; tunc idem iudicium de conuenientia mysterij iam percepti, pertinebit ad donum scientiae. Ita vt duo haec dona, materiali obiecto & modo circa illud versandi, non discrepent (vtrumque enim mysterijs assensu iam firmatis occupatur, & de eorum conuenientia pronuncietur) differant autem penes rationes quibus de ea conuenientia ferunt iudicium, eo quod sapientiae donum, progrediatur per rationes superiores; donum verò scientiae, per inferiores. Vt sapientiae donum indicat conuenientia mysterij incarnationis, ex eo quod emicet in ediuina iustitia, quae tantam pro peccato satisfactionem exigit: & ex eo quod splendet in eo diuino opere amor, quo Deus figmentum nostrum ad se euexit, & viscera misericordiae quibus visitauit nequitiens ex alto. Scientiae verò donum idem indicat ex digniore hominis reparatione, quam si per alium à specie

specie humana extraneum, vel ex pura Dei misericordia, nomine satisfaciens, parva fuisse salus nostra; itaque ex eo quod inde secutum sit vniuersi complementum, & creatorum omnium exaltatio, in homine qui est eorum breuiculus. Ex hac igitur notione donorum sapientie & scientie alibi plenè confirmata, perspicuum est; nihil esse necesse, post explicationem scientie infusæ, denudò agere de prædictis donis quæ sunt eiusdem scientie portiones, peculiaribus illis quas dixi materiis addicte: Nec nisi per earum connotationem, speciale nomen sunt sortita, cum in ratione essentiali & quidditativa scientie infusæ, ab aliis eius actibus non discrepent.

169. Iisdem de causis, silendum hic specialiter est de dono intellectus. Nihil quippe aliud est quàm iudicium quoddam de dignitate vel amabilitate rerum diuinitus præfatarum, vt eis assensus vel amor præstetur. Alio esse iudicium, quia non puto hoc donum prout actuale, consistere in sola apprehensione, vt Val. significat 1. d. 5. q. 8. p. 2. Esset enim donum imperfectissimum, & merè naturale, non minùs quàm simplices apprehensiones prærequirit ad actum fidei. Est igitur iudicium, & quidem euident. Nam etiam iudicium illud quod immediatè præcedit fidem, & ex instinctu Dei mouentis concipitur, vt indicemus de credibilitate mysticæ, & vera honestate volitionis indicentis actum credendi, est iudicium euident; quod D. Thomas 2. 2. q. 8. art. 5. refert ad donum intellectus. Et quoniam quia interdum ob subiecti indispotionem, actus ille non manat à dono intellectus habituali, gratiam sanctificantem supponente dicat D. Thomas iudicium illud non pertinere ad donum intellectus, nisi reduciat: Tamen etiam tunc, est eiusdem rationis cum actu directè pertinente ad donum intellectus, quatenus ita mouet sensum, vt accomodet assensum, vt D. Augustinus dixit q. 2. ad Simplic. id est talem confert intellectui notionem de bonitate & honestate rationis credendi, vt voluntas dedat sese, & erumpat in actum. At qui eo pacto se habent, dicuntur intellectus, Isaie 6. & Matth. 13. Iudicium ergo quod ex Spiritu sancti motione, de mysteriorum dignitate & amabilitate concipitur, cuiusque digioris & amabilitatis veritas obiectina penetratur, post partam iam fidem; vel etiam & quidem multo magis per eum qui scientie polleret absque fide, qualis est Christus Dominus, euidentia non caret: Estque illud Spiritus sancti donum quod intellectus appellatur. Nam minus placet quod Soares 1. 2. de gratia cap. 19. num. 1. donum intellectus addicte penetrationi veræ mentis Dei, cuius dictum refertur, aut legitur. Sic enim hoc donum, confunditur cum ea gratia gratis data quæ dicitur interpretatio sermonum, quam idem Auctor proleg. 3. ad illud cap. 1. cap. 5. n. 5. & 60. facit sonare intelligentiam sententiarum inclusorum in verbis, aut quibuslibet aliis diuinis locutionibus, etiam si tantum mentalibus; vel edictis non verbo, sed rebus: id est hieroglyphicis & symbolis quorum omnium recta intelligentia, & penetratio sensus à Deo in illis intenti, pertinet ad gratiam interpretationis sermonum, quatenus in animo est, & antecedit verborum prolationem, non autem ad donum intellectus: quod proinde, in eo quod proposui iudicio, eique respondente habitu, est collocandum, conformiter ad loca Isaie & Matthæi allegata, quibus dicitur de obduratis, quod essent auditu audituri, & non intellecturi: nempe ita vt scirent eis quæ audirent, ac de præstando eis assensu & amore, statuerent. Nec dissimili sensu David, sepe postulat à Deo intellectum, vt discat mandata. Ex hac ergo vera & germana notione doni intellectus, perspicue apparet, illud ad scientiam infusam pertinere; nec post eam in Christo expositam, aliud præterea seorsim, de hoc intellectuali dono addendum esse.

170. Tandem eadem quoque est ratio doni consilij, quod actualiter spectatum, est euident iudicium supernaturale practicum, quo homo ex speciali motione Spiritus sancti, in his & his circumstantiis, euidenter statuit ita agendum esse propter supernaturalem honestatem, relucens in actione ad quam sic impellitur: non attendendo ad principia reuelata, sed ex speciali impulsu Numinis. Quod iudicium cum aliis à Spiritu sancto est præsertim in implexis & actus negotiis; tum maximè cum aliquid agendum est, quod seculsa ea speciali motione esset illicitum; vt contingit multis sanctis Martyribus, vltro conijcientibus sese in tormenta, & aliis mortem sibi inferentibus: vt notauit D. August. 1. Ciuit. cap. 21. Appellatur autem ea notitia consilium, quia per eam Dei consilium innotescit. Quia ratione Balaam patefaciens futura, ait, consilium tibi do: id est, sensum diuinum tibi aperio, vt explicat Origenes hom. 18. in Numer. Similiter accipiens illud apud Apostolum, quis consiliarius eius fuit? id est sensorum & consiliorum particeps. Nemo itaque non videt, hoc donum consilij sic expositum, esse partem scientie infusæ: ac proinde non esse cur de eo specialiter attexamus tractationem, post discussam Christi scientiam infusam.

Obiectum beate Christi scientie; Præmarium, Deus.

171. Progredior itaque ad perfectionem postremæ ac eminentissimæ scientie creatæ Christi Domini, nempe beate; delibando eius obiectum, actum, & habitum, vt hæcenus in tribus reliquis scientiis obseruauim. Huius scientie obiectum præmarium, ad quod videlicet ipsa directè & ex instituto tendit, quodque in se videri dicitur, quia immediatè terminat cognitionem, est extra controuersiam. Nam & Christus, & omnes Beati, habent pro huiusmodi obiecto quæcunque sunt Deo interna; nempe essentiam cum omnibus diuinis attributis & personalitatibus, siquæ & Spiritus sancti processionibus. Recensui diuina attributa vt plura, conformans me ruditati nostræ hac in parte, quandiu hic viuimus. Verè enim sumus visuri attributa omnia, quatenus sunt vna formalissima ratio; atque adeò vniuersissime, & non per modum plurium rationum obiectuarum distinctarum, vnam totalem integrantem, sed tanquam vnam perfectionem in qua essentialiter continetur omnis perfectio. Vnde visio nostra, futura est vna, & simplicissima, ac ex parte obiecti vniuersissima cognitio totius illius infinitæ perfectionis quæ in Deo est: sed nos hic illam imperfectè concipientes, distrahimus in plura; iuxta illud egregie de more à D. Bernardo traditum l. 5. de consider. c. 13. quoties de Deo per Beatos viso agitur; præ oculis habendum. [Visus sum protulisse plura, sed vnum est. Vnus Deus signatus est pro capite nostro, non pro suo statu. Diuinus est hic, non ille. Voces diuersæ, semitæ multæ, sed vnum per eas significatur, vnus queritur. Non diuisiones substantiæ in quaternario isto expressæ sunt; non dimensiones quales in corporibus intuemur, non distinctio personalis qualem in Trinitate adoramus, non numerus proprietatum qualem personis ipsis inesse facemur, etsi non aliud à personis; alioquin hoc singulum horum in Deo, quod quatuor simul, hæc quatuor, ipsa quod singulum est. Nobis autem quia non possumus cum Deo simplicitate contendere, dum contendimus apprehendere, vnum, occurrat veluti quadruplicatum. Facit hoc speculum & Enigma, per quod solum interim videre datur. Cum autem videbimus facie ad faciem, videbimus sicuti est. Nec enim iam tunc fragilis acies mentis nostræ quantumlibet vehementer incendens, aliquatenus resistit, dissilire in suam pluralitatem. Colliget sese magis, adunabit, conformabitque vnitati illius, vel potius

potius unitati illi, ut una uni, facies respondeat faciei.] Hoc igitur obiectum unitissimum ac simplicissimum omnibus Beatis commune, sub Christi quoque beatam scientiam cecidit, tanquam primum.

Secundarium, in primis creatura omnes quandoque existentes, etiam si innumera.

172. Secundarium verò sunt creaturae, quae vel in aliqua temporis differentia existunt, vel non existunt: ut sunt futura conditionata, & res merè possibiles. Priores, nulla excepta, beatam Christi scientiam terminant, de communiore Theologorum sententia in 3. d. 14. vel 3. p. quæst. 10. art. 2. Et suffragatur manifesta ratio, ex eo ducta, quod quæcunque in aliqua temporis differentia existentiam habent, pertinent aliquo modo ad statum Christi: quippe facta ob eius amorem, aut ad eum aliquo tandem modo relata, eique à Patre subiecta. *Omnia enim dedit ei Pater in manus; Et nihil dimissi non subiectum ei:* utique eorum quæ propriè apta sunt subijci; hoc est quandoque existentium. Nihil horum subduco scientiæ Christi beatæ.

Dispicitque primò, Richardus in 3. d. 1. art. 2. admittens quidem Christum agnoscere ea omnia quorum successio non durabit in infinitum; cuiusmodi sunt substantiæ; negans tamen idem esse de iis quæ in infinitum sunt futura cum successione; hoc est de cogitationibus & volitionibus hominum & Angelorum, extra Verbum per totam æternitatem infinitè propagandis. Eas enim actiones, beatæ Christi scientiæ subduxit Richardus ob earum infinitatem, & quidem Categorematicam. Est enim infinita illa multitudo actionum, non habeat nec habere possit simul rationem entis possibilis, vel simul existentis actû iuxta philosophicum de eo quæsitum problema; nec in vlla temporis parte assignabili, sic futura actû infinita: tamen si sumatur quatenus intellectui ad eam simul percipiendam potenti obijciatur, v. g. diuino obrutui, & prout coexistit toti æternitati; continet omnino infinitum cumulum actuum, quorum nullus est ultimus; omnesque obijciuntur simul: ita ut quamvis in esse reali & exercitio unus eorum sit post alterum, & semper sint finiti numero: tamen in esse conceptu & obiectivo, sine simul, cum simul concipiantur vnicò actû. Et hoc sufficit ad infinitatem eorum Categorematicam; quam proinde Richardus negat à Christi scientiâ beatâ percipi.

Quamvis autem trix illæ de infinitate Categorematicæ illius multitudinis cogitationum & volitionum, quoad magnam partem sitæ sint in verbis; ideòque in eis non sit hærendum: Tamen omnes illos actûs, quotquot per totam æternitatem erunt, siue Categorematicè siue syncategorematicè infiniti dicantur, obijci simul scientiæ Christi beatæ, verissimum existimo cum Molina 1. part. quæst. 12. art. 8. disp. 5. membro 3. & 7. Valentia tom. 4. d. 1. quæst. 10. p. 2. Valque 3. p. d. 5. c. 2. Suarez tom. 1. 3. p. d. 26. sect. 4. Aluarez d. 5. s. Henrique 1. de fine hominis cap. 10. §. 6. Et videtur sufficienter persuaderi ratione proposita, quod scilicet hæc omnia spectent ad Christum tanquam Dominum; sintque ei subiecta, ac proinde pertineant ad statum eius: quod est meritum notitiæ beatæ, quatenus ad aliqua secundaria obiecta quandoque existentia persuadentis.

Nova opinio, negans pleraque ex prædictis obiectis, visâ à Christo in Verbo.

173. Dispicit secundò, Monæus disp. 2. selecta cap. 12. latè negans Christum videre in Verbo formaliter quæcunque Deus nonit scientia visionis, quantumcunque pertineant ad statum Christi; eo quod ex auxiliis gratiæ per Christum suppeditatæ, prodierint. Argumentum petit ex eo quod necesse sit, obiectum

scientiæ beatæ præconciipi eidem scientiæ, & in priore signo rationis, præexistere cognitioni. Hæc enim est tota ratio, cur cognitio creata & essentialiter finita, non possit esse reflexa in seipsam; quia scilicet præsupponetur sibi ipsi, prout obiectum; iuxta regulam a B. Augustino his verbis positam 4. de Genesi ad lit. cap. 32. [Præcedit cognitionem, quicquid cognosci potest: nisi enim prius sit quod cognoscatur, cognosci non potest.] Est ergo certissimum, rem perceptam per scientiam Christi beatam, debere concipi existentem, in signo rationis ante eam scientiam. Atqui visio beatæ Christi præcedit ordine rationis, imò & causalitatis, placet æque obiecta quæ Deus videt per scientiam visionis, & quæ hic per Christi gratiam exercentur. Omnia enim bona opera supernaturalia quæ elicimus, exercentur à nobis per Christi gratiam; atque adeò Christus ante omnia illa decretus est, vñque cum eo decreta est eius visio beatifica, sine qua homo Deus decerni non debuit. Cum igitur Christus, prius ratione sit à Deo decretus, quam conciperetur nobis mereri; & quous eius merito pro nobis, anterior fuerit visio, quæ est eius connaturale complementum: restat ut fateamur, scientiam eius beatam, esse ratione anteriorem nostris bonis operibus. Quomodo ergo bona opera nostra potuerint scientiæ eius beatæ obijci, quæ anterior est; cum tamen obiectum debeat esse antè cognitionem?

Vrgètur nominatim hoc argumentum, in quibusdam nostris actibus & viæ, & patriæ, visione beatifica Christi posterioribus: quos proinde certum videtur, non posse à Christo attingi in verbo. Eiusmodi sunt, actûs quibus affirmamus Christum ut hominem (specificatiue loquendo), scire diem iudicii, per scientiam beatam. Eadem namque notitiâ beatâ, qua Christus diem iudicii percipit, non potest esse notitiâ actuum illorum nostrorum, qui supponunt velut obiectum suum, talem Christi notitiâ de die iudicii. Eiusmodi item sunt actûs illi, qui scientiam Christi beatam habent pro obiecto; ut actûs scientiæ infusæ, quibus Beatæ Christi visionem beatam continentur. Nec non illi, quibus Christus per suam scientiam infusam attingit suam visionem beatam, ac se supra id quod in ea videt, reflectit. Item illi quibus Beatos docet de quibusdam, quæ ipse in Verbo scientiam suam beatam percipit. Sicut enim ea Christi dictio & enunciatio de iis quæ videt in Verbo, est posterior visione, ideòque per eam videri non potest: ita & notitiæ quas Beati formant de obiectis per Christum sic enuntiatis, non possunt videri per Christi visionem beatam quam consequuntur. Omnia ergo proposita obiecta, quamvis sint in aliquo temporis differentia; tamen non videntur posse obijci scientiæ Christi beatæ, quæ eis præsupponitur: quamvis aliis Beatificis visionibus purarum creaturarum, attingi possint; cum æquè ac alia creata contineantur in diuina essentia tanquam in causa & notitiâ.

Refellitur.

174. Hoc argumentum nullo negotio enettetur, si dicas, cognitionem Christi beatam, spectatam quoad eius veluti fundam, non supponere quidem tanquam ratione priora omnia illa obiecta quæ hæcenus sunt proposita; ideòque per illud quasi fundum, siue hypostasim notitiæ, ea non attingere: Tamen posteriorem esse iisdem obiectis, ratione modificationum, beatæ Christi scientiæ accedentium subinde ac decedentium, & ratione earum, posse à Christo cognosci in Verbo prædicta obiecta futura. Esse enim visionem Beatam, accessiois illius ac decessiois capacem, monstratum suo loco est, & valde euincitur exemplo sensibilis noui communis; quod eadem specie cum sensibili proprio, sola modificatione interueniente, percipitur v. g. cum paries sensum detegitur per motum continuatum,

quantum, species impressa qua parte sensim detecta videretur, non est noua totalis species. Sic enim cum quilibet pars proportionalis detecta, per lineam rectam oculo opposita, videatur ex toto oculo; habeaturque proinde in eo toto speciem sui; oportere fieri, per detectionem illam produci species infinitas æquales toti pupillæ, quibus totidem partes proportionales motu illo detecta, videantur ex toto oculo: Quod cum sit planè absurdum, probatur sententia admittit in eo eorum multiplicari tantum infinitos modos, quibus species (vt ita loquar) fundum, quod indifferens est ad quodvis similiter effectum sensibile proprium extendendum, extendatur ad partes vniformes eiusdem sensibilibus proprii repræsentandas. In ea namque modificationum infinita multiplicatione, non viget incommodum quod premit infinitatem specierum totalium, & ab omnibus speciebus obiectiue indiuisibilibus actione communi productum agnoscantibus, id est à communi sententia, idem necessario affici debet de actione qua species illa obiectiue indiuisibilis, efficitur: vt patet ex numerica mutatione actionis, pro mutatione casualium agentium, quæ in euentu prædicti sunt partes obiecti proportionales detectæ, numero infinitæ. Et quod de specie impressa dictum est, æquè de specie expressa sensibili, & de simplici intellectus facta vt impressionis obiecti, est statuendum, ob similem vbiq; rationem. Vt proinde non debeat minus videri, quod de modificatione subinde variatur, eiusdem scientiæ beatæ quoad fundum ac hypostasis immutatur, affirmamus. Inde autem, nullo, (vt dicemus,) negotio euenit vniuersa argumentatio propo. Sicut enim plerumque notitiæ extra Verbum, de omnibus prædictis obiectis Christo conceduntur, quia sunt obiectis illis posteriores ratione: ita etiam concedendæ sunt modificationes, quibus appressis scientia beatæ præcens extenditur ad obiectorum ipsius cetero qui posteriorum perceptionem.

Quadam futura conditionata, secundaria beatæ Christi scientiæ, obiecta; Quid de merè possibilibus.

17. Alterum scientiæ Christi beatæ obiectum secundarium, esse dicebam creaturas in nulla temporis differentia existentes; nempe vel conditionatè futuras, vel merè possibiles. Illas quicquid dicat Valentini Herice 1. p. d. 36. n. 30. extra dubium videtur, non percipio omnes per Christi scientiam beatam. Esto (vt admissimus), aliquas percipiat: quod mirum esse non potest, cum etiam alijs beatis quorum iam obiectorum conditionatè futurorum notitia concedatur, quia id sæpè spectat ad deprehendendum vt D. Bernardus 5. de consider. cap. 4. sic dixit cor Dei: ad agnoscendam inquam diuinorum beneficiorum Beatam præuenientem vberitatem, & vias illas vitæ per quas deducit electos ad pascua gloriæ, & immetaram felicitatem. Multo itaque magis consentaneum est arbitrari, quædam futura conditionata fuisse beatæ Christi scientiæ obiecta, etiam si non omnia: quod rationibus allatis pro cognitione omnium futurorum absolutorum Christo vendicanda minime conficitur, vt eas recognoscere perspicuum erit. Similiter verò aliquas creaturas merè possibiles beatæ Christi scientiæ obijci, constat ex dictis de obiecto scientiæ infusæ. Nam omnia quæ scientiæ infusæ parent, superiorem & eminentiorem scientiam beatam, non debent fugere.

At omnes merè possibiles creaturæ per beatam Christi scientiam percipiantur, controuersia est. Affirmat Magister in 3. d. 14. §. quibus respondentibus Alensis 3. p. q. 1. memb. 7. Maior in cap. 1. 1. Matthæi in fine (nam docet animam Christi cognoscere omnia quæ Deus cognoscit) Herice 1. p. d. 36. n. 71. & disp. 5. 1. n. 21. & 29. Nec nisi supposita impossibilitate visionis creaturæ attingit.

Tuespo. Raynandi Christum.

gentis omnia Deo possibilia, negat Christo eam notitiam Suarez 1. 1. 3. p. d. 16. sect. 3. Iuxta Vasquez quoque 1. p. d. 50. cap. 4. idem habetur, ex eo quod admittimus Christum in Verbo siue per scientiam beatam, aliqua ex huiusmodi possibilibus contueri. Censet enim Vasquez, admissa alicuius possibilis contuicione in Verbo per beatum, omnia planè possibilia eidem notitiæ obuerfari oportere. Cum igitur supposuerimus Christi animam percipere in Deo ipso quædam merè possibilia, adigi consequenter videtur vt admittamus, æquè omnia percipere: quod tamen D. Thomas 3. p. q. 10. art. 2. & interpretes ibidem ac passim ceteri in 3. d. 14. refugiunt admittere; idque iure factum, assentiant Molina 1. p. q. 12. art. 8. disp. 5. membr. 2. & Ragula 3. p. d. 87. §. 2. & 3. quia ad videnda omnia possibilia in Verbo, exgeret lumen gloriæ infinitum. Nam si quo plura videntur, eo perfectius est beatificum lumen; sanè si infinita videntur, necessarium erit infinitum lumen; quantum nec Christus accepit, nec accipere potuit, vt hi autores supponunt, negata vniuersè infiniti consensumque creati possibilitate. Adduntque in hanc rem hi autores, alterum argumentum ductum ex impossibilitate comprehensionis Dei, per intellectum creatum quantumvis beatum, quæ tamen ex ea omnium possibilium contuicione in Verbo sequi percipiendæ videtur, iuxta ordinariū modum excludendi comprehensionem Dei per intellectum creatum, quantumvis videntem totum Deum, sed non totaliter: hoc est non quoad omnia cum eo connexa, nempe possibiles creaturas quæ in Deo videri omnes actu vnico creato non possunt: quod tamen necesse esset, vt diuina cognoscibilitas exhauriretur, & Deus comprehenderetur. Ob hoc argumentum Cabreta 3. p. q. 10. art. 1. disp. 3. concl. 2. censuit erroneum esse aut erronei proximum, affirmare omnia possibilia videri à Christo, allegato Directorio Inquis. 2. p. q. 1. vbi dicitur, erroneum esse, quod anima Christi Deum comprehendat, vel cognoscat omnia quæ latent in eius potentia, 176. Mihi in hac re nihil pronuntiandum videtur, siue ex suppositione admittæ cognitionis creaturarum in Verbo; siue ex alia suppositione, possibilitatis notitiæ creatæ, ad omnia possibilia in eo contuenda portectæ; siue ex impossibilitate luminis infiniti ad hunc actum necessarij siue denique ex illum consecuta comprehensione Dei per creaturam. Ex nullo quippe horum capitum, existimo statui rectè posse, an Christi intellectus per scientiam beatam omnia possibilia in Verbo viderit.

Attingit aliqua, non omnia, etiam si visio omnium sit possibilis.

Ac primùm, admitto sanè Christum quædam merè possibilia in Verbo videre, illamque indiuisibili actione qua Deum videt. Nego tamen quod Vasquez affirmabat, inde sequi videre omnia. Diuina enim essentia, est speculum voluntarium. Et cum in visione beatæ fungatur munere speciei impressæ, liberè ad huius vel illius obiecti secundarij notitiam effectiue principiam interuenientis, potest intellectum Christi determinare ad percipienda quæ Deo visum fuerit obiecta secundaria, dimissis alijs. Imò superfluit & intacto eodem visionis quasi fundo, potest determinare ad percipienda per eam, nunc hæc, mox illa secundaria obiecta, non representatis vterius ijs quæ antea representabat: quod peragi interuentu peculiaris modificationis, qua visio beatæ ad nouum illud secundarium obiectum exhibendum accommodatur, declaratum suo loco est, exemplo visionis corporeæ eiusdem obiecti vniformis successinè detexti, in qua tantum ponimus modificationes quibus eadem species expressa persequens extendatur ad obiecti vniformis attingentiam.

R. 1. tiam,

tiam, dictum alibi est, annuente ipsomet Vasque 1. 2. d. 5. l. n. 6. Quare non sequitur quod Christus videat omnia plane possibilia, & quidem sigillatim & distincta, si vnum in Verbo videt.

177. Admissa deinde gratis & absque alio examine; possibilitate visionis creatæ attingentis omnia Deo possibilia, nego nihilominus rectè sequi eam visionem Christo inesse. Quod enim Suares (cuius est ea illatio t. 1. 3. p. d. 26. sect. 3.) ait, eam visionem non esse excessivam Christi dignitatem; ideoque dandam esse Christo, imbelles est. Equè enim dicere liceret, si possibilibus sit infusa omnium Deo possibilium scientia creatæ, eam quoque esse Christo dandam, quod tamen Suares ibid. d. 27. sect. 4. merito respuit, etiam facta prædicta suppositione quoad scientiam infusam. Nimirum non est censendum, quæcumque Christi dignitatem non transcendunt, ad eam spectare, & Christo de facto danda esse. Sic enim gratiam infinitam habitualement Christo concedere adigeretur, quia non modò gratia infinita Christi dignitatem nequaquam excederet, sed ne omnis quidem gratia possibilis, si tota simul congeretur in Christum. Sanè ex contrario principio, videmus magnas in dies à plerisque novitates excogitari circa Deiparam, cuius dignitatem maternam, nulla vnaquam verborum profusione æquandam, nulla intellectus sagacitate explorandam, cum extulerint; omnia quæ eam dignitatem non excedunt; (ut excludi à communi pacto de noxæ originalis saltem debito incurtendo, aliæque sexcenta,) volunt esse rata, & Deiparæ de facto assignari: cum tamen diuina sapientia quæ omnia in numero pondere & mensura disponit, ad aliam rubricam dirigat quod statuit de perfectionibus alicui debitis, & de facto concedendis, quàm ad illum non excessum dignitatis. penes quem, & recentiores circa Deiparam, & alij cum quibus nunc agimus circa Christum, quantitatem perfectionum eis de facto competentium, definiunt.

Præterea quod lumen infinitum exigi ad visionem omnium possibilium in Verbo affirmant alij, & ex luminis infinitate impossibili, visionis impossibilitatem inferunt, admissi visionem si ea luminis infinitas admitteretur; hoc inquam non solidè affirmatur. Sanè quamvis communissima sententia, ferat intensionem gradualem infinitam esse diuinitus possibilem, eamque intensionem in lumine nominatim dixerint plerique esse possibilem: non tamen idcirco communis sententia fert, data ea luminis infinitate, ponendam esse visionem de qua agimus. Et è contrario luminis infinitatem esse necessariam ad visionem omnium possibilium in Verbo, iure negatur; quia lumen tenet se ex parte potentiz, vnde non est opus vt crescat crescentibus obiectis lumine perceptis, sed tantum pro maiore actus intensione, quam constat posse non interuenire, etiam si plura obiecta sub visionem candant. Ad extensionem ergo visionis circa omnia possibilia, non exigeretur infinita perfectio luminis, sed ad summum exigeretur melior applicatio vnius concausæ actus, nempe essentia diuinæ vt fungentis munere speciei, & concausantis effectiue visionem. Ex parte verò actus per lumen & diuinam essentiam tanquam speciem impressam expressi (vt hoc obiter addam,) non sequeretur infinita perfectio visionis: quasi ob plura vel perfectiora obiecta secundaria, existat visio essentialiter perfectior, atque adeò quæ ad omnia possibilia extenderetur, esset infinita perfectionis: hoc inquam non sequeretur; sufficeret enim individualis perfectio visionis, maior quam in visione ex eodem obiecto primario minus extensa circa secundarium. Agendo autem de obiectis in aliqua temporis differentia existentibus, ac proinde variabiliter substantibus notitiæ, sufficeret multiplicatio modificationum extendendum visionem ad ea obiecta secundaria; in quibus modi-

ficationibus, minore incommodo admitteretur infinitas, salua essentiali finitate notitiæ modificationibus sublatæ, & complexi ex vtriusque exgentia. Latissime finitatem essentialiem visionis ad omnia possibilia extensæ, propugnant Herice 1. p. d. 36. c. 4. n. 57. & d. 5. l. cap. 4. n. 21. & Monceus disp. 2. Sect. 2. c. 2. & seqq. Quod igitur admiendum necessitati foret admissa visione creatæ extensa ad res quascunque possibiles, nullam repugnantiam inuoluit: vnde ex ea repugnantia, non potest inferri eam visionem Christo non competere. Quamquam neque ex possibilitate eiusdem visionis, legitime inferretur eam de facto & re ipsa Christo inesse.

178. Tandem quod aliqui, ex ea visione omnium possibilium timent diuinæ incomprehensibilitati, admissi visionem nisi comprehendendum per eam Deum arbitrentur, rejiciendum est. Quantumvis enim omnia possibilia in Verbo conspicerentur, tamen Deus non videretur quantum visibilis est, atque adeò non comprehenderetur. Quod plene exposui in Natur. Theol. dist. 7. à dum. 1. o. vt non sit hic opus plura dicere. Tantum quod atinet ad notam quæ in Directorio Inquisitorum inusta dicitur sententiæ admiuenti Christum omnia possibilia continentium, quod id perinde sit, ac comprehendere Deum; dico malè profertur eam notam, quæ in Directorio lecta dicitur ab eque autoritate Pontificia: nec cadere in sententiam prædictam, sed in errorem ab ea longè discrepantem, traditum ab Arnaldo Villanouano: qui subitatus ex Medico & Chirurgo Theologus, effugit ausus est (appendo ipsa verba Directorij,) quod quam cito anima Christi fuit unita diuinitati, statim ipsa anima scivit omnia quæ Deus; quia alias, ut dicebat, non fuisset cū ea vna persona: præcipue quia scire, est circūstantia ad suppositum individuale & non ad naturam. Est hic secundus errorum eiusdem Arnaldi, nec multum ab isto aberat error primus, quo dixerat, humanitatem assumptam æquere celsitudine, potentia, omnibusque prærogatiuis, Deitatem ipsam. Itaque non est in Arnaldo damnatum, quod animam Christi omnia possibilia percipisse diceret; indeque Dei à creato intellectu comprehensionem inueneret: sed quod ex assumptione humanitatis & animæ, consecutus eius cum Deo æqualitatem, cum in alijs, tum etiam in scientia diceret, quod constaret absurdissimè asserti, cum quod alia, tum nominatim quoad scientiam. Nam admissa cognitione omnium possibilium per animam assumptam, non sequitur cognitionem eius æquare diuinam cognitionem perfectione; (esto æquales sint quoad numerum obiectorum, vtrique aduersantium;) cum quia diuina notitia, correspondet ad æqualitatem toti diuinæ cognoscibilitati: quod non potest habere creatura vili notitia; tum quia & respectu Dei, & respectu creaturæ, notitia Dei collucet in se doribus essentialiter infinitis, quæ in notitiam Christi viliusve creaturæ non possunt cadere.

Quare vt de dubio proposito mentem meam tandem aperiam, dico etiam si possibilis esset visio omnium possibilium, de quo litigare hic extra locum non placet; tamen eam non esse Christo concessam, cum nihil sit quod tantam exporrectionem visionis Christi stabiliat. Neque enim fingere licet, possibilia omnia pertinere ad statum Christi: quod de obiectis quandoque existentibus diximus, proptereaque falsi sumus ea in Verbo à Christo videri. Id verò de omnibus possibilibus affirmari non potest. Vnde quia non laborat ignorantia, qui ea non scit quæ ad ipsius statum non pertinet scire, non est existimandum, Christum si omnia possibilia non percipit, esse ignorantem; quia scire omnia possibilia, non pertinet ad statum eius. Sicut ergo Christi gratia, quæ est semen gloriæ, finita est & certo graduum modulo comprehensa; ita visionem beatam

beatam Christi, necesse est finitam statuere, cum ex alijs capitibus, cum ex hoc quoque, quod attingat duntaxat nonnulla ex entibus necesse possibilibus, pro mentis quam divina sapientia & voluntas praefixerit, ut cum circa scientiam infusam diximus. Quamquam non est negandum, quin Christus per scientiam beatam videat plura possibilia & futura plura per beatam scientiam infusam: quia quod conditionata, quam per se videtur, pertinet ad praecellentiam huius scientiae, non item ut percipiantur planè omnia.

Actus beatae Christi scientiae, non est Dei comprehensio.

179. Ab obiecto scientiae Christi beatæ, transito ad actum. Circa quem supponenda sunt omnia quae generaliter de quibusvis visionibus beatificis traduntur; cum 1. p. tractando divinam visibilitatem per lumen supernaturale, tum 1. 2. exponendo Sanctorum beatitudinem, quae essentialiter ea visione continetur. Nunc breviter attingenda sunt pauca huius visionis propria: nimirum esse quidem illam & limpiditatem, & intensiorem, & extensionem, intra modulum à divina sapientia praestitutum, omnino perfectissimam, tamen non esse comprehensionem Dei: quod censuisse creditur Augustinus de Roma idcirco improbatum in Concilio Basiliensi sess. 2. Ibi enim refertur & damnatur haec eius propositio postrema. *Anima Christi videt Deum tam clarè & intense, quantum clarè & intense Deus videt seipsum.* Legere item memini libellum Caesaris Delphici Parnensis, eius Poëticae, (ut inscripsit,) Mariadi actum, quo late pugnat pro ea propositione quam à Stephano Gardineto Episcopo Anglo damnatam expulsi sunt anima Christi in Verbo divinam essentiam totaliter non intelligi, nec comprehendit. Vt videas, quo Doctores & Episcopi Anglicana Ecclesia foveret sub Edwardo VI. quo imperante eam censuram tulit Gardineto, ut ex querela metrica libello illi praefixa constat.

Sed ex generali doctrina de incomprehensibilitate Dei, quae saltem loquendo de potentia ordinaria, & de eo quod factum est, vel est de fide, vel proximè ad hunc accedit; statuendum est, animam Christi non comprehendere Deum. Quod facillè evincitur duplici modo quem generaliter prosecutus sum in Naturali Theologia, 7. à num. 110. tractans Dei incomprehensionem per intellectum creatum. Nempe primò, quod notitia qua Christus, Deum & quae sunt cum Deo connexa videt, non possit esse tam perfecta, ut exhibeat omnia quae cum Deo connexi possunt. Id enim planè est dicere, scientiam beatam Christi, non sufficere ad comprehensionem Dei, quae ex ea Dei ipsius & connexorum cum eo notitia exurgit. Non possit autem eam notitiam esse tam perfectam, patet ex eius limitatione & potentialitate, quae videtur resultare eius representationem, nec ferre tam vastam spem obiectorum sub eam cadere. Et in vno saltem genere effectuum, necesse est admittere illius notitiae limitationem. Neque enim cognitio beata potest exhibere seipsam, nisi saltem accedat modificatio; quae ob eandem causam non poterit in Verbo videri, nisi quodam novo adiecto ad modificationem qua videri potest cognitio. Quod si novum hoc adiungatur, nec ibi sufficit. Nam aliquid praeterea superaddendum est, ad huius auctarij perceptionem in Verbo: & ita in infinitum, absque vilo planè termino: quia quicquid adicietur, erit semper aliquid intelligibile, ad quod in Verbo videndum, alia semper accessio facienda erit. Contradictionem verò implicat, poni tot modificationes ut nullae sint viterius possibiles: quia non plus fieri potest alicubi terminus, ob perpetuam additamentum facti cognoscibilitatem, quam siftere alicubi licet in possibilibus continui divisionibus, ob perpetuam & inexhaustibilem continui divisibilitatem. Haec

Thom. Raynaudus Christum.

bemus ergo vnum saltem genus effectuum possibile, quod impossibile est totum simul videri in Deo viso, ut necesse esset ad decus comprehensionis divinae, vendicandum notitiae attingenti Deum sicuti est. Nam notitia comprehensiva, ita debet esse una, ut tamen ad omnia cum re quae comprehendit dicitur quomodo connexa pervadat: quod in cognitione creata fieri non potest, quia ob finitatem suam non potest per seipsam reflecti in se, sed eget ad id additamento aliquo: quod rursus est intelligibile, nec potest esse perceptio sui ipsius, ob eandem causam: quae aequè militat cum, cognitio est tantum obiectum secundarium, ut hic accedit: reflecteretur enim in seipsam, prout est forma dans formaliter hoc quod est percipere: qua ratione non se habet ut obiectum secundarium, sed ut forma constituens intellectum percipientem.

180. Tentarunt aliqui enervare hoc argumentum, exemplo notitiae terminatae ad ens in communi, quae in seipsam quoque fertur, cum & ipsa sit ens aliquod, sub ente percepto comprehensum. Haec tamen instantia apud me levis est; quia existimo, conceptum entis consilium in edificari tantum vni cuiuspiam rationi obiectum singulari, quae prima occurrit, addita extensione consula non attingente rationes peculiare cuiusvis entis intrinsecas, (alioqui esset infinita perfectionis,) sed eas per subrogatum conceptum adulterinum utcumque adumbrante, qua de re plenè in Metaphysicis, tractando entis praecisionem. Itaque qui percipit directè ens in communi, non percipit eodem actu cognitionem suam, sed aliquid aliud cui extensionem illam superstruit, qua verè non attingitur prima cognitio, nisi alius actus ponatur qui reflectatur in primum. Prima itaque ratio, stabilendi incomprehensibilitatem Dei per beatam Christi scientiam, rata esto.

Alterà verò ratio quam inisse videtur S. Thomas, opusc. 61. gradu 10. sub finem, & apertè Rada in 3. controu. 9. art. 3. sistit intra ipsum Deum: & ex eo quod cognoscibilitas Dei sit inadaequabilis, multoque magis inexhaustibilis per cognitionem illam creatam; infert, neque Christi animam, neque vllum planè intellectum creatum, posse comprehendere Deum, etiam si lumine infinito instrueretur. Deus enim est ens purissimum, & infinite perfectum, & quidem perfectione tanta, ut quavis inderetur creaturae lumen creatum intensivè infinitum, adhuc tamen divina perfectio, superatura esset tale lumen cognoscibilitate. Nec id mirum videri debet, supposita licet infinitate luminis: nam neque data qualitate infinita, vel quantitate partibus infinitis aequalibus inextensis constante, mirabile iudicatur, quod possit creati alia qualitas vel quantitas infinita, multo plures continens partes: quia in multitudine partium vel graduum, non repugnat dari infinitum maius alio, ut patet ex longè auctore infinitate pilorum in infinitis hominibus, quàm esset infinitas hominum. Nimirum excessus ille vnius infiniti supra alterum, non attenditur penes ultimum quid in eo infinito consideratum, quod minoribus partibus constare dicitur: ut fieret si quantitate infinitè extensa daretur alia magis extensa, quae propterea repugnat. Quod ergo in multitudine infinita conceditur; eam nimirum posse excedi ab alia multitudine infinita, multo magis admittendum est circa creatum lumen, infinitum intensivè, collatum cum divina cognoscibilitate essentialiter infinita, praesertim quia Deus ob rationem entis à se, illum quoque luminis cumulum, & infinitos alios perfectiores continet, vnde nunquam esset adaequabilis. Est ergo Deus, ex hoc item capite, incomprehensibilis: & quidem iuxta hunc modum secundum, non modo per vnicam actionem, sed etiam per quocunque. Nulli enim plures creati actus, quantumcumque multiplicentur,

R r a adaequus

adæquatur inquam sunt diuinam cognoscibilitatem; ita ut Deus per eos dici possit, sin minus persè & propriè comprehensus, ad quod vnica actio exigitur; at saltem latè, eo modo quo principium cum tot conclusionibus ex eo deducuntur quot deduci possunt, comprehenditur.

Cur anima Christi Deum non comprehendat, ratio S. Fulgentij, expensa & reiecta.

181. Vtrumvis porro è duobus propositis modis tuendæ diuinæ per Christum incomprehensionis amplectamur, cessat incommodum quod potest obijci sententiæ B. Fulgentij, qui ad quæstionem tertiam Ferrandi, latè contendit animam Christi habuisse omnino plenam scientiam Dei: quod Ferrandus in quæstionis propositione, idem esse censuerat, ac comprehendere Deum. Docet quidem ibi Fulgentius, Deum intellectui creaturæ puræ incomprehensibilem esse habendum, iuxta illa hæc à Fulgentio aptata, *pax Dei quæ exuperat omnem intellectum*, Philipp. 4. & illud ex Psalmi. 17. *ascendit super Cherubim, & volauit super pennas ventorum*; id est, Angelorum & animarum quarumcunque puros homines compingentium, subtilitatem incomprehensibili altitudine superauit. De Christi tamen intellectu vult peculiarem esse rationem hac in parte, ob vniõnem animæ Christi cum persona Verbi. Ex quo infert, sanctissimam illam animam nihil minus habere sapientiæ aut scientiæ, quam Spiritum sanctum, & plenam esse ac immensam diuinitatis notitiam qua pollet. Quamquam addit, non idcirco dicendum esse animam Christi sic diuinitatem suam nosse, quemadmodum ipsa se diuinitas nouit; sed quamuis anima Christi, tantum diuinitatem noscat, quantum illa, sed non sicut illa. Ipsa enim Deitas sic se nouit, ut hoc se naturaliter inueniat esse quod nouit: anima autem illa sic totam Deitatem suam nouit, ut ipsa tamen Deitas non sit Deitas, ergo illa ipsa est naturaliter notitia sua; anima verò illa ab ipsa Deitate quam plenè nouit, accepit ut nouerit. Naturaliter ergo Deitas Christi, hoc est quod nouit; anima verò illa in eo quod scit Deitatem suam, non hoc se inuenit esse quod nouit. Non ergo quemadmodum se nouerunt Pater & Filius & Spiritus sanctus, sic animæ suæ secundum diuinitatem notus est Christus. Quoniam quidem habet anima illa plenam Trinitatis notitiam, non tamen habet vnā cum Trinitate naturam. Aliud est tamen vnicuique rei, nosse quod naturaliter est, aliud nosse quod naturaliter non est.]

182. Vides quæ vna distinctio, inter Christi de Deo notitiam, & notitiam Dei de seipso, reliqua sit iuxta Fulgentium, admittentem Deum plenè ab anima Christi cognosci: nempe quod notitia Dei sit accidentaria animæ Christi, ipsi autem Deo sit substantialis: quod est discrimen ex parte actus, quamuis ex parte obiecti, nulla sit inter vtramque visionem discrepantia, iuxta Fulgentium, quem ex parte verbatim descripsit Alcuinus l. 2. de Trinit. c. 1. v. proinde eodè modo accipiendus sit in hoc negotio. Fulgentium quoque allegat Magister in 3. d. 14. §. 2. memoria tamen quantum arbitror lapsus, dum Fulgentium ait hæc tradere in quodam sermone: cum tamen responsio Fulgentij proposita, longè aliud sit quàm sermo: expressitque distinctè Magister, quod Fulgentius & Alcuinus absque dubio non negarent; nempe identitatem illam diuini actus Deum cognoscentis, & Dei, quæ diuino actui propria est, nec reperitur in actu quo Christus Deum videt: (Is quippe maximè distat à Deo cognito, & ab anima Christi cognoscentis;) præter illam inquam differentiam inter creatam hanc & increatam de Deo notitiam, ea quoque prærogatiua pollere scientiam increatam, quod clarior sit: vtrique

elacitate se tenente ex parte actus, qui est in Deo infinitus dignior & perfectior quàm in Christo, quamuis actus vtriusque eodem ambitu obiectorum distinetur, & Christus omnia sciat quæ Deus scit. Hoc ergo d. sermen inter diuinam Dei de seipso, & creatam Christi de Deo notitiam, satis esse potest, ut negemus, Christi animam adæquare, a quæ ad eam etiam comprehendere Deum, iuxta Fulgentium. Idcirco enim consulto visus est abstinuisse voce *comprehensionis*, quæ visus fuerat in sua propositione Ferrandus, plenam notitiam cum comprehensione discretè confundens. At Fulgentius, plenam illam Dei notitiam concedit animæ Christi; nunquam tamen eam nominat in actu signato *comprehensionem*. Fortassis quia existimauit ad comprehensionem requiri adæquationem, non modò totius cognoscibilitatis obiecti, sed etiam actus in seipso perfectissimi & clarissimi, quo obiectum illud attingi potest. Eo autem ex capite, perspicuum est scientiam animæ Christi, (ut Magister supra dixit,) non æquari Deo, eique scientiæ quæ seipsum comprehendit. Aiebam verò huic modo tuendi incomprehensionem Dei per animam Christi, obitare graue incommodum, quo duplex modus à nobis propositus eximitur. Nempe quod ad incomprehensionem exigatur inadæquatio cognitionis & cognoscibilitatis obiecti, parumque referat ut notitia negetur esse comprehensio, quod datur alia eiusdem obiecti notitia in se perfectior, ac preciosior entitati. Nam si vtraque plenè respondeat cognoscibilitati obiecti, vtraque dicenda erit comprehensio. Equè enim corpus aliquod comprehendunt circulus ferreus & aureus, si ambo ei corpori circumijciantur, tamen aureus sit entitati nobilior: quod est planè extra rationem intellectus totius illius corporis, penes quam statuitur comprehensio. Quare noster modus philosophandi de incomprehensione Dei per animam Christi, est longè preferendus: cum inadæquationem notitiæ creatæ, & Dei cogniti, non statuet ex parte solius actus quo alius possit dari entitati perfectior, & in se limpidior, absque vlla tamen perfectionum obiecti & cognoscibilitatis eius delectione vberiore; sed quod solum ad comprehensionem refert, statuat eam inadæquationem ex parte obiecti, nunquam per notitiam creatam quantumcunque plenam & illustrem adæquabilis.

Actus primi beatæ scientiæ Christi.

183. Restant principia scientiæ beatæ Christi Domini, quæ breuissimè expedito; sunt enim communia reliquorum Beatorum visionibus. Itaque si in cæteris Beatis reperitur species impressa Dei, reperitur quoque in Christo. Si verò assentia diuina applicat se cum intellectu Beati ut vice speciei exprimat cum eo partem intellectus, idem quoque in Christo contingeret, & ita reuera puto accidere. Item quia in cæteris Beatis, ex parte potentia admittitur qualitas roborans potentiam intellectum, seu lumen gloriæ (est enim hoc lumen vera qualitas, & non substantia ut Genebrardus in Psalmum 135. vers. 5. absurdè dicit, corrigendus per ea quæ habet Psalm. 35. v. 10.) admittenda quoque erit in Christo ea qualitas, ex parte potentia se tenens, de quo communis consentient DD. præuocant discretè D. Thoma quodl. 7. art. 1. ubi speciem Dei creatam rejicit; lumen verò creatum potentia inditum, ad eam videndo Deo aprandam, admittit. Denique quia hoc lumen in alijs Beatis non obit aliud munus quàm roborandi potentiam, eamque aptandi, ut sic instructa connaturale sit Deum videre, & diuinum concursum supernaturalem deposcere ad promendam diuinæ essentia conuersionem; idcirco in Christo quoque, non est assignandum huic luminilind munus. Esto non decisset alius titulus eminentior ac sublimior; nempe vnio hypostatica, quo ea connaturalis,

raritas, & concursus naturæ indebiti exigentia, Christo competet. Hic tamen fundatur in entitate nulli alteri muneris addicta, quod non habet vnio, quæ primario spectat constitutionem personæ ex Verbo & humanitate compositæ, nec nisi consequenter spectat cetera.

Summa eiusdem scientiæ perfectio, concluditur.

184. Ex hæcenus dictis perspicuum est, quanta sit perfectio scientiæ beatæ in Christo Domino quamque non modo omnium purorum hominum vel Angelorum scientiæ, sed alijs ipsius quoque Christi scientijs supereminet. Nam si obiectum attendas, videt Christum Deum in seipso, & perfectius eius cognoscibilitati adequatur, quam vllus creatus intellectus. Ex creaturis vero in aliqua temporis differentia existentibus, totidem videt quot Deus: Omnia enim talia videt. Quo reuelerim cum S. Hilario, 9. de Trinitate, quod dixit Apostolus, latere in Christo omnes thesauros scientiæ Dei, sumpta scientia obiecti, pro rebus scientiæ, (Deus Christus ait S. Hilarius) Sacramentum est, & omnes scientiæ & scientiæ in eo thesauri latent. Porro vero & vniuersitati, non potest conuenire: quia neque pars, omnia intelligitur, & omnia, partem non paruntur intelligi. En ergo vastitatem obiecti beatæ Christi scientiæ, ex hac parte. Deinde ex possibilitatibus & futuris conditionatis, plura videt Christus in Verbo, quam videat vllus Beatus, vel quam ipsemet per scientiam infusam percipiat. Obiectum vero formale siue motiuum, quod pro alijs Christi notitijs est creatum, hic est increatum; sub eminentissima ratione sub qua mouere possit. Actus vero est longè perfectissimus, præterim præ cæteris scientijs, etiam Christi. Est enim tam multorum obiectorum planè vnus, & quod substantiam inuariabilis, ac limpidissimus: In ratione autem, omnibus planè Beatorum visionibus maior est: quippe proportionatus gratiæ Christi, quæ quantopere Sanctorum omnium gratiam superet quantitate, dictam supra est sufficienter.

In hunc sensum accipit S. Gregorius 18. moral. 3. 1. *Quid tibi non adequabitur ei aurum vel vitrum*, quod de aliquo Beatorum visionibus & felicitate sic exponit. *Aut metallum*, nouimus potiori metallis omnibus claritate fulgere. *Vitri quoque natura est*, vt extrinsecus visu præta, intrinsecus perspicuitate perlucet. In alio metallo, quidquid intrinsecus continetur, absconditur: in vitro vero, quilibet liquor qualis continetur intus, talis extus demonstratur: atque, vt ita dixerim, omnis liquor in vitreo vasculo clausus, patet. Quid ergo aliud in auro vel vitro accipimus, nisi illam supernam patriam, illam beatorum Ciuum societatem, quorum corda sibi inuicem & claritate fulgent, & puritate translucent: quam Ioannes in Apocalypsi conspexerat cum dicebat: *Et erat structura muri eius ex lapide lauide: ipsa vero ciuitas aurum mundum similis vitro mundo*. Quia enim Sancti omnes, summa in ea beatitudinis gloria, claritate fulgebunt, instructa autem dicitur. Et quoniam ipsa eorum claritas vicissim sibi in altissimis cordibus patet, & cum vniuscuiusque vultus attenditur, simul & conscientia penetratur; hoc ipsum aurum, vitro mundo simile esse memoratur. Ibi quippe vniuscuiusque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abscondit, sed patebit animas: Patebit corporalibus oculis ipsa etiam corporis harmonia, sique vnusquisque tam erit conspicibilis alteri, sicut nunc esse non potest conspicibilis sibi.]

Subdit plerique de nostra è contratio caligine, minus obutibus nequaquam penetrabili. Tum addit c. 32. Illa itaque Ciuitas quæ sua vicissim singulis corda manifestat, ex auro, similis dicitur vitro mundo, vt designetur auro clara, vitro perspicua. Sed quamuis in ea Sancti omnes tanta claritate fulgeant, tam per-

Thom. Raynandi Christum.

spicuitate transluceant, ei tamen sapientiæ, de cuius imagine habent omne quod sunt, æquari non possunt. Bene ergo dicitur *non adequabitur ei aurum vel vitrum*. Ad hoc enim Sancti omnes ad illa gaudia æterna perueniunt, vt esse Deo similes possint, sicut scriptura est: *cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*. Et tamen scriptum est: *Domine Deus virtutum quis similis tibi?* Et iterum: *aut quis erit similis Deo inter filios Dei?* Vnde ergo similes, & vnde non similes, nisi quia huic sapientiæ, & similes erunt ad imaginem, & tamen non erant similes ad æqualitatem? Et agit de sapientiæ Dei incarnata, quod monstrat aperte limbus hic capitis. [Dicitur igitur rectè, *non adequabitur ei aurum vel vitrum*, quia quantalibet Sancti claritate, & perspicuitate fulgeant; aliud est homines esse sapientes in Deo, atque aliud esse homines sapientiam Dei. Quam profectò sapientiam ille veraciter agnouit, qui mediator Dei, & hominum, aliquem comparare Sanctorum, minimè præsumpsit.]

Tandem principia & habitus huius visionis, eiusmodi sunt, vt nihil præcellentius cogitari queat. Nam species, est ipsa diuina essentia: lumen verò individualiter nobilissimum est, & intentione summum iuxta diuinæ sapientiæ regulas, & seruata proportionem cum gratia habituali; quæ etenim, vt vidimus, summa est, & non ad mensuram Christo data, vt ipsemet professus est Ioan. 3. Vt proinde intellectus Christi videri possit quasi cælum supremum in genere intellectuum, omnem in se intellectuum quoruncunque creatorum compagem finiens: quæ similitudine, tres ex tribus generalibus elendi modis petitis intellectuum gradus, & eis correspondentes sphaeras obiectinas, exposuimus in Natur. Theol. d. 4. n. 11.

Breviculus capitis, & vsus doctrinæ

185. Summam doctrinæ toto capite traditæ, hæc exhibeamus. Intellectus Christi humanus, cognitionem creatam qua sola potiri potuit, sortitus est duplicem: nempe naturalem, procedente tempore circa infusionem per accidens (nisi quoad qualdam naturalis ordinis gratias gratis datas:) & supernaturalem, cum per se infusam, Spiritus sancti donis & prophetiæ munere, alijsque intellectualibus gratijs gratis datis supernaturalibus splendens; ac beatam: à primo vtramque conceptionis momento. De perfectione scientiæ Christi acquisitæ & naturalis, quoad obiectum, actum, & habitum similiter ac in nobis sentendum est: addita tantum perfectione accidentaria maiore, ex ingenij bonitate, & externa Dei protectione. Ad infusæ obiectum, spectant omnia actuale quandoque existentiam sortita; & ex conditione futuris, itemque ex entibus merè possibilibus, nonnulla. Insuperque omnia gratiæ mysteria, & Deus eorum autor, etiam quæ Trinus, euidenter quoad an est, tametsi abstracti, & per alienam speciem innotescens. Eiusdem scientiæ actus, eximie perfectus est, & numero multiplex, ac variationis capax. Principium proximum habet, species Angelicis vniuersaliores, & lumen essentialiter simplex, à beatifico distinctum. Tandem ad scientiæ beatæ obiectum, spectant, Deus vt in se est, & omnia scientijs inferioribus obuersantia, ac etiam ex possibilibus & futuris conditionatis, longè plura. Actus ita intentione & claritate cæteris beatificis visionibus præcellit, vt tamen non sit Dei comprehensio. Principia eius proxima, eadem quæ cæterarum beatificarum visionum, salua præcellentia, ex actu præcellentiore colligenda.

Vnus doctrinæ, peti potest ex perpulchra Origenis consideratione tract. 14. in Math. vbi mysticè exponebat agnam & pullum quibus Christus insedit, eo-que interpretatus, fideles Christo credulos, subdit. [Non tibi indicatur sermo infusus, quod fideles ho-

R 1 3 mines

mines animalibus comparentur. Forsitan enim tale quid intelligens & Propheta, dicit se factum esse quasi iumentum; Non simpliciter iumentum, sed ut iumentum apud Deum, vel apud Christum eius, secundum quod ait; *Ut iumentum f. ctus sum apud te*. Nam quantum ad Deum, iumenta sumus, non solum nos, sed etiam multo nobis prudentiores. Sic autem quantum etiam ad Pastorem Christum, eius oves sumus, quoniam tanta distantia est inter eum & nos; quanta inter hominem, & quaecunque iumentum. Hoc quam appositè sit dictum, collata infirmitas nostra cum summa Christi sapientia quam hoc caput perspicue exhibuit, deprehenditur nullo negotio. Alios fructus addam agens de Christo Magistro.

Ille tamen hoc loco tacendus non videtur quem Matthæus Radeus l. 3. de vita Petri Canisij cap. 1. optimè ex magni illius viri sensu notavit; Nimirum cum tanta esset intellectus Christi perfectio, tante sapientia in Deo homine ubertas, iam ab infantia, & ex ipso materno vtero; tamen ut innocentia nobis ac simplicissima obedientia exemplum luculentum statueret, quandiu ætatis decorum id tulit, non aliter se gessisse Christum quam infantes solent, nec plus sapientia aut prudentia prodidisse quam ferat usus infantium vulgare. Attingat hoc ipsum verè prodigium Zeno Veron. serm. de Nativit. paucis illis verbis magnam poscentibus admirationem. [Verbum carni mixtum se fingit infantem.] Inde volebat Canisius, infirmi ab ijs qui alieno ducti subsunt, præsertim à religiosis, quantumvis privatim sapientia polleant, debere ipsos non secus ac infantes & perinde ac si destituerentur omni sapientia, alienis præscriptis se conformare, & ductum maiorum simplicissime sequi, ut à Christo factum nostri casus.

CAPUT II.

Specimina thesaurorum sapientia & scientia Dei in Christi intellectu, ad liquidiorum perfectionum Christi intellectualium hæcenus expostiarum intraspectionem expensæ.

186. **I** Vuat ad pleniotem perfectionum intellectus Christi Domini intelligentiam, illustres quoddam actus sapientia & scientia Dei in Christo, & veluti specimina earum in quibusdam eventibus à Christo exhibita, paulò accuratius scrutari: idque ut contemplatio sit gravior, & amcenior, plusque habeat auctoritatis, Patrum fere verbis præstabo. Recipio autem duntaxat sapientia & scientia Dei in Christo specimina persequi, hoc est scientia infusa & beata: nam scientia acquisita & naturalis, est scientia hominis, non Dei, neque à Deo infunditur, sed labore hominis & experimento paratur. Et quod nullum eius in aliquo euentu illustre exercitium prodant sacra litera, Patresve expendant, visa est hoc loco prætermittenda. Infusa verò scientia, nec non beata usus insignes, celebrantur in Scripturis, & à Patribus excutuntur. Quare merito insistemus illis tantisper.

Argumentum sapientia, in Christo duodenni.

Varia in hanc rem à Ruperto annotata lib. 1. de operibus Spiritus S. c. 21. quod miniora nec adeò illustrata videantur, placeat præterire. Illud verò in primis tamquam præcellentissimum scientia Christi infusæ argumentum consideratione dignissimum est, quod exhibuit duodennis, omnibus qui eum audiebant, ut Lucas ait cap. 2. in stuporem actis super prudentia & responsis eius: hoc est ob perspicacissimum & auctissimum captum omnium quæ à legis Doctoribus proferebantur, ob profunditatem sapientia quam in eo con-

sesu loquens tantula ætate puer prodebat, conditissimis & reterissimis scientia sermonibus. Vnde factum, ut homines arrogantissimi & inflata vesica tumentiores, puerum ex quo auditus est, admittere ad concessum, & cum eo disserere ac colloqui in Templo medio non sint dedignati, quamvis ante humi sederet. Qua ratione iniri fortassis conciliatio poterit, dissidentium hac in parte opinionum. Nam plerique cum antiqui tum recentiores, censuerunt Christum inter Doctores quidem sedisse, ut habet Lucas; non tamen confedissee Doctoribus, sed humi sedem habuisse. Quod adeò verum iudicavit Coluenerius l. 2. Cantipratani cap. 34. p. 4. ut scripserit, pictores qui hodie pingunt Christum in cathedra, ex æquo cum Doctoribus sedentem, contra Christi humilitatem facere, & aduersari decreto Concilij Tridentini sess. 25. vetantis induci picturas insolitas. Verum pro pictoribus facit, usus non recens inductus, qui eos aduersus canonem in novas picturas intentatum regit. Et quamvis Christum non se gessisse ut Doctorem, haud obscure tradat Lucas (id quod etiam perpenderunt Orig. ad cap. 2. Lucas & 5. Gregor. hom. 2. in Ezech. ac parte 3. pastor, admonit. 26. inde inferentes; sicut Christus quamdiu per ætatem non poterat Doctor videri, non se gessit ut Doctor: sic neque eos quibus per experientiam, aut ætatem, vel virtutem licet Doctores esse, debere ad docendum se ingerere:) quamvis inquam Christus non se gesserit ut Doctorem, tamen animaduersa prudentia & responsis eius, potuit à Doctoribus ad altius subellium vna secum euocari, ut commodius ab omnibus audiretur, qui stupori in ea ætate erat.

187. In hoc primo gustu scientia infusa quem Christus exhibuit, obseruat Petrus Symonis tract. de consessu pueri Iesu in templo, ad finem, non secus gessisse se Christum, quam qui captant admissionem in societatem artis vel officij alicuius, ad professionem publicam eiusdem artis. Edunt enim prius specimen aliquod artis suæ, & præclaro quopiam opere, peritiam suam probant. Non secus igitur Christus, ut in ijs quæ Patris erant, oportere se esse demonstraret, omnibique, proderet mortalibus quas doctrinæ celestis mares expositurus venisset, insigni omnino sapientia clatus emicuit, in ea cum Doctoribus disputatione. Rem gessit minutè admodum ac graphice expressit in disputatione de hoc argumento Præsul & Theologus proximè laudatus piè meditatus ingresso Christo templum, cum in disputantes ad populum Doctores, & varijs de Lege questionibus queis pulsabantur enodandis intentos incidisset; proposuisse ipsum quoque ea modestia & gratia quæ hominem merum; ea verò perspicacia & solertia quæ longè superaret ætatem minutam, et cetera nonnulla: & in ijs expediendis impeditos Doctores, proculque à vero pro Iudaica in rebus spiritualibus crassitia aberrantes, inuissè responsis sapientia diuina, plenissimis. Quæstum ergo concijcit, & rectè de Messia persona: homōne, an Deus, an vtrumque foret, libratè ad id varijs Scripturis, quibus Messiam nequaquam purum hominem, sed Deum simul atque hominem futurum, dedocetur Scribarum & Pharisæorum stupiditas, quæ carnis duntaxat oculis Messiam prospectans, nihil de eo supra carnalia & humana cogitabat. [Inuenitur in templo (ait A. l. 2. deus tract. de puero Iesu duodenni) in medio Doctorum & seniorum, & patet pietatis de hominum reparatione consilium sicut Angelis, & sanctis carne exutis (quantum videbatur,) propalauerat in omnium locorum sacratissimo templo Hierosolymico, & his primò qui preciosissimum huius promissionis thesaurum in lacris literis versabant, paulatim inciperet referare, primum audiens & interrogans, deinde sacratissima mysteria prodens. Denique mirabantur omnes super prudentia & responsis eius.]

Quæ